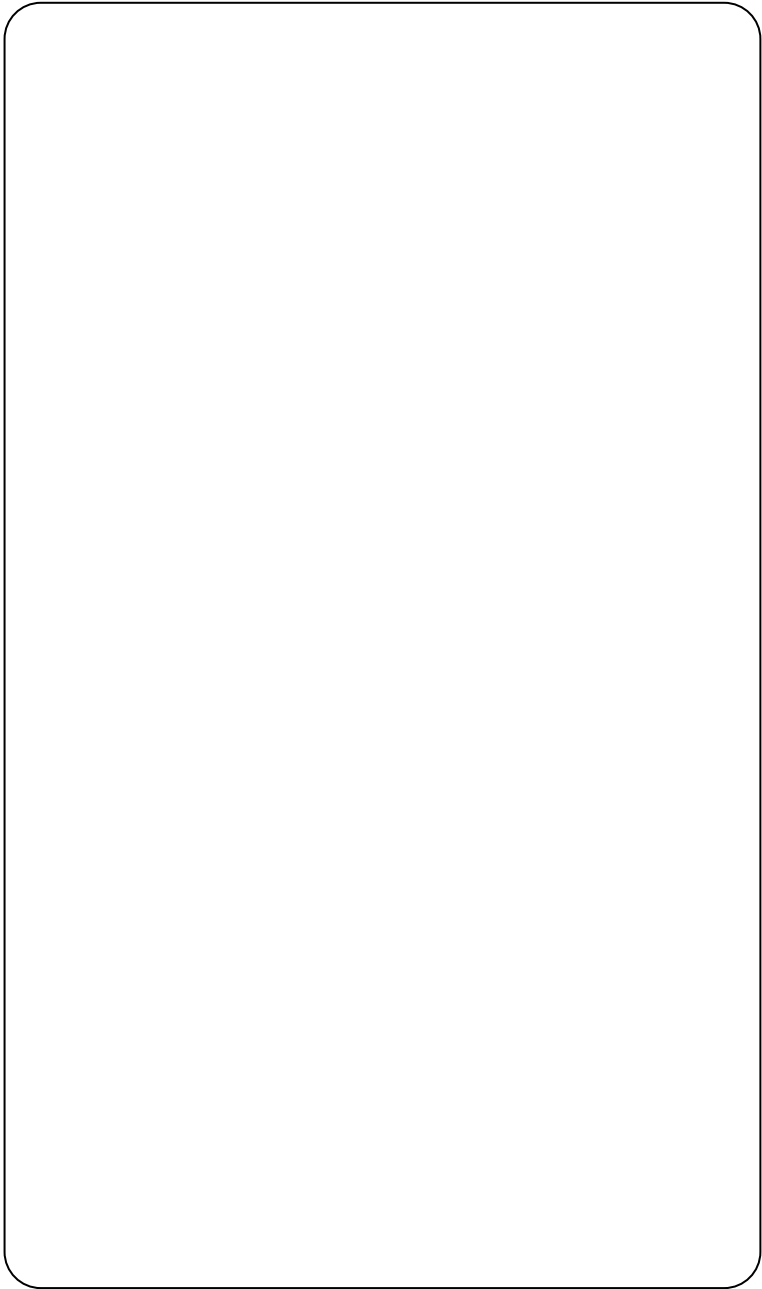
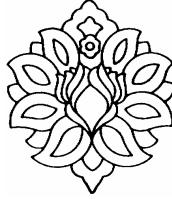

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اصول مدیریت اردوهای جهادی

از نمای پیام‌رسانی فرسنگی

محمد علی اخوان

انتشارات خادم الرضا (ع)

قم / خیابان صفائیه / کوچه شماره ۲۸ / نبش کوی شهید گلدوست / پلاک ۲۸۴
تلفن: ۷۷۳۶۱۶۵ - ۷۷۴۲۱۴۲ - ۰۲۵۱ همراه: ۰۹۱۲۵۵۱۷۲۵۸

اصول مدیریت اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی مؤلف: محمد علی اخوان

- ناشر: انتشارات خادم الرضا
- صفحه آرای: مرتضی فتح‌اللهی
- چاپ و صحافی: عمران
- نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۸۹
- شمارگان: ۳۰۰۰
- بها: ۲۰۰۰ تومان
- شابک: ۵ - ۹۹ - ۲۵۹۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸

جميع حقوق محفوظ است.

مرکز پژوهش اردوهای جهادی

همراه: ۰۹۱۲۷۴۸۰۵۳۷

فهرست اصول

- ۲۶..... اصل اول: کمال‌گرایی
- ۲۹..... اصل دوم: مسئولیت‌پذیری
- ۳۴..... اصل سوم: حاکمیت جهانی عدالت و معنویت
- ۴۳..... اصل چهارم: خدامحوری
- ۶۴..... اصل پنجم: شکوفاسازی مخاطب
- ۷۲..... اصل ششم: اصل رفتار اخلاق‌مدار
- ۸۳..... اصل هفتم: بصیرت اجتماعی
- ۹۰..... اصل هشتم: جنبش‌سازی هدف‌گرا
- ۱۰۵..... اصل نهم: برنامه‌ریزی کارآمد
- ۱۱۶..... اصل دهم: گزینش تخصصی
- ۱۱۹..... اصل یازدهم: سازماندهی
- ۱۲۷..... اصل دوازدهم: تدبیر در اجرا
- ۱۴۰..... اصل سیزدهم: نظارت و کنترل
- ۱۴۵..... اصل چهاردهم: پیگیری اهداف

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۱۵

فصل اول

اصول نظری مدیریت جهادی / ۱۹

- ۲۱..... مفهوم اصول مدیریت اردوهای جهادی
- ۲۱..... ■ پرسش: مفهوم اصول مدیریت اردوهای جهادی چیست؟
- ۲۳..... ■ پرسش: تفاوت مبانی، اهداف و اصول در چیست؟
- ۲۳..... واژگان مبانی، اهداف، اصول
- ۲۱..... ■ پرسش: عرصه و گستره مبانی، اهداف و اصول مدیریت اردوهای جهادی چه تفاوتی با اصول مدیریت رایج دارد؟ و آیا این اصول محدود به اردوهای جهادی می‌شود؟
- ۲۴..... ■ پرسش: چرا هنگام برگشت از اردو جهادی احساس دل‌تنگی می‌کنم و گویا لحظه‌لحظه اردو با فطرتم پیوند عمیقی دارند؟
- ۲۶..... ■ پرسش: کمال
- ۲۷..... ■ پرسش: هر چه می‌خواهم نسبت به حوادث فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پیرامونم بی‌تفاوت باشم، نمی‌توانم و از درون احساس می‌کنم باید قدمی بردارم، راهنمایی‌ام کنید؟
- ۲۹.....

- پرسش: برای حرکت آگاهانه در پیشبرد اهداف معنوی، چه ملاک‌ها و شاخص‌هایی وجود دارد؟ ۳۲
- عناصر کلیدی در ساماندهی حرکت‌های جهادی: ۳۲
- پرسش: در همایش‌های مختلف، آرمان‌های متنوعی برای حرکت‌های جهادی ذکر می‌شود که باعث سردرگمی می‌گردد، آیا اصل حاکمی بر همه این اهداف وجود ندارد؟ ۳۴
- پرسش: برای تحقق آرمان حاکمیت عدالت و معنویت در سرتاسر جهان، چه باید کرد؟ ۳۶
- الف - پرورش نیروهای کارآمد: ۳۷
- ب - جریان‌سازی حرکت‌های فراگیر جهادی: ۳۸

فصل دوم

اصول پرورش نیروهای کارآمد / ۴۱

- پرسش: چه عواملی در پرورش نیروهای کارآمد تاثیرگذار است؟ ۴۳
- ارتباط با خدا: ۴۳
- ارتباط با خود: ۴۴
- ارتباط با دیگران: ۴۴
- ارتباط با جامعه: ۴۴
- پرسش: رمز موفقیت و ماندگاری مدیران الهی همچون حضرت علی علیه السلام و امام حسین علیه السلام چه بوده است که برخلاف تحلیل قوانین متداول مدیریت انسان مدار، همه اندیشمندان دوست و دشمن، آنان را پیروز میدان می‌دانند و پیوسته اصول و رفتار آنان الگوی قرن‌هاست؟ ۴۵
- پرسش: برای ارتقای سطح معنوی نیروها، قبل از اردو جلسات

- آموزشی و فرهنگی فراوانی برگزار کردیم ولی چرا روح خدامحوری بر اردو حاکم نبود؟ ۵۳
- آموزش تربیت‌گرا ۵۳
- پرسش: پایبندی به اصل خدامحوری چه تاثیرات محسوسی در حرکت‌های جهادی دارد؟ ۵۷
- امانت‌داری: ۵۷
- شایسته‌سالاری: ۵۸
- پرسش: اخیراً بارها امام‌خامنه‌ای نسبت به گسترش غیر اصولی، رشته‌های علوم انسانی همچون مدیریت، هشدارهای جدی داده‌اند. علت دغدغه ایشان چیست؟ ۶۲
- رفع موانع: ۶۳
- پرسش: اردوهای جهادی بهترین فرصت برای خودشناسی و شکوفایی معنوی جوانان و نوجوانان است، چگونه مدیر نیروها را در راستای این شکوفایی قرار دهد؟ ۶۴
- الف - شکوفایی معنوی: ۶۴
- ب - کرامت: ۶۷
- پرسش: با عنایت به اصل مهم شکوفایی مخاطب، مسئولین چگونه باید نیروهای خود را ارزیابی نمایند؟ ۷۰
- پرسش: چگونه حرکت‌های جهادی محل رویش انسان‌های بزرگی همچون امام خمینی (ره)، امام موسی صدر، شهید چمران و بسیاری دیگر از نیروهای کارآمد و متعهد گردیده‌است؟ ۷۲
- پرسش: برای ایجاد رابطه سازنده با دیگران، توجه به چه اصول رفتاری ضروری است؟ ۷۳
- پرسش: رفتار مدیران جهادی از چه ویژگی‌هایی سرمنشاء می‌گیرد؟ ۷۵

- ۱- معرفت..... ۷۵
- ۲- مهارت..... ۷۶
- ۳- اخلاق..... ۷۶
- پرسش: چه دانش‌های مورد نیاز مدیر جهادی می‌باشد؟ ۸۳
- ۱- دین‌شناسی:..... ۸۳
- ۲- مدیریت عمومی:..... ۸۴
- ۳- قوانین و مقررات:..... ۸۴
- ۴- مخاطب‌شناسی:..... ۸۴
- ۵- جذاب‌سازی ارتباط:..... ۸۴

فصل سوم

اصول جریان‌سازی حرکت‌های جهادی / ۸۷

- اصول جریان‌سازی حرکت‌های جهادی..... ۸۹
- پرسش: دست‌یابی به آرمان بلند حاکمیت جهانی معنویت و عدالت نیازمند جریان‌سازی اجتماعی است که حرکت‌های جهادی گامی در راستای این جریان‌سازی می‌باشد، برای تحقق صحیح این حرکت‌ها رعایت چه اصولی لازم است؟ ۸۹
- پرسش: جنبش‌های بزرگی همچون اردوهای جهادی در راستای آرمان کلان حکومت جهانی عدالت و معنویت، چه هدف‌های میان‌مدتی را دنبال می‌کند؟ ۹۰
- تمرین مدیریت..... ۹۰
- همانگی میان مهندسی فرهنگی نظام با مدیریت جهادی..... ۹۱
- پرسش: یکی از دغدغه‌های مدیران حرکت جهادی تنها نماندن در

- بحران‌ها و مشکلات پیش رو می‌باشد، برای پیشگیری از بروز چنین اتفاقی چه باید کرد؟ ۹۲
- پرسش: هدف‌گرایی در جریان‌سازی به چه معنا بوده و چه ضرورت و اهمیتی دارد؟ ۹۴
- الف) تعیین مسیر حرکت گروه‌جهادی ۹۶
- ب) تمرکز تلاش‌ها ۹۷
- ج) تعیین چارچوب برای تصمیم‌گیری ۹۸
- د) تعیین میزان پیشرفت ۹۸
- پرسش: چه اهدافی می‌تواند جریان‌ساز باشد و انگیزه لازم را برای حرکت گروه و برنامه‌ریزی سازنده، ایجاد نمایند؟ ۹۹
- الف) هدف، آرمانی و کلان باشد: ۹۹
- ب) شفاف و روشن باشد: ۱۰۰
- ج) بر اساس واقعیات خارجی باشد: ۱۰۰
- پرسش: گام نخست در مدیریت گروه‌جهادی چیست؟ ۱۰۵
- تعریف برنامه‌ریزی: ۱۰۶
- ارکان برنامه‌ریزی: ۱۰۶
- پرسش: آیا سخن مسئول گروه‌جهادی ما درست است که: زیبایی حرکت‌های جهادی در عدم برنامه‌ریزی آن است و پیش‌بینی، باعث کاهش توکل می‌شود؟ ۱۰۷
- فوائد برنامه‌ریزی در نگاه اهل بیت علیهم‌السلام: ۱۰۷
- الف - پیش‌بینی خردگرا ۱۰۹
- پرسش: برای پیشگیری از آزمون و خطا و تکرار اشتباهات در تصمیم‌گیری‌ها رعایت چه اصولی ضروری است؟ ۱۰۹
- پرسش: چگونه برنامه‌های آینده را پیش‌بینی و برای آن برنامه‌ریزی

- نماییم؟ ۱۱۱
- پرسش: مسئولان حرکت‌های جهادی برای پیش‌بینی کارآمد چه
مراحلی را لازم است طی کنند؟ ۱۱۲
- ب - تصمیم‌گیری ۱۱۴
- پرسش: عناصر کلیدی در تصمیم‌گیری چیست؟ ۱۱۴
- سیره عملی امام علی علیه السلام در تصمیم‌گیری ۱۱۵
- پرسش: حرکت‌های جهادی عرصه‌های متنوعی دارد که لازمه پوشش
این تنوع عرصه‌ها وجود متخصصین در هر عرصه است، برای دستیابی
به نیروهای متخصص چه اصولی رعایت شود؟ ۱۱۶
- پرسش: برنامه‌ریزی‌های دقیق برای حرکت‌های جهادی ممکن است
وقت زیادی را از جهادگران بگیرد و چه بسا وظیفه اصلی دانش‌آموزان،
دانشجویان و طلاب که تحصیل علم است دچار آسیب‌های شود، در این
رابطه چه راه‌کاری توصیه می‌شود؟ ۱۲۰
۱. مسئول اردو: ۱۲۱
۲. مشاور فرهنگی مدیر ۱۲۲
۳. مبلغین: ۱۲۲
۴. مدیر داخلی: ۱۲۳
۵. مسئول خواهران: ۱۲۳
۶. مسئول فرهنگی: ۱۲۳
۷. مسئول آموزش: ۱۲۴
۸. مسئول پژوهش: ۱۲۴
۹. مسئول عمرانی: ۱۲۵
۱۰. مسئول مالی: ۱۲۵
۱۱. مسئول پشتیبانی: ۱۲۵

- پرسش: کادر مدیریتی مسئول باید چه ویژگی‌های داشته باشند؟ .. ۱۲۶
- پرسش: آیا درست است که می‌گویند بسیاری از مباحث مدیریت جنبهٔ تئوری دارد و درایت در زمان اجرا کافی است؟ ۱۲۷
- اصول تدبیر در اجرا: ۱۲۷
- ۱. قاطعیت و رحمت: ۱۲۸
- پرسش: برخی مسئولین به علت ایجاد رفاقت صمیمانه با نیروها صلابت لازم را ندارند و برخی دیگر به علت تحکم در امر و نهی، دچار ضعف مقبولیت می‌شوند. برای پیشگیری، چه اصولی توصیه می‌شود؟ ۱۲۸
- ۲. تشویق و تنبیه: ۱۲۹
- پرسش: چگونه در زمان‌های خستگی و مشکلات فضا را تغییر دهیم؟ ۱۲۹
- ۳. کلان‌نگری: ۱۲۹
- پرسش: مسئولین برخی اردوها در مواجهه با توقعات جزئی نیروها و مشکلات پیش بینی نشده، دچار سردرگمی می‌شوند. در این رابطه توجه به چه اصلی لازم است؟ ۱۲۹
- ۴. تعاون: ۱۳۰
- پرسش: چگونه مدیر می‌تواند همهٔ نیروها را با خود همراه نماید؟ . ۱۳۰
- ۵. پاسخ‌گویی: ۱۳۱
- ۶. رفاقت سازنده: ۱۳۱
- ۷. همراهی: ۱۳۱
- ۸. شایسته‌سالاری: ۱۳۲
- پرسش: با توجه به گسترهٔ حرکت‌های جهادی و محدودیت زمان و نیاز به سرعت عمل فراوان، مدیر اردو چگونه مسئولین اجرایی خود را انتخاب کند؟ ۱۳۲

۹. نشاط:..... ۱۳۴
۱۰. عدالت‌مداری:..... ۱۳۵
- پرسش: برخی از مدیران اردوها، مسئولین عرصه‌ها را بر اساس دوستی و آشنایی انتخاب می‌کنند، آیا این رفتار با مبانی مدیریت اهل بیت علیهم‌السلام سازگار است؟ ۱۳۵
۱۱. مدیریت بحران:..... ۱۳۶
- پرسش: گاهی حرکتهای جهادی زندگی در شرایط سخت را می‌طلبد و مدیریت چنین شرایط به مراتب سخت‌تر است. رعایت چه اصولی در مواجهه با این‌گونه بحران‌ها لازم است؟ ۱۳۶
- نامه برای مدیریت ضعیف:..... ۱۴۱
- نامه‌ای برای دنیاطلبی قاضی:..... ۱۴۱
- نامه‌ای برای خیانت و بدرفتاری مدیر:..... ۱۴۲
- نامه برای کارگزارن اختلاس‌کننده و فاسق:..... ۱۴۳
- پرسش: پس از برگزاری اردوی جهادی چه وظائفی بر عهده‌ی مدیرگروه است؟ ۱۴۵
- کتابنامه ۱۴۹

فهرست راهکارها

- ۲۵..... راه کارهای پیشنهادی جهت آشنایی با اصول مدیریت اردوهای جهادی:
- ۲۷..... راه کار تقویت روحیه کمال گرایی:.....
- ۳۲..... راه کارهای تقویت روحیه مسئولیت پذیری:.....
- ۳۹..... راه کارهای تقویت نیاز به حاکمیت جهانی عدالت و معنویت:.....
- ۴۶..... راهکارهای تحقق اصل خدامحوری:.....
- ۵۴..... راه کارهای تحقق آموزش تربیت گرا:.....
- ۵۸..... راه کارهای تقویت اصل معنویت گرایی:.....
- ۶۶..... راه کارهای تقویت شکوفایی معنوی مخاطبان:.....
- ۷۰..... راه کار تحقق اصل کرامت سازنده.....
- ۷۶..... راه کارهای تحقق رفتار اخلاق مدار.....
- ۸۵..... راه کارهای تحقق اصل بصیرت اجتماعی:.....
- ۹۴..... راه کارهای کادرسازی شخصی:.....
- ۹۵..... راه کار تحقق هدف گرایی در حرکت های جهادی:.....
- ۹۷..... راه کارهای تحقق تعیین مسیر حرکت گروه جهادی:.....
- ۹۸..... راه کارهای تمرکز تلاش ها:.....
- ۱۰۱..... راه کارهای تحقق اصل جنبش سازی هدف گرا:.....
- ۱۱۱..... طرح و راه کار پیش بینی:.....
- ۱۱۷..... راه کارهای تحقق اصل گزینش تخصصی.....
- ۱۳۰..... راه کارهای پیشنهادی برای کلان نگری:.....
- ۱۳۷..... راه کارهای تدبیر در اجرا:.....
- ۱۴۳..... راه کار تحقق اصل نظارت و کنترل:.....
- ۱۴۵..... راه کارهای تحقق پیگیری اهداف:.....

سکندر

کوله‌های سفر می‌بندند و با چشمان رو به آسمان، زیر لب
جمله‌ای را زمزمه می‌کنند.
صورتشان بر افروخته است و گره مشت‌هایشان از همت
بلندشان سخن می‌گوید.
رگ‌های برآمده‌ی گردنشان فریاد می‌زنند: که از ظلم و
بی‌عدالتی، کلافه و عصبانی‌اند و پاهایشان در اندیشه‌ی قدم زدن به
بلندای گسترش جهانی عدالت و معنویت است.
راهشان، راه انبیا و اولیا و همتشان، تحقق میثاق آنها خواهد بود،
نویدی که همه‌ی تاریخ، سرفصل آن می‌باشد.
سفیران الهی، حکمرانی صلح، امنیت، عدالت و معنویت را در
سرتاسر عالم وعده داده‌اند^۱ و این را نیز گفته‌اند که برای شکل‌گیری
این حاکمیت دو اتفاق بزرگ لازم است، پرورش یافتن نیروهای
کارآمد و ایجاد خواست عمومی.^۲

۱. (انبیا، ۱۰۵) و (قصص، ۵).

۲. رک: (انبیا، ۱۰۵).

پیش‌برد اهداف اجتماعی برگزیدگان خداوند، در هر دوران نیازمند نیروهای متعهد و متخصص بوده است، تا جائیکه حضرت علی علیه السلام قیام خود را مشروط به وجود تنها چند تن^۱ از آنان می‌داند، از این رو حکومت عدل جهانی، زمانی بر پا خواهد شد که گروهی از مردم، آمادگی حقیقی برای یآوری ولی الهی را پیدا نمایند. از آنجا که برای شکل‌گیری این جریان‌سازی عمومی، لازم است موجی از مطالبه‌ی عدالت و معنویت در جامعه ایجاد شود، احساس نیاز مردم نیز اهمیت فراوانی دارد.

مدیران جهادی، نخبگان مجموعه‌های دانشگاهی، حوزه و مدارس هستند که با اراده‌های آهنین می‌کوشند با برگزاری اردوهای جهادی این دو شرط مهم را تحقق بخشند.

در راستای دستیابی به این آرمان مقدس که به ارده‌ی الهی بسیار نزدیک است،^۲ اهدافی میانی، همچون تربیت مدیران کارآمد برای نظام اسلامی، پیام‌رسانی فرهنگی و محرومیت‌زدایی^۳ نیز

۱. لَوْ وَجَدْتُ أُعْوَانًا عَلَىٰ مِثْلِ بَصِيرَةِ الْأَرْبَعَةِ الَّذِينَ وَجَدْتُ لَمَا كَفَفْتُ يَدِي وَلَنَاهَضْتُ الْقَوْمَ وَ لَكِن لَمْ أجدْ خَامِسًا، سوگند به خدایی که همه چیز را آفرید، اگر یارانی چون آن چهار نفر، فداکار و آگاه داشتم، دست به بیعت دراز نمی‌کردم، و با آنان به نبرد می‌پرداختم، اما چه کنم که نفر پنجمی نداشتم؟ (دیلمی، حسن، إرشاد القلوب إلى الصواب، ج ۲، ص: ۳۹۸).

۲. مسئول موسسه‌ی فرهنگی موعود عصر (عج): طبق گفته‌ی اکثر محققان از یک هزار و دویست نشانه آخرالزمان تنها پنج نشانه باقی مانده است. (خبرگزاری تابناک و فارس، کد خبر ۱۳۴۵۶- همایش آخرالزمان در دانشگاه بین المللی امام خمینی(ره))

۳. رک: سازمان بسیج دانشجویی، آسیب شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی، ص ۳۱.

تحقق خواهد یافت.

برای دست یابی به اهداف پیش بینی شده‌ی اردوهای جهادی، همه‌ی مسئولان و نیروهای جهادی، نیازمند نقشه‌ی چشم‌انداز در تمامی عرصه‌ها می‌باشند تا همه‌ی مسئولین و نیروها، با توجه به اصول تحقق آن اهداف، گام بردارند.

پیوند تنگاتنگ، آرمان بلند اردوهای جهادی با عرصه‌ی فرهنگی آن، محققین مرکز را بر آن داشت تا بااستعانت از خداوند متعال و توجهات حضرت بقیه‌الله الاعظم (روحی و ارواحنا فداه) کتاب اصول مدیریت اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی را در سه فصل تدوین نمایند:

فصل اول: اصول نظری و مفهوم شناسی:

در این فصل، مفاهیم مرتبط با موضوع و اصول نظری مدیریت جهادی که برآمده از مبانی اسلام است ذکر می‌گردد. از مهمترین اصول نظری مدیریت جهادی، اصل حاکمیت جهانی عدالت و معنویت است که تحقق آن نیازمند پرورش نیرو و جریان سازی اجتماعی می‌باشد.

فصل دوم: اصول پرورش و تربیت نیروهای کارآمد:

مدیران موفق برای دست یابی به اهداف کلان اردوهای جهادی، و در راستای پرورش نیروهای کارآمد، لازم است بخوبی مخاطبان خود را بشناسند و با رعایت برخی اصول، زمینه‌ی تربیت نیروهای کارآمد را فراهم نمایند.

انسان دارای چهار عرصه‌ی ارتباطی است، ارتباط با خدا، خود، دیگران و جامعه و متناسب باپرورش این عرصه‌ها، چهار اصل مهم ذکر خواهد شد.

فصل سوم : اصول جریان سازی حرکت‌های جهادی:

دمیدن روح شکوفایی و کرامت در مناطق محروم، موجی از بصیرت و مطالبه‌گری را در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی رقم خواهد زد که پدیدآمدن این موج فراگیر و جریان اجتماعی، بزرگ‌ترین نیاز برای دست یابی به حاکمیت عدالت و معنویت است.^۱

مدیریت و برنامه‌ریزی این جریان‌های فراگیر که اردوهای جهادی نیز متولد آن می‌باشد، دارای اصولی علمی و برآمده از منابع اسلامی است که در این کتاب تنها چهارده اصل از اصول مرتبط با اردوهای جهادی ذکر می‌گردد.

در پایان لازم است از سازمان بسیج دانشجویی استان قم و تمامی محققین مجمع اسلامی محبین اهل بیت علیهم‌السلام و مرکز پژوهش اردوهای جهادی که ما را در تدوین این کتاب یاری نمودند، تشکر نماییم.
مرکز پژوهش اردوهای جهادی

۱. «قَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ. ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم، و با آنها کتاب (آسمانی) و میزان (شناسایی حق از باطل و قوانین عادلانه) نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند» (الحديد، ۲۵)

فصل اول

اصول نظری مدیریت جهادی

مفهوم اصول مدیریت اردوهای جهادی

❖ مفهوم اصول مدیریت اردوهای جهادی چیست؟

مفهوم اصول :

در لغت به معنای ریشه در برابر (فرع) و (شاخه) می باشد؛ و در اصطلاح، عبارت است از قواعد و قوانینی که بر چیزی حاکم باشد و یا اساس و پایه آن‌هاست.

مفهوم مدیریت :

از مدیریت تعریف‌های گوناگونی ارائه شده، ولی وجه مشترک تعریف‌ها این است که مدیریت، استفاده بهینه از منابع انسانی و غیرانسانی به منظور تحقق اهداف از پیش تعیین شده با توجه به

قوانین حاکم است. استاد مطهری مدیریت را این‌گونه تعریف می‌کند:

«مدیریت انسان‌ها عبارت است از فنِ بهتر بسیج کردن و بهتر سامان دادن و بهتر سازمان دادن و بهتر کنترل کردن نیروهای انسانی و به کاربردن آن‌ها.»^۱

مفهوم اصول مدیریت:

به معنای قواعد و چارچوب‌هایی است که بر وظایف، رفتارها، مقررات، تصمیمات و اندیشه‌های مدیر حاکم و ناظر است. به عبارت دیگر، اصول، ابهام‌زدا، محدود کننده و پالایش‌گر روش‌ها و تصمیم‌ها در جهت دستیابی به اهداف است؛ و برای آنکه راهنمای عمل باشد، بیانگر باید‌ها و نباید‌هاست.

مفهوم اردوهای جهادی:

اردوهای جهادی، به معنای مجموعه حرکت‌های سازمان‌یافته دانشجویان، طلاب، جوانان و دیگر اقشار مردم، برای حضور فعال در مناطق محروم، با اهداف الهی در راستای خودسازی، خدمت‌رسانی و محرومیت‌زدایی است.^۲

۱. مطهری، مرتضی، امامت و رهبری، ص ۲۳۵.

۲. رک: سازمان بسیج دانشجویی، آسیب‌شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی،

❖ تفاوت مبانی، اهداف و اصول در چیست؟

مبانی، اهداف و اصول در حقیقت پایه‌های سه‌گانه مدیریت جهادی‌اند و همه آنها از جهان‌بینی اسلامی سرچشمه می‌گیرد. اسلام، از انسان و جهان، تفسیری واقع‌گرا دارد و حیات‌مادی را بخش بسیار ناچیز از مجموعه هستی می‌داند و آرمان آفرینش انسان را درک قرب الهی و لقای خداوند بیان می‌کند، از این رو ارزشمندترین منابع در تعیین مبانی، هدف‌ها و اصول مدیریت قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم‌السلام، می‌باشد.

واژگان مبانی، اهداف، اصول

۱ - مبانی حرکت جهادی: به ریشه‌ها و انگیزه‌های تاثیرگذار در حرکت جهادی گفته می‌شود، برای مثال یکی از مبانی مهم حرکت‌های جهادی، کسب رضایت خداوند و تلاش در راستای زمینه‌سازی برای تحقق جامعه مهدوی می‌باشد.

۲ - اهداف: به چشم‌انداز مورد نظر گروه گفته می‌شود که برای مثال در حرکت جهادی یکی از اهداف، تلاش برای حاکمیت عدالت و معنویت به وسیله کمک به محرومان و پیام‌رسانی فرهنگی است.

۳ - اصول: به قوانین حاکم در این حرکت گفته می‌شود که بر هر فرعی مقدم است.

❖ **عرصه و گستره مبانی، اهداف و اصول مدیریت اردوهای جهادی چه تفاوتی با اصول مدیریت رایج دارد؟ و آیا این اصول محدود به اردوهای جهادی می‌شود؟**

الف - هر یک از انواع مدیریت^۱، دارای مبانی، اهداف و اصول مربوط به خود هستند ولی نکته آن است که برخی از آن مبانی، اهداف و اصول، بر اساس جهان‌بینی دیگری نوشته شده‌است و با اصول اسلامی ناسازگارند و چه بسا تغییر در مبانی بسیاری از اصول و مسائل را دگرگون خواهد کرد به عبارت دیگر مدیریت اردوهای جهادی در بردارنده اصولی است که بر همه قوانین مدیریتی اردو حاکم است.

ب - هر حرکت و جنبشی که خالصانه و برای خشنودی خداوند باشد، حرکتی جهادی است و زمانی به موفقیت خواهد رسید که بر اساس اصولی مدون، مدیریت گردد. جنگ‌تحمیلی، جهادسازندگی، اردوهای جهادی نمونه‌هایی از حرکت‌های جهادی سازنده هستند که هر کدام از آنها کارگاهی بزرگ برای تولد انسانیت، معنویت و خداخواهی بوده است، چه بسا در آینده حرکت‌های جهادی دیگری آغاز گردد که آنها نیز نیازمند اصول مدیریت جهادی خواهند بود در این کتاب سعی شده است از میان اصول مدیریت حرکت‌های جهادی چهارده اصل مرتبط با اردوهای جهادی ذکر شود.

۱. برای مثال: مدیریت بازرگانی، مدیریت صنعتی، مدیریت آموزشی، مدیریت تحقیقاتی، مدیریت هنری، مدیریت سیاسی، مدیریت نظامی (فرماندهی).

راه کارهای پیشنهادی جهت آشنایی با اصول مدیریت اردوهای جهادی:

۱. در راستای آشنایی جهادگران با اصول مدیریت جهادی، مسابقه کتابخوانی از کتاب‌هایی همچون آسیب شناسی اردوهای جهادی و کتاب حاضر برگزار شود.
۲. نشست‌های آموزشی به همراه آزمون و به صورت متن محور برگزار شود.
۳. اصول مدیریت به اسلایدهای جذاب که همراه با نماهنگ و فیلم کوتاه است تبدیل گردد و در نشست‌های آموزشی نمایش داده شود.
۴. مسابقه‌ی " پنج خط ماندگار " برگزار شود در این طرح چهارده اصل به عنوان موضوع مقاله‌ای پنج خطی ارائه می‌گردد که فشردگی متن نیز امتیاز خواهد داشت.

اصل اول: کمال‌گرایی

❖ چرا هنگام برگشت از اردو جهادی احساس دل‌تنگی می‌کنم و گویا لحظه‌لحظه اردو با فطرت‌م پیوند عمیقی دارند؟

در حرکت‌های جهادی همچون انقلاب، دفاع مقدس و اردوهای جهادی در درون انسان‌های بصیر، فرایند پیچیده‌ای رخ می‌دهد که در این دگرگونی بزرگ، انسان‌های همچون امام خمینی (ره)، امام موسی‌صدر، شهید چمران و شهید همت متولد می‌شوند که در صورت استمرار آن فرایند و مدیریت آن، پیوسته حرکت‌های جهادی کارخانه عظیم انسان‌سازی، باقی خواهند ماند.

آری همان‌گونه که کمال‌گرایی و خداخواهی در فطرت^۱ و سرشت آدمیان است، تلاش‌سازنده برای خشنودی خداوند نیز پیوندی ناگسستنی با فطرت کمال‌جوی انسانی دارد چراکه ریشه حرکت‌های جهادی کمال‌طلبی انسان می‌باشد.

۱. «فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَ لَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ؛ پس روی خود را متوجه آیین خالص پروردگار کن! این فطرتی است که خداوند، انسانها را بر آن آفریده؛ دگرگونی در آفرینش الهی نیست؛ این است آیین استوار؛ ولی اکثر مردم نمی‌دانند!» (روم، ۳۰).

به عبارت دیگر انسان، موجودی کمال جو و تعالی پذیر است و کمال آدمی نیز بر اثر شناخت وظیفه و عمل به آن تحقق خواهد یافت.^۱

از این رو هر زمان که انسان در این راستا حرکت نماید احساس آرامش درونی و پیوند قلبی با آن حرکت خواهد داشت.

مفهوم کمال

کمال در لغت، به معنای تمام شدن، کامل شدن، تمام و آراستگی صفات است^۲ و در اصطلاح، به این معنی است که در ساختمان وجودی انسان، بُعدی بی نهایت قرار گرفته که انسان می تواند با گام برداشتن در راه خدا به "اعلی علیین" برسد.^۳

راه کار تقویت روحیه کمال گرایی:

۱- طومار آسمانی: یک نقاشی یا نوشته که پیامش ترغیب انسان به تعالی و پرواز معنوی است (برای مثال نقاشی های شهید چمران یا جملات الهی نامه علامه حسن زاده ی آملی) در مقوایی بزرگ با پردازشی هنری طراحی می گردد و در مکان مناسبی نصب می شود و روی این تابلو نوشته خواهد شد: «که برداشت آزاد خود را از این

۱. مقدس نیا، محمدی، آداب معاشرت، ص ۱۴.

۲. فرهنگ عمید، ص ۸۴۰.

۳. «نَمَّ دَنَا فَتَدَلَّى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى؛ سپس نزدیک شد و بسیار نزدیک شد تا به قدر دو کمان

یا نزدیکتر» (نجم ۸ - ۹).

نقاشی بنویسید و کنار آن امضا نمایید.»

۲- فال کارت‌های تدبیر: فال کارت‌های تفکرسازی که نسبت به کمال‌گرایی انسان انگیزه‌سازی نماید، برای مثال درهنگام ورود یا خروج از محل اسکان هر شخصی فالی برمی‌دارد و در طول روز مطالعه خواهد کرد.

در این فال‌ها، جملات تاثیرگذار و تفکربرانگیز از آیات، روایات، کلماتی از حکما و عرفا، وصیت‌نامه شهدا قرار دارد.

۳- نمازنامه: پس از برگزاری نمازجماعت فرصت مناسبی برای توزیع یک تک‌برگ می‌باشد که در آن با قلمی هنرمندانه، سعی می‌شود فطرت کمال‌گرای مخاطب را بیدار نماید.^۱

۴- اردوی معرفی نجوم: شب‌های پرستاره‌ی روستاها فرصت مناسبی برای اردوهای شبانه است تا جهادگران هر کدام در گوشه‌ای بنشینند و به قدرت بی‌کران الهی و فلسفه‌ی آفرینش که کمال و تعالی انسان است، بیندیشند.

۱. جزوه‌ی آموزشی کارگاه تفکر، تولید مرکز پژوهش اردوهای جهادی، منبع مناسبی است.

اصل دوم: مسؤلیت‌پذیری

❖ هر چه می‌خواهم نسبت به حوادث فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پیرامونم بی تفاوت باشم، نمی‌توانم و از درون احساس می‌کنم باید قدمی بردارم، راهنمایی‌ام کنید؟

تفاوت انسان و حیوان که اصلی بنیادی در حرکت‌های جهادی است وجود تکلیف‌گرایی و مسؤلیت‌پذیری در انسان‌ها برای دستیابی به کمال است.

انسان برای فرداهای پیش‌روی خود، رشد، پیشرفت و کمالی را ترسیم می‌کند و برای دستیابی به قله‌های آن کمال، مسؤلیت‌هایی می‌پذیرد^۱ و از این رو پیوسته پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیت گرامی‌اش عَلَيْهِمُ السَّلَام راه هدایت بشر را در پذیرش مسؤلیت و تکلیف نسبت به خدا،^۲ خود و

۱. رک: مطهری، مرتضی، یادداشت‌ها، ج ۴، ص ۱۳۷.

۲. امام باقر عَلَيْهِ السَّلَام فرمود: «خدای عزوجل فرموده است: هیچ بنده‌ای به وسیله چیزی، نسبت به من تقرب نجسته که محبوبتر از انجام فریض باشد و او با انجام نمازهای مستحب تا آنجا به من نزدیک می‌شود که او را دوست می‌دارم. وقتی او محبوب من شد، من گوش او می‌شوم که با آن می‌شنود و چشم او می‌شوم که با آن می‌بیند و زبان او می‌گردد که با آن سخن می‌گوید و دست او می‌شوم که با آن می‌زند. هر گاه مرا بخواند او را اجابت می‌کنم و اگر چیزی از من بخواهد بدو می‌بخشم» (حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۵۳).

دیگران^۱ می‌دانند.

جامعه زنده و متحرک، نسبت به امور اجتماعی خود، حساس و نگران است و فرو رفتن در لاک بی تفاوتی‌ها را مرداب مرگ‌باری پیش روی خود می‌داند.^۲

در پاسخ سوال، چهارنکته در ذیل ذکر می‌شود:

الف - احساس مسئولیت نسبت به حوادث پیرامونی نعمتی بزرگ و شایسته شکر و سپاس از خداوند متعال است، تشخیص وظیفه و حرکت در راستای بر طرف نمودن مشکلات مستضعفان، بهترین قدر شناسی از این نعمت بزرگ است.

ب - وظیفه نخست هر جهادگر تزکیه نفس و خودسازی است تا بتواند گام بلندی با توکل به خداوند متعال بردارد.

۱. قال رسول الله ﷺ: «كَلَّمَكُم رَاعٍ وَكَلَّمَكُم مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ؛ پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: همه‌ی شما نسبت به یکدیگر وظیفه و مسئولیت دارید» (پاینده، ابو القاسم، نهج الفصاحة، ص ۶۱۳).
قال الصادق ﷺ: «مَنْ لَمْ يَهْتَمْ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ؛ امام صادق ﷺ فرمودند: هر کس در پیشبرد کار مسلمانان اهتمام نوردد، در شمار مسلمانان نیست» (کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۱۶۵)

۲. سخن حضرت علی ﷺ با چنین جامعه‌ای چنین است: قال علی ﷺ: «يَا أَشْبَاهَ الرَّجَالِ وَ لَنَا رَجَالٌ خُلُومُ الْأَطْفَالِ وَ عُقُولُ رِبَاتِ الْحِجَالِ لَوَدِدْتُ أَنِّي لَمْ أَرَكُمُ وَ لَمْ أَعْرِفَكُم مَعْرِفَةً وَ اللَّهُ جَرَّتْ نَدْمًا وَ أَعْتَبْتُ سَدْمًا قَاتِلِكُمُ اللَّهُ لَقَدْ مَلَأْتُ قَلْبِي قَيْحًا وَ شَحْتَمُ صَدْرِي غَيْظًا وَ جَرَّعْتُ نُونِي نَغَبَ التَّهْمَامِ أَنْفَاسًا وَ أَسْفَدْتُ عَلَيَّ رَأْيِي بِالْعَصِيانِ وَ الْخَذْلَانِ؛ مولای متقیان علی ﷺ می‌فرماید: ای مرد نمایان نامرد! ای کودک صفتان بی خرد که عقل‌های شما به عروسان پرده نشین شباهت دارد! چقدر دوست داشتم که شما را هرگز نمی‌دیدم و هرگز نمی‌شناختم! شناسایی شما - سوگند به خدا - که چیز پشیمانی حاصلی نداشت، و اندوهی غم بار سر انجام آن شد. خدا شما را بکشد که دل من از دست شما پر خون، و سینه‌ام از خشم شما مالا مال است! کاسه‌های غم و اندوه راه، جرعه جرعه به من نوشاندید، و با نافرمانی و ذلت پذیری، رأی و تدبیر مرا تباه کردید» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۷۰).

ج - شایسته است هم‌هی نیروهای ارزشی و متعهد، به عنوان‌های مختلف با یکدیگر پیوند و اتحاد یابند، برای مثال تشکیل گروه جهادی، هیئت، کانون فرهنگی، حلقه‌انس‌هفتگی، راه‌کارهای مناسبی است.

د - پس از تشکیل گروهی هم‌اندیش، برای تغییر ناهنجاری‌های اجتماعی، تلاش گردد، چراکه پیوسته فضای جامعه انسانی، میدان مبارزهٔ دوجریان حق و باطل بوده و خواهد بود.^۱

بالاترین وظیفهٔ حق‌طلبان، حرکت در راستای تقویت میدان‌معنویت و حق‌گرایی است تا آنجا که قرآن کریم تظاهر به نمادهای معنویت را نشان ایمان قلبی می‌داند و می‌فرماید:

«مَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ؛ هرکس شعائر الهی (و نمادهای معنویت) را ترویج نماید، این کار نشانهٔ تقوای دل‌هاست.»^۲

احکام شریعت همچون امر به معروف و نهی از منکر، نیز وظیفهٔ مسلمان را ترویج نیکی‌ها و مبارزه با زشتی‌ها می‌داند.^۳

۱. امام خمینی: «كُلُّ يَوْمٍ عَاشُورَا وَكُلُّ أَرْضٍ كَرْبَلَا این یک عبارت آموزنده است.... هر روز این صحنه باید باشد: مقابله اسلام با کفر؛ مقابله عدل با ظلم؛ مقابله عدد کم با ایمان زیاد، در مقابل عدد زیاد با بی‌ایمانی. نه از جمعیت کم بترسید؛ و نه از شکست بترسید، شکستی در کار نیست. وقتی کار برای خدا باشد، شکست تویش نیست. کشته بشوید بهشتی هستید» (موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، ج ۱۰، ص ۹).

۲. حج، ۳۳.

۳. «وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ؛ از میان شما، جمعی دعوت به نیکی، و امر به معروف و نهی از منکر کنند! و آنها همان رستگارانند» (آل عمران، ۱۰۴)

❖ برای حرکت آگاهانه در پیشبرد اهداف معنوی، چه ملاک‌ها و شاخص‌هایی وجود دارد؟

سلیقه، دانش، تجربه و استعداد، نقش پر رنگی در رفتارهای خودجوش انسان‌ها برای دستیابی به اهدافشان دارد ولی ظرافت تاثیرگذاری فرهنگی، دانش و سلیقه ما را محدود به حرکت در نقشه جامع فرهنگی شریعت خواهد کرد.

برای ساماندهی حرکت‌های خودجوش فرهنگی، دستیابی به سه عنصر کلیدی ضروری است که با گردآوری این سه عنصر، نیازمند بررسی موضوع جدیدی با عنوان اصول مدیریت جهادی خواهیم بود:

عناصر کلیدی در ساماندهی حرکت‌های جهادی:

- الف - اصول حاکم بر همه تصمیم‌گیری‌ها و حرکت‌ها
- ب - استفاده از راهبران و مدیران موفق
- ج - حفظ انگیزه خداجویی و معنویت‌گرایی تا دستیابی به اهداف.

راه کارهای تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری:

۱. پخش فیلم‌های دسیسه دشمن در جنگ‌نرم قبل و در زمان برگزاری اردو.
۲. بیان فتاوی مراجع معظم تقلید در وجوب تبلیغ شریعت برای

شایستگان.

۳. کنکاش نقش صهیونیسم در فریب افکار عمومی.

۴. آشناکردن جهادگران با فرقه‌های انحرافی.

۵. وصیت‌نامه، مستند، خاطرات شهدا در قالب‌های هنری ترویج

شود.

اصل سوم: حاکمیت جهانی عدالت و معنویت

❖ در همایش‌های مختلف، آرمان‌های متنوعی برای حرکت‌های جهادی ذکر می‌شود که باعث سردرگمی می‌گردد، آیا اصل حاکمی بر همه این اهداف وجود ندارد؟

اندیشمندان متناسب با فهم مخاطب، اهداف کلان، بلندمدت و میان‌مدتی را برای حرکت‌های جهادی بیان می‌کنند، از این رو با شناخت نقشه اهداف، هر کدام از اهداف در جای خود قرار خواهند گرفت برای نمونه در ذیل یکی از نقشه‌های هدف ذکر می‌گردد:

▪ انسان برای حرکت به سوی کمال انسانی آفریده شده^۱ که آن کمال فنای حضرت حق است، وانسان را به قدرت و حیات مطلق^۲ خواهد رساند.^۳

۱. «يا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ؛ ای انسان! تو با تلاش و رنج بسوی پروردگارت می‌روی و او را ملاقات خواهی کرد!» (انشقاق، ۶).

۲. قال علیؑ: «إِنَّمَا خَلَقْتُمُ لِلْبَقَاءِ لَا لِلْفَنَاءِ وَ إِنُّكُمْ فِي دَارِ بُلُغَةٍ وَ مَنَزِلِ قُلُوعَةٍ؛ امام علیؑ می‌فرماید: به درستی که شما برای بقا آفریده شدید، نه برای فنا و نابودی و به درستی که شما در خانه‌ای هستید که ملک نیست و باید از آن کوچ کرد» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۱۳۳).

۳. قال الله تعالی: «عبدی أظننی أجعلک مثلی، أنا حیّ لا أموت أجعلک حیّا لا تموت، أنا غنیّ لا أفترق أجعلک غنیّا لا تفترق، أنا مهما أشاء یكون أجعلک مهما تشاء یكون؛ بنده من! مرا اطاعت کن تا تو را مثل و مانند خودم قرار دهم، من زنده هستم و نمی میرم تو را زنده‌ای قرار دهم که نمی میرد، من بی نیازی هستم که فقیر نمی شوم تا تو را بی نیازی قرار دهم که محتاج نشود، هر چه را من اراده ←

- برای دست‌یابی به هدف خلقت انجام تکالیف الهی لازم است.^۱
- بسیاری از تکالیف الهی بستر اجتماعی دارد و بدون وجود حاکمیت عدل و معنویت، این تکالیف محقق نخواهند شد.^۲
- انسان کمال‌گرا در برابر ظلم ظالمان سکوت نمی‌کند و جانش را در دفاع از دین، خاک و ناموس خود و دیگر مسلمانان خواهد داد.^۳
- مبارزه، تنها راه ظلم‌ستیزی است که سیره تمام انبیا و اولیا در این رابطه الگویی مناسبی می‌باشد.^۴

- کتب محقق می‌شود و تو را اینگونه قرار می‌دهم» (الجواهر السنیه، ص ۷۰۹).
 رک: مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۲، ص ۱۷۵؛ همان، ج ۳، ص ۲۹۶ - ۲۹۷؛ مصباح، محمدتقی، خودشناسی برای خودسازی، ۷۷ - ۸۳.
۱. «و ما خلقت الجن و الإنس إلا ليعبدون؛ من جن و انس را نیافریدم جز برای اینکه عبادتم کنند (و از این راه تکامل یابند و به من نزدیک شوند!)» (ذاریات، ۵۶).
۲. تکالیفی همچون امر به معروف، نماز جماعت و جمعه، حجاب و پوشش اسلامی؛ رک: توضیح المسائل مراجع.
۳. «لا يستوى القاعدون من المؤمنين غير اولى الضرر و المجاهدون في سبيل الله بأموالهم و أنفسهم فضل الله المجاهدين بأموالهم و أنفسهم على القاعدين درجة و كلاً وعد الله الحسنى و فضل الله المجاهدين على القاعدين أجراً عظيماً؛ (هرگز) افراد باایمانی که بدون بیماری و ناراحتی، از جهاد بازنشستند، با مجاهدانی که در راه خدا با مال و جان خود جهاد کردند، یکسان نیستند! خداوند، مجاهدانی را که با مال و جان خود جهاد نمودند، بر قاعدان [ترک‌کنندگان جهاد] برتری مهمتی بخشیده؛ و به هر یک از این دو گروه (به نسبت اعمال نیکشان)، خداوند وعده پاداش نیک داده، و مجاهدان را بر قاعدان، با پاداش عظیمی برتری بخشیده است» (نساء، ۹۵).
۴. قَالَ خُطِبَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ عليه السلام بَعْدَ قَتْلِ أَبِيهِ عليه السلام فَقَالَ فِي خُطْبَتِهِ لَقَدْ حَدَّثَنِي حَبِيبِي جَدِّي رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وآله «إِنَّ الْأَمْرَ يَمْلِكُهُ اثْنَا عَشَرَ إِمَامًا مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ صَفْوَتِهِ مَا مِنَّا إِلَّا مَقْتُولٌ أَوْ مَسْمُومٌ؛ امام حسن مجتبی عليه السلام می‌فرماید: ... (در راه مبارزه با ظلم، شهادت) همه‌ی ما یا با ترور و قتل است یا مسموم خواهیم شد» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۲۷، ص ۲۱۷).

- انسان مادی، روح نامحدودگرای خود را در مسیر تجاوز، هزینه می‌کند.
- تنها، حاکمیت جهانی مقتدر، عدالت و معنویت می‌تواند ضمانت‌گر این طریق باشد.^۱
- وظیفه همه انسان‌ها تلاش برای تحقق این حاکمیت است.
- همه ادیان وعده ظهور منجی را که پرچم‌دار این حکومت جهانی است داده‌اند.^۲
- این منجی زمانی خواهد آمد که مردم با حرکت‌های خود زمینه تحقق این حاکمیت را فراهم کنند.^۳

❖ برای تحقق آرمان حاکمیت عدالت و معنویت در سرتاسر جهان، چه باید کرد؟

همه انبیا و اولیاء الهی در پی تحقق این آرمان مقدس، بوده‌اند و پیوسته دو آسیب جدی مانع برقراری آن شده‌است:

۱. «و تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ؛ می‌خواهیم بر مستضعفان زمین منت نهیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم!» (قصص، ۵).

۲. رک: انبیاء، ۱۰۵ و کتاب بشارت عهدین.

۳. قال الكاظم (ع): «لَوْ كَانَ فِيكُمْ عِدَّةُ أَهْلِ بَدْرِ لَقَامَ قَائِمُنَا؛ امام کاظم (ع) فرمودند: اگر بین شما سیصد و سیزده یار آماده پیدا شود، قائم ظهور خواهد کرد» (طبرسی، ابوالفضل علی بن حسن، مشکاة الأنوار، ص ۶۴).

الف - کمبود یاران متعهد و متخصص

ب - بی‌وفایی جریان‌های اجتماعی

تلاش در راستای پرورش نیروهای کارآمد و جریان‌سازی اجتماعی، تنها راه تحقق حاکمیت جهانی عدالت و معنویت توسط ولی الهی می‌باشد، که در ذیل به اختصار به آن می‌پردازیم:

الف - پرورش نیروهای کارآمد :

جهان در انتظار قهرمانی آسمانی است تا بازگشای بن‌بست‌ها باشد ولی نیاز بالاتر، نیازمندی آن موعود آسمانی به یارمتعهد و متخصص^۱ است تا جایی که امام کاظم علیه السلام کمبود یاوران راستین را علت غیبت امام آخرین می‌داند.^۲ یارانی که کارآمد، متعهد، وفادار، ولایت‌پذیر و فداکار باشند.

اردوهای جهادی بهترین دانشگاه برای پرورش چنین نیروهای کارآمدی است چراکه محراب خودسازی و کارگاه

۱. رک: انبیا، ۱۰۵.

۲. قال کاظم علیه السلام: «لَوْ كَانَ فِيكُمْ عِدَّةٌ أَهْلٌ بَدْرٌ لَقَامَ قَائِمُنَا يَا عَبْدَ اللَّهِ إِنَّا نُدَاوِي النَّاسَ وَ نَعْلَمُ مَا هُمْ فَمِنْهُمْ مَنْ يُصَدِّقُنَا الْمَوَدَّةَ وَ يُبَدِّلُ مُهْجَتَهُ لَنَا وَ مِنْهُمْ مَنْ لَيْسَ فِي قَلْبِهِ حَقِيقَةُ مَا يُظْهَرُ بِلِسَانِهِ؛ امام موسی کاظم علیه السلام می‌فرماید: اگر در میان شما باندازه اهل بدر بودند قائم ما قیام می‌کرد ای بنده خدا ما مردم را بخوبی می‌شناسیم گروهی از آنها با ما بدرستی رفتار می‌کنند و خون خود را در راه ما می‌دهند بعضی از آنها در دل خود ما را دوست نمی‌دارند و فقط در زبان ما را ستایش می‌کنند» (طبرسی، ابوالفضل علی بن حسن، مشکاة الأنوار، ص ۶۴).

تمرین مدیریت، در میدان نبرد جنگ‌نرم، به‌هم رسیده‌اند و مبارزانی جهانی را تربیت می‌کنند.

ب - جریان‌سازی حرکت‌های فراگیر جهادی:

حکومت جهانی موعود را از دو منظر می‌توان مورد مطالعه قرارداد:

الف - در منظر اول، این حکومت، تنها به عنوان آرمانی دوردست می‌باشد که باید در انتظار تحقق آن نشست.

ب - این حکومت - با همه ویژگی‌های آرمانی آن - نه تنها به عنوان نهایت آرزوی عدالت‌خواهان و مستضعفان بلکه به عنوان چشم‌اندازی پیش‌رو و قابل دستیابی است که می‌تواند همه حرکت‌های اجتماعی را جهت‌دهی نماید.

مقدمه ظهور این حاکمیت، تشکیل جریان‌های متحد، جهادی، متخصص و وفادار است^۱ که در راستای این جریان‌سازی‌ها، بسیاری از مشکلات کشور نیز برطرف خواهد شد چراکه کمک به محرومان و انتقال پیام انبیا به آنان، از سویی بر طرف‌کننده مشکلات کشور و تقویت کارآمدی نظام است و از سوی دیگر در راستای زمینه‌سازی حکومت‌مهدوی قرارداد.

یاوران اولیا الهی، نه تنها در اندیشه صلح جهانی‌اند بلکه امروز

۱. مقام معظم رهبری در دیدار با جمعی از اساتید و دانشجویان فرمودند: «تشکل‌های دانشجویی برای رسیدن آرمانها به وجود می‌آیند که فراتر از مسئله‌ی به قدرت سیاسی رسیدن و حکومت را به دست گرفتن، است.» (دیدار اساتید و دانشجویان در دانشگاه علم و صنعت ۱۳۸۷/۰۹/۲۴).

نیز در صف مقدم جهاد فرهنگی و جهادسازندگی اند^۱ و با انگیزه^۲ خشنودی خداوند و ولی الهی خود را پیشگامان خدمت به مردم و رفع محرومیت‌ها می‌دانند و با نگاهی بلند و اهدافی جهانی قدم‌هایشان را با صلابت بیشتر، برخواهند داشت.

راه کارهای تقویت نیاز به حاکمیت جهانی عدالت و معنویت:

۱. به تصویر کشیدن مظلومیت مستضعفان و محرومان در قالب‌های هنری و برپایی نمایشگاه جامع در این راستا.
۲. پخش فیلم، نماهنگ، تصویر و بروشور از ظلم و جنایات بشری در جهان.
۳. ترویج ویژگی‌های برجسته جامعه مهدوی.
۴. معرفی حاکمیت‌های باطل به عنوان مانع تحقق صلح جهانی و معرفی حاکمیت‌های حق به عنوان حجت نه آرمان‌پایانی، برای مثال در زمانی که آب نباشد، تیمم وظیفه است ولی انتظار آب همچنان باقی خواهد بود.
۵. بیان کارآمدی نظام اسلامی که تنها سایه‌ای از حکومت مهدوی است.
۶. نفی قدرت و توان حکومت‌ها در برپایی کامل عدالت جهانی

۱. جوانان بسیج سازندگی، سفیران (کار و تلاش و خدمت و مجاهدت) در مناطق مختلف کشور هستند و این فواید بزرگ، اثبات می‌کند که جریان عظیم بسیج سازندگی را باید حفظ و تقویت کرد.

گزیده‌ای از سخنان رهبری ۸۹،۶،۳۱

با انتقادهای خیرخواهانه و بیان ضعف‌ها در کنار نقاط قوت.
۷. نشست‌های گفتمان مهدویت با موضوعات: انتظار، تفاوت‌ها و شباهت‌های یاران و دشمنان امام حسین علیه السلام و حضرت مهدی (عج)، خانواده مهدوی، یاوران موعود، علائم ظهور منجی، نبرد پایانی و...

فصل دوم

اصول پرورش نیروهای کارآمد

اصل چهارم: خدامحوری

❖ چه عواملی در پرورش نیروهای کارآمد تاثیرگذار است؟

الف - حضور روحانیون فاضل: برای تحقق همه اهداف، لازم است مدیران اردو، متخصصین هر عرصه را به کار گیرند، از این رو برای پرورش نیروهای کارآمد، وجود روحانیون فاضل و جهادی ضروری است.

ب - شناخت اجمالی مدیر نسبت به چهار عرصه ارتباطی انسان می تواند بستر تربیتی و سازنده اردو را تقویت کند که در ذیل فهرست کوتاهی ذکر می گردد:

ارتباط با خدا:

انسانی پرورش می یابد که با خداوند ارتباط خالصانه ای دارد و تمام زندگی اش تنها در راستای کسب خشنودی خداوند است. مدیران جهادی با رعایت اصل خدامحوری می توانند زمینه پرورش جهادگران را فراهم نمایند.

ارتباط با خود :

درون انسان، چشمهٔ جوشانی است که تنها نیازمند تیشه‌ای است تا کویر سخت را سیراب نماید و تفکر، عبرت‌آموزی، بازبینی خود و برنامه‌ریزی برای خودسازی، همگی خلوت ویژه‌ای به‌دور از شهر و مادیت می‌طلبد که اردوهای جهادی بهترین ظرفِ تحقق آن است.

مدیران با رعایت اصلِ شکوفایی مخاطب، در تحقق این ارتباط درونی برای خود، جهادگران و اهالی خواهند کوشید.

ارتباط با دیگران:

ارتباط با جهادگران مومن، آینه‌ای در برابر ما خواهد گذاشت تا واقع‌بینانه به نقص و قوت‌های خویش بنگریم، برطرف کردن عیب‌ها و پرورش نیکی‌ها، بزرگ‌ترین گام‌حرکت در پرورش نیروهای کارآمد است که مدیران با رعایت اصلِ رفتارِ اخلاق‌مدار در ارتقای رفتار جهادگران با یکدیگر خواهند کوشید.

ارتباط با جامعه:

نیروی کارآمد است که نسبت به جامعه، احساس مسئولیت می‌کند و خشنودی خدا را در کسب تخصص‌های لازم برای پیشبرد اجتماع به سوی آرمان‌های بلند آن می‌داند. اجرای اصلِ بصیرت اجتماعی، اردوهای جهادی را به کارخانهٔ تولید مدیران موفق و کارآمد تبدیل خواهد کرد.

❖ **رمز موفقیت و ماندگاری مدیریت مدیران الهی همچون حضرت علی علیه السلام و امام حسین علیه السلام چه بوده است که برخلاف تحلیل قوانین متداول مدیریت انسان‌مدار، همه اندیشمندان دوست و دشمن، آنان را پیروز میدان می‌دانند و پیوسته اصول و رفتار آنان الگوی قرن‌هاست؟**

اصلِ خدامحوری، رمز اصلی موفقیت مردان بزرگ و یکی از مبانی کلیدی در مدیریت اردوهای جهادی و پایبندی به این اصل مهم است و هیچ ابزار دیگری نمی‌تواند انسان را نسبت به تصمیم‌گیری قاطعانه و بر اساس تکلیف، این‌چنین مقاوم نماید و دست‌یابی به آرمان‌های بلند نیز تنها در پناه چنین ایمان‌استواری، خواهد بود.^۱

تعریف خدامحوری اعتماد و اتکا بر خداوند متعال در تمام کارها، با اعتقاد به این که پروردگار عالم، آفریننده‌ی سبب‌ها، و مسلط بر همه‌ی آن‌هاست^۲ و سبب‌ها با اراده او کامل می‌شوند و تاثیر خواهند گذاشت.

خدامحوری، به معنای آن است که انسان علاوه بر انجام مقدمات مادی^۳ با اتصال به بی‌کران حضرت حق، از امدادهای غیبی

۱. قال علی علیه السلام: «اصل قوة القلب التوکل علی الله؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: اساس قوت قلب، توکل بر خداوند است» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۳۰۸۲).

۲. قال علی علیه السلام: «من توکل علیه کفاه؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: هر کس که بر او (خداوند متعال) توکل کند، خداوند او را کفایت کند» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، خطبه ۹۰).

۳. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در جواب مرد اعرابی که شتر خود را رها کرد و گفت: «به خدا توکل کردم فرمودند: (اعقلها و توکل)؛ زانوی شتر را ببند و (آن گاه) توکل کن» (مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار،

بهره‌مند گردد.

مدیران جهادی، آن زمان در راستای رفتار علوی، قدم برمی‌دارند که پیوسته حضور خداوند را احساس نمایند،^۱ دو تن از یاران امام علی علیه السلام پیوند مدیریت و توجه پیوسته با مبدا هستی را در سیره ایشان، این چنین، تصویر می‌کنند: شبی حضرت را دیدیم که از محل حکومتشان خارج شدند و خیره خیره به آسمان نگاه می‌کردند و در حالی اشک از چشمانشان جاری بود به ما رسیدند و گفتند به آسمان نگاه کنید. گفتیم در آسمان که جز ستاره چیزی نیست. حضرت بار دیگر به آسمان نگاه کردند و سراپای وجودشان لبریز از اشک شد، گویی که خدا را پیش رو می‌بینند.^۲

راهکارهای تحقق اصل خدامحوری:

۱. رفتار همراه با اخلاص مسئولین اردو: رفتار خالصانه و صادقانه مدیران، موجی از خداخواهی را در حرکت‌های جهادی رقم خواهد زد، مسئولان جهادی در تمرینی کارگاهی، خود را خادم مردم می‌دانند نه مدیر و حاکم آنان، چراکه مدیریت جهادی پیش از آن که

۱. «وَ اذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَ خِيفَةً وَ دُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَ الْآصَالِ وَ لَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ؛ پروردگارت را در دل خود، از روی تضرع و خوف، آهسته و آرام، صبحگاهان و شامگاهان، یاد کن؛ و از غافلان مباش!» (اعراف، ۲۰۵).

۲. مطهری، مرتضی، داستان راستان، حکایت ۱۱۱.

ریاست‌مدار^۱ باشد، خدمت‌مدار است و مسئولان این منصب، با فرهنگ مدیریت جهادی پیوند خورده‌اند و تنها برای خشنودی خداوند، تمام همتشان، خدمتگزاری در جهت برپایی عدالت و معنویت است و در راستای برطرف نمودن ظلم و باطل، گام برخواهند داشت.

۲. نشر فرمایشات اثربخش اهل‌بیت علیهم‌السلام در فضای اردو از ابتدای حرکت تا پایان.

۳. بهره‌گیری از توسل به اهل‌بیت علیهم‌السلام.

۴. با بهره‌گیری از سلیقه هنرمندان، فضاسازی تبلیغاتی اردو در راستای غفلت‌زدایی و توجه به خالق باشد. این فضاسازی نمادهای خدامحوری را ترویج می‌نماید و ازسویی نصب این عبارتها توجه توحیدی را تقویت خواهدکرد.

۵. برگزاری میزگردهایی به نام "خدايگان دروغين" در اردوهای جهادی و دانشگاه به منظور فعال نمودن قوه تفکر و اثبات عجز و محک‌زدن نهایت قدرت و توانایی‌های اسبابی

۱. قال الصادق علیه السلام: «مَنْ أَرَادَ الرَّئَاسَةَ هَلَكَ؛ امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس به دنبال ریاست رود،

هلاک می‌گردد» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۷۰، ص ۱۵۲).

قال أبو عبد الله علیه السلام: «مُلْعُونٌ مَنْ تَرَاءَسَ، مُلْعُونٌ مَنْ هَمَّ بِهَا، مُلْعُونٌ مَنْ حَدَّثَ بِهَا نَفْسَهُ؛ امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: از رحمت خدا به دور است آن که به سختی و تکلف ریاست را به خود ببندد؛ ملعون است آن که در رسیدن به آن همت گمارد؛ ملعون است آن که به فکر ریاست باشد» (همان).

- که معمولاً آن را در زندگی خود مؤثر می‌دانیم.^۱
۶. مسابقه مقاله‌نویسی "تنها امید در تنهاترین لحظات من" که جهادگر در آن، اوج درک خود از یأس نسبت به همه و تنها دل‌بستگی و پناه آوردن به خدا را ترسیم نماید.^۲
۷. تهیه کتاب‌ها و جزواتی با عنوان "فرمانروای مطلق" بر محور وحدانیت و ربوبیت انحصاری خدا در هستی برای معرفت و توجه دانشجویان.^۳

۱. شواهد: «وَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَصْرُونَ؛ و کسانی را که جز او می‌خوانید، نمی‌توانند یاریتان کنند و نه حتی خودشان را یاری دهند» (اعراف، ۱۹۷).

«قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ، أَفَلَا تَعْقِلُونَ؛ (ابراهیم) گفت: آیا جز خدا چیزی را نمی‌پرستید که نه کمترین سودی برای شما دارند و نه زبانی به شما می‌رساند؟ اف بر شما و بر آنچه غیر از خدا می‌پرستید! آیا اندیشه نمی‌کنید؟» (انبیاء، ۶۶ - ۶۷).

۲. «هُوَ الَّذِي يُسَبِّحُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّىٰ إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَّتْ بِكُمْ بِرِيحٌ طَيِّبَةٌ وَ فَرَحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَ جَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَ ظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنِ أَنْجَبْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ؛ او کسی است که شما را در صحرا و دریا سیر می‌دهد، زمانی که در کشتی قرار می‌گیرید و بادهای موافق کشتی نشینان را به سوی مقصد می‌برد و خوشحال می‌شوند (ناگهان) طوفان شدیدی می‌وزد و امواج از هر سو به سراغ آنها می‌آید و گمان می‌کنند که هلاک خواهند شد (در آن هنگام) خدا را از روی خلوص عقیده می‌خوانند که: اگر ما را از این گرفتاری نجات دهی، حتماً از سپاسگزاران خواهیم بود» (یونس، ۲۲).

۳. «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلْ أَتَأْخُذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَ لَا ضَرًّا؛ (به مشرکان) بگو: پروردگار آسمان‌ها و زمین کیست؟ (خود بی‌درنگ) بگو: خدای یکتاست. بگو: آیا سرپرستان و معبودانی به جای او انتخاب کرده‌اید که اختیار هیچ سود و زبانی را برای خودشان ندارند! چه رسد برای شما!» (زعد، ۱۶).

۸. تهیه و توزیع بروشور "دوست با صفا" به‌ویژه برای ترم‌اولی‌ها و بیان ملاک‌های اهل‌بیت علیهم‌السلام در انتخاب دوست، برای ایجاد همراهی بین نیروهای معنوی.^۱
۹. برقراری حلقهٔ انس که در هر جلسه به موضوعی می‌پردازد، می‌تواند موضوع یکی از آن جلسات "معاملهٔ پرسود" باشد که در آن آثار و برکات معامله با خدای متعال و خشنودی حضرت حق^۲ مورد توجه قرار گیرد و مثال‌های کاربردی آن در زندگی جوانان با کمک خود آنها شمرده شود.
۱۰. اهمیت مسئولان به دعا‌های جمعی همچون آل‌یاسین، عهد

۱. شواهد: «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ؛ ای کسانی که ایمان آورده اید! از خدا پروا کنید و با صادقان باشید (صادقانی که کامل تریشان پیامبران و اهل بیت رسول بزرگوار اسلام هستند)» (توبه، ۱۱۹).

قال رسول الله ﷺ: «الْمَرْءُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ فَلْيَنْظُرْ أَحَدَكُمْ مَنْ يُخَالِلُ؛ رسول اکرم ﷺ می‌فرماید: مرد بر دین برادرش است، پس مواظب باش با چه کسی دوستی می‌کنی» (شیخ طوسی، الأمالی، ص ۵۱۸).

۲. شواهد: «مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ؛ مثل آنان که اموالشان را در راه خدا انفاق می‌کنند، مانند دانه ای است که هفت خوشه برویاند، در هر خوشه صد دانه باشد، و خدا برای هر که بخواهد چند برابر می‌کند و خدا بسیار عطا کننده و داناست» (بقره، ۲۶۱).

از رسول اکرم درباره اخلاص پرسیده شد، پس فرمود: «سَأَلْتُهُ عَنْ جَبْرِئِيلَ فَقَالَ سَأَلْتَهُ عَنِ اللَّهِ تَعَالَى فَقَالَ الْإِخْلَاصُ سِرٌّ مِنْ سِرِّي أَوْدَعُهُ فِي قَلْبٍ مِنْ أَحَبِّئْتُهُ؛ اخلاص سری از اسرار من است که آن را در قلب کسی که دوستش دارم به ودیعه نهادم» (محدث نوری، حسین، مستدرک الوسائل، ج ۱، ص ۱۰۱).

قال علی ؑ: «من رغب فيما عند الله أخلص عمله؛ حضرت علی ؑ فرمودند: کسی که به آنچه نزد خداست رغبت نماید عملش خالص می‌شود» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تیمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۱۵۵).

و زیارت عاشورا، عبادت گروهی و نماز جماعت در حاکمیت اصل خدا محوری تاثیر فراوانی دارد.^۱

۱۱. برگزاری همایش، مسابقه کتبی، حلقه انس، حلقه‌های معرفت ... با موضوع "آرزوهای مقدس" برای جهت‌دهی آرزوهای جهادگران و پیش‌گیری از آرزوهای طولانی مادی‌گرایانه تا به این وسیله، در عمل اصل خدامحوری جریان یابد.^۲

۱۲. الگوسازی از "اسوه‌های اخلاص" و ترویج آن در قالب‌های هنری، تأثیر بسیار زیادی در ایجاد روحیه خدامحوری و انجام کارها برای خدا خواهد داشت.^۳

۱. قال علی علیه السلام: «الإخلاص ثمرة العبادة؛ حضرت علی: اخلاص ثمره عبادت است» (همان، ص ۱۹۷).

۲. قال علی علیه السلام: «قلل الآمال تخلص لك الأعمال؛ حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: آرزوهایت را کم کن تا اعمالت خالص شود» (همان، ص ۱۵۵).

۳. شواهد: «وَلَقَدْ هَمَّتْ بِه وَ هَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّه كَذَلِكَ لَنَصْرَفَ عَنْهُ السُّوءَ وَ الْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ؛ بانوی کاخ (چون خود را در برابر یوسف پاکدامن، شکست خورده دید با حالتی خشم آلود) به یوسف حمله کرد و یوسف هم اگر برهان پروردگارش را که جلوه ربوبیت و نور عصمت و بصیرت است) ندیده بود (به قصد دفاع از شرف و پاک‌اش) به او حمله می‌کرد (و در آن حال زد و خورد سختی پیش می‌آمد و با می روح شدن بانوی کاخ، راه اتهام بر ضد یوسف باز می‌شد، ولی دیدن برهان پروردگارش او را از حمله بازداشت و راه هر گونه اتهام از سوی بانوی کاخ بر او بسته شد). (ما) این گونه (یوسف را یاری دادیم) تا زد و خوردی که سبب اتهام می‌شد) و (نیز) عمل خلاف عفت آن بانو را از او بگردانیم؛ زیرا او از بندگان خالص شده ما (از هر گونه آلودگی ظاهری و باطنی) بود» (یوسف، ۲۴).

«وَ اذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَ كَانَ رَسُولًا نَبِيًّا؛ و در این کتاب، (سرگذشت) موسی را یاد کن، بی‌تردید او انسانی خالص شده و فرستاده ای پیامبر بود» (مریم، ۵۱).

۱۳. نشر سلسله جزواتی به نام "مکرشیطان" که با وجود ظرفیت بالای آن درباره نیرنگ‌های شیطان، به یکی از حيله‌های او که موجه و قدرتمند جلوه‌دادن اسباب دروغین به جای خدای متعال است پرداخته تا یکی از موانع اخلاص زدوده شود.^۱

۱۴. تبلیغ گسترده در بیان زیان‌ها و آثار مخرب توجه به امیال و هوای نفس که یکی از آنها اخلاص‌زدایی از نیات و اعمال انسان است.^۲

۱۵. برگزاری نشست‌های "دهن بینی، آری یا نه" که در آن به موضوع مهم توجه و تأثیرپذیری از حرف مردم و جوامع، به صورت منطقی، پرداخته و ضمن معین نمودن حدود مثبت و منفی آن، به آثار مخرب بعدمنفی آن در زندگی و سرنوشت انسان پرداخته شود.^۳

۱. «وَجَدْتَهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالُهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ؛ و قومش را یافتم که به جای خدا برای خورشید سجده می‌کنند و شیطان، اعمال (زشتشان) را برای آنان آراسته و در نتیجه آنان را از راه (حق) بازداشته است به این سبب هدایت نمی‌یابند» (نمل، ۲۴).

۲. قال علیؑ: «کیف یستطیع الإخلاص من یغلبه الهوی؛ حضرت علیؑ می‌فرماید: چگونه کسی که هوی نفس بر او غلبه کرده است، می‌تواند اخلاص داشته باشد؟» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۳۰۶).

۳. «وَايَا قَوْمِ مَا لِي أَدْعُوكُمْ إِلَى النِّجَاةِ وَ تَدْعُونَنِي إِلَى النَّارِ، تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَ أَشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَ أَنَا أَدْعُوكُمْ إِلَى الْعَزِيزِ الْغَفَّارِ؛ ای قوم من! چرا من شما را به سوی رهایی (از خسران دنیا و آخرت) می‌خوانم، و شما مرا به آتش می‌خوانید؟! مرا می‌خوانید که به خدای یگانه کافر شوم و بر پایه جهالت و نادانی، و بدون دانش و معرفت که روشنگر حقایق است چیزی را شریک او قرار دهم! و من شما را به توانای شکست‌ناپذیر و بسیار آمرزنده می‌خوانم» غافر، ۴۲ - ۴۱).

۱۶. ترویج هنرمندانه‌ی گفتار اهل بیت علیهم‌السلام درباره‌ی فرهنگ تواضع برای مبارزه با روحیه فخرفروشی و تکبر که مانع جدی اخلاص است^۱ که خطبه قاصعه امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام یکی از برجسته‌ترین آن‌هاست.^۲

۱۷. تقویت فرهنگ معادباوری و عاقبت‌اندیشی، در قالب اردوهای کوتاه، مثل گلزارشهاد، تشیع‌شهاد، بازدید از آسایشگاه‌های معلولین، در مواردی دیده شده‌است برخی متخصصین تربیت‌معنوی، به همراه برخی شاگردان ویژه‌ی خود به محل شستشوی اموات و یا قبرهای تازه‌ساز می‌روند و زمانی را به تفکر در آن مکان اختصاص می‌دهند.^۳

۱. «وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا... إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَلًا فُجُورًا؛ و خدا را بپرستید، و چیزی را شریک او قرار ندهید، و به پدر و مادر و خویشاوندان و یتیمان و مستمندان و همسایه نزدیک و همسایه دور و همنشینان و همراهان و در راه ماندگان و بردگان نیکی کنید، یقیناً خدا کسی را که متکبر و خودستاست، دوست ندارد» (نساء، ۳۶).

۲. قال علی علیه‌السلام: «فَاعْتَبِرُوا بِمَا أَصَابَ الْأَمَمَ الْمُسْتَكْبِرِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنْ بُاسِ اللَّهِ وَصَوْلَاتِهِ وَوَقَائِعِهِ وَ مَثَلَاتِهِ وَاعْتَظُوا بِمَثَاوِي خُدُودِهِمْ وَ مَصَارِعِ جُنُوبِهِمْ وَاسْتَعِيدُوا بِاللَّهِ مِنْ لَوَاقِحِ الْكِبْرِ كَمَا تَسْتَعِيدُونَ مِنْ طَوَارِقِ الدَّهْرِ فَلَوْ رَحَّصَ اللَّهُ فِي الْكِبْرِ لِأَحَدٍ مِنْ عِبَادِهِ لَرَحَّصَ فِيهِ لَخَاصَّةَ أَنْبِيَائِهِ وَ أَوْلِيَائِهِ وَ لَكِنَّهُ سَبَّحَانَهُ كَرَهُ إِلَيْهِمُ التَّكَايُرَ وَ رَضِيَ لَهُمُ التَّوَاضِعَ فَالْضُّفُوقُ بِالْأَرْضِ خُدُودُهُمْ وَ عَقَرُوا فِي التُّرَابِ وَجُوهَهُمْ وَ خَفَضُوا أَجْنِحَتَهُمْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ كَانُوا قَوْمًا مُسْتَضْعَفِينَ» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، خطبه قاصعه)

۳. «أَنَا أَخْلَصْنَاكُمْ بِخَالِصَةِ ذِكْرِي الدَّارِ؛ ما آنان را با (صفت بسیار پرارزش) یاد کردن سرای آخرت با اخلاصی ویژه خالص ساختیم» (ص، ۴۶).

«وَ ادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ؛ و او را در حالی که ایمان و عبادت را برای وی از هرگونه شرکی خالص می‌کنید بخوانید؛ همان گونه که شما را آفرید، (پس از مرگ به او) باز می‌گردید» (اعراف، ۲۹).

۱۸. ترویج منطق قرآن و اهل بیت علیهم السلام با تابلونماهای کوچک و کفدستی دربارهٔ خدامحوری.^۱

❖ برای ارتقای سطح معنوی نیروها، قبل از اردو جلسات آموزشی و فرهنگی فراوانی برگزار کردیم ولی چرا روحِ خدامحوری بر اردو حاکم نبود؟

برای تقویت و تحقق اصلِ خدامحوری، توجه به اصل مهم آموزش تربیت گرا، ضروری است.

آموزش تربیت گرا

انگیزه‌های علم آموزی در دانش پژوهان یکسان نیست برخی را حس کنجکاوی و عده‌ای را شهوت علم‌آموزی و گروه دیگری را مدرک گرایی به دانشگاه می‌کشاند ولی در روش مربیان الهی، آموزشی پر پرواز معنوی بشر خواهد شد که از انگیزه‌های نفسانی و مادی گرایانه تهی و دارای جنبهٔ تربیتی باشد بهترین دانش آن است که غفلت‌زدا، حکمت آفرین و بصیرت افزا باشد.^۲ در این راستا سخنی ارزنده است که تاثیر عمیق تربیتی داشته باشد که بیان مباحثی با موضوعات عجائب خلقت، کیفرگناهان و کوتاهی در انجام وظائف، توبه و توسل، سیره اهل بیت علیهم السلام، عرفا، علما و شهدا مناسب

۱. «وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ؛ و هر کس با خدا معبود دیگری بپرستد (که) هیچ دلیلی بر حَقانیت آن ندارد، حسابش فقط نزد پروردگار اوست» (مؤمنون، ۱۱۷).

۲. رک: توحید مفضل و حدیث عنوان بصری.

است.

در کنار آموزش مستقیم، آموزش‌های غیر مستقیم مثل رفتار مدیران و مبلغین، دارای بیشترین تاثیر تربیتی خواهد بود.

راه کارهای تحقق آموزش تربیت‌گرا:

۱. راه‌اندازی گروه‌های مطالعات تاثیرگذار با گرایش تربیتی: برای مثال سیر مطالعاتی در موضوعات سیره اهل بیت علیهم‌السلام، یاوران مهدی، کيفر گناهان، توبه نصح و... برگزار شود.
۲. برگزاری همایش‌های "خداشناسی" با حضور و گفتگوی خود جوانان و یک مرجع پاسخگو به سؤالات احتمالی.
۳. ایجاد "حلقه‌های دوستی معرفتی"^۱ که افراد این حلقه‌ها باید ارتباط خویش را فراتر از محیط مدرسه، مسجد، هیئت و... تعریف کنند و با زیارت و ملاقات از یک‌دیگر هنگام بیماری، هنگام مشکلات، هنگام بازگشت از سفر و... از مسائل یک‌دیگر مطلع شوند و برای رفع مشکلات و کمک به یک‌دیگر گام‌هایی را بردارند.^۲
۴. تشکیل جلسات "مدح‌خوانی اهل‌بیت علیهم‌السلام"^۳ که موجب می‌شود محبت ایمانی بر محور خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام

۱. رک: کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۲۰۳.

۲. امام جواد(ع): «مُلَاقَاةُ الْإِخْوَانِ نُشْرَةٌ وَ تَلْقِيحُ لِلْعَقْلِ وَإِنْ كَانَ نَزْرًا قَلِيلًا» (شیخ طوسی، الأُمالی، ص ۹۴).

۳. رک: کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۲۱۵.

- بین جهادگران شکل بگیرد.
۵. برپایی جلسات "حدیث خوانی"^۱ به نحوی که در این جلسه، هریک از جهادگران حدیثی از اهل بیت علیهم السلام را بخوانند و کمی در مورد آن صحبت کنند.
۶. برگزاری مسابقه کتاب خوانی، پخش مستند و فیلم، معرفی شفاهی "شخصیت‌ها و الگوهای با روحیه خیرخواهی در ابعاد مختلف" و از آنجا که جوانان، روحیه هم‌ذات‌پنداری و الگوپذیری دارند، خود را به این الگوها نزدیک خواهند کرد.
۷. استفاده از "فال‌کارت‌های سخن اهل بیت علیهم السلام" به این ترتیب که دانشجویان جهادی در فضای خوابگاه و دانشگاه، میز بصیرت قرار می‌دهند و هر روز روی آن، توشه معنوی کارآمد (کارت‌های کوچک و جذاب معارف و سخنان اهل بیت علیهم السلام) قرار داده می‌شود که نقش مهمی در شناخت حقیقی گویندگان آن جملات (حضرات معصومین علیهم السلام) دارد و زمینه بینش‌افزایی تربیتی آنان را فراهم می‌آورد.^۲
۸. تشکیل مناظرات علمی در قالب "تئاتر فکر" که مربی با استفاده از هنرهای نمایشی و کاملاً جدی در نقش یک

۱. رک: همان، ص ۲۵.

۲. نیز می‌توان مسابقه‌ای از کارت‌های توزیع شده برگزار نمود.

مخالف ولایت، شروع به سخن می‌کند و تلاش می‌نماید دانشجویان را وادار به دفاع نماید. این راه‌کار زمینه شکوفایی جوانان در شخصیت‌پذیری دینی و ایجاد احساس دفاع از دین را در او پرورش می‌دهد.^۱

۹. برگزاری "یادواره شهدا" جهت پیاده‌سازی جنبه‌های معنوی زندگی شهدا و ایجاد ارتباط معنوی با آنها، پیش، در حین و پس از اردو..

۱۰. حضور دسته‌جمعی در قبرستان و توجه به این نکته که زندگی مادی انسان بین نطفه و جیفه خلاصه می‌شود؛ و پایان زندگی در این دنیا، مرگ است.

۱۱. برگزاری مراسم مناجات با خدای متعال: با توجه به مضامین مناجات‌های وارده و درک ضعف‌انسانی در مقابل خدا مثل مناجات مسجدکوفه حضرت امیر علیه السلام

۱۲. مسابقه کتاب‌خوانی با محتوای جایگاه انسان و عظمت خدای متعال و ...

۱۳. شرکت در برنامه‌های خدماتی هیئت، نظیر پذیرایی، جفت‌کردن کفش‌ها، واکس زدن آنها و تمیزکردن محیط و ...

۱. در مواردی بازیگر نقش یک مخالف سرسخت را اجرا خواهد کرد و شرکت‌کنندگان از اعتقادات خود دفاع می‌کنند و در نیمی از نشست استاد ناظر، دبیر و یا خود شبهه افکن پاسخ شبهات را مطرح می‌کند.

۱۴. معرفی الگو، برای تربیت و پرورش، نقش سازنده‌ای دارد، برای مثال: اجرای تئاتر از زندگی نامه بزرگان، طرح مسابقه مقاله‌نویسی پیرامون شخصیت آنها و دیدار با علما و فرهیختگان و بزرگان پرورش یافته، راه کارهای مناسبی هستند.

❖ پایبندی به اصل خدامحوری چه تاثیرات محسوسی در حرکت‌های جهادی دارد؟

اصل خدامحوری تاثیرات فراوانی در حوزه بینش، گرایش و رفتار جهادگران دارد ولی سه‌اثر مهم آن در عرصه مدیریت، امانت‌داری، شایسته‌سالاری و معنویت‌گرایی می‌باشد.

امانت‌داری:

مدیریت از دیدگاه آن‌که همه‌کس و همه‌چیز را از خدا می‌داند امانتی است که به او سپرده می‌شود و او باید به شدت از آن مراقبت کرده و آن را طبق اصول صحیح نگاه دارد و در نهایت به اهلش بسپارد. مدیریت از دیدگاه اسلامی "امانت" محسوب می‌شود و مدیر امانت‌دار خدا و مردم است.

مدیریت و مسئولیت، امانت‌گران‌سنگی است که باید به اهلش سپرده شود؛ زیرا آن‌چه موجب گردش امور و سلامت و صلابت کارها می‌شود، آن است که مشاغل اصلی و مدیریتی از یک‌سو به عنوان امانت تلقی شود، و از سوی دیگر به افراد شایسته

و توانمند و‌گذار گردد.^۱

شایسته‌سالاری:

اگر خداوند را در هر لحظه ناظر خود دانستیم انتخاب مسئولین دیگر بر اساس رفاقت‌ها نخواهد بود و ملاک اصلی مدیر، انتخاب افراد شایسته خواهد شد.

معنویت‌گرایی: نگاه‌خدا‌محور، اندیشه و رفتار همه گروه را بر اساس معنویت‌گرایی و تقویت هر چه بیشتر آن، جهت می‌دهد و حتی تاثیر مستقیم بر همه روش‌ها، تصمیم‌ها و فعالیت‌های مدیران خواهد داشت.

راه‌کارهای تقویت اصل معنویت‌گرایی:

حاکمیت معنویت و فرهنگ‌دینی در حرکت جهادی رابطه مستقیم با روحیات مسئولین گروه دارد و به هر میزان اعتقاد معنوی مدیران قوی‌تر باشد فضای تلاش جهادی و روحیات نیروها نیز

۱. امام علی علیه السلام در نامه ای به یکی از کارگزاران خویش، امانت بودن مسئولیت و مدیریت را متذکر شده و می‌فرماید: «و ان عملک لیس لک بطعمه و لکنه فی عنقک امانه؛ کاری که در دست توست، طعمه نیست، بلکه امانتی است بر گردن تو» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۳۶۶). کسانی که بدون توجه به اصل امانت بودن مدیریت، و بدون برخورداری از شایستگی‌ها و توانایی‌های لازم، مدیریت و مسئولیتی را می‌پذیرند، و نیز کسانی که چنین افرادی را انتخاب می‌کنند، مرتکب خیانت علیه السلام به رفاعه، یکی دیگر از کارگزاران خویش می‌فرماید: «و اعلم یا رفاعه ان هذه الاماره امانه فمن خیانه فعلیه لعنه الله الی یوم القیامه؛ ای رفاعه! بدان که این امارت و مدیریت، امانتی است که هر کس به آن خیانت کند، لعنت خدا تا روز قیامت بر او باش». (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۵).

متاثر از آنان معنوی تر خواهد شد.

۱. دعوت از روحانیون عالم و معنوی جهت حضور فعال در حرکت جهادی
۲. نصب خیمه‌های نیایش در دانشگاه‌ها و برگزاری برنامه دعا و مناجات با خدا در آخر هفته با زمان‌بندی مناسب.^۱
۳. برگزاری مسابقه مقاله نویسی با عنوان "خاطرات خوش از خدا" برای یادآوری عنایت‌ها و لطف‌های خاص خدا در سخت‌ترین لحظات زندگی به منظور حس شکرگزاری و ایجاد علاقه قلبی بیشتر با خداوند.^۲

۱. شواهد: «وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ؛ پروردگار شما گفته است: «مرا بخوانید تا (دعای) شما را بپذیرم! کسانی که از عبادت من تکبر می‌ورزند به زودی با ذلت وارد دوزخ می‌شوند!» (غافر، ۶۰).

قال علی: «أَحَبُّ الْأَعْمَالِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي الْأَرْضِ الدُّعَاءُ؛ امام علی علیه السلام فرمودند: بهترین اعمال نزد خداوند متعال در روی زمین، دعا است» (کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۴۶۷).

قال الصادق علیه السلام: «الدُّعَاءُ يَرُدُّ الْقَضَاءَ بَعْدَ مَا أُبْرِمَ إِبرَامًا فَأَكْثَرَ مِنَ الدُّعَاءِ فَإِنَّهُ مُفْتَاَحُ كُلِّ رَحْمَةٍ وَنَجَا حُ كُلِّ حَاجَةٍ وَ لَا يَنَالُ مَا عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ إِلَّا بِالْدُّعَاءِ؛ امام صادق علیه السلام: دعاء قضاء میرم شده را برگرداند، پس بسیار دعا کن که آن کلید هر رحمت و پیروزی در هر حاجت است، و آنچه نزد خدای عز و جل است نتوان رسید جز بوسیله دعا، و هیچ دری بسیار کوبیده نشود جز این که امید بیازد شده آن نزدیک شود» (کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۴۷۰).

۲. شواهد: «فَاذْكُرُوا آلاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ؛ پس نعمتهای خدا را به یاد آورید، شاید رستگار شوید!» (اعراف، ۶۹).

قال علی بن الحسین علیه السلام: «أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى حَبِيبِي إِلَى خَلْقِي وَ حَبِيبِ خَلْقِي إِلَيَّ قَالَ يَا رَبِّ كَيْفَ أَفْعَلُ قَالَ ذَكِّرْهُمْ آلاءِي وَ عَمَائِي لِحِبُّونِي فَلَانَ تَرُدُّ أَبَقًا عَنْ بَابِي أَوْ ضَالًّا عَنْ فِئَاتِي أَفْضَلُ لَكَ مِنْ عِبَادَةِ مِائَةِ سَنَةٍ بِصِيَامِ نَهَارِهَا وَ قِيَامِ لَيْلِهَا» (لجواهر السنينة، ص ۵۶).

قال علی بن الحسین علیه السلام: «الهِئِي... إِنَّ أُنَامَتِي الْغَفْلَةَ عَنِ الِاسْتِعْدَادِ لِلْقَائِكِ فَقَدْ تَبَهْتَنِي الْمَعْرِفَةُ بِكَرَمِكَ وَ أَلَانِكَ» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۹۱ ص ۱۴۵).

۴. برگزاری مسابقه قرآنی سوره الرحمن به همراه شرح و تفسیر مختصر آن از تفسیرنمونه یا تفسیرنور برای توجه بیش از پیش جوانان به نعمت‌های الهی.
۵. تهیه پوسترهای زیبای هنری، از جملات مناجات امیرالمؤمنین علی علیه السلام در مسجد کوفه و دعاهای دیگر با ترجمه روان و نصب آن در مساجد، نمازخانه‌ها و سالن دانشگاه‌ها.
۶. دیدار از مناطق جنگی برای نیروها.
۷. آشنایی با سیره و سخن جوانان شهید با توزیع وصیت‌نامه شهدا به صورت فال‌نامه.
۸. استفاده از نمادهای معنوی جهت غلبه فرهنگی بر محیط.
۹. برگزاری جلسات معنویت افزا همچون درس اخلاق، هئیت، حلقه معرفت معنوی، قرائت سوره واقعه به صورت دسته‌جمعی، برگزاری نماز جماعت و دعاهای جمعی همچون زیارت عاشورا، ندبه، آل یاسین و..
۱۰. تدوین "فرهنگ سلوک جهادگر" و انتشار آن برای مدیریت بر نفس.^۱
۱۱. تقسیم بروشورهای معنویت افزا در آغاز هر روز.

۱. قال علی علیه السلام: «من لم یجهد نفسه فی صغره لم ینبئ فی کبره؛ حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: هر که در کوچکی، نفس خود را به سختی نینداخته باشد، در بزرگی مرتبه‌اش افزون نگردد» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۴۳).

۱۲. برگزاری اردوهای درون‌گروهی زیارتی^۱.
۱۳. استفاده از "تابلو نما"^۲ بدین گونه که جملات کارآمد اهل بیت علیهم‌السلام مثلا در عرصه دوست‌یابی، مبارزه با شهوات، کسب آرامش، مدیریت زمان، موفقیت انتخاب گردد و نیز جملات و رفتار خرافی مخالفان، مثل چاپ تصویر بوسیدن دست بزرگان اهل حق توسط زنان نامحرم شناسایی شود و با زیبانمایی‌های هنری در قالب تابلونمایی جذاب ارائه شود و کلیدی‌ترین جمله حدیث اهل بیت علیهم‌السلام به یک شعار تبدیل گردد.
۱۴. با دعوت از اساتید متخصص، «حلقه‌های معرفت قرآنی» در فضای بسیار صمیمی برگزار شود. برای اجرای بهتر این حلقه‌ها تابلویی به صورت بنر در گوشه‌ای از فضای محل اسکان نصب شود و در صورت امکان برای شرکت‌کنندگان و استاد، میز و صندلی قرار داده شود.
۱۵. تقسیم ختم ۱۴۰۰ صلوات در روز^۳.
۱۶. علامت‌ها و نمادهای مثبت مثل تصویر لفظ جلاله الله،

۱. از ابتدای سفر عنوان اردوی معرفتی تکرار گردد و تمام برنامه‌ها از شروع ثبت نام تا پایان بر اساس معرفت‌افزایی تربیتی باشد نه برنامه‌های صرفاً آموزشی و نیز از کثرت برنامه‌ها کاسته شود و بیشتر به برنامه‌های عملی مثل توسل و مدح خوانی توجه گردد.

۲. آیات راهگشای قرآن و مقایسه آن با جملات خرافی کتب مقدس تحریف شده و نیز سخنان‌های دلنشین و پر محتوی پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل بیت علیهم‌السلام

۳. این روش پیشنهادی علامه طباطبایی در استجاب دعا و تقویت ارتباط با اهلیت علیهم‌السلام است

انگشتر، تابلوهای دیواری، آویز، تصاویر امام خمینی رحمت‌الله، امام خامنه‌ای (حفظه الله) و شهدا و... در قالب زیبا طراحی، تولید و ترویج شود و در بسته‌های فرهنگی توزیع شود.

۱۷. شروع حرکت از اماکن معنوی همچون حرم امام‌زادگان، گلزار شهدا و دیدار با علما.

۱۸. گروه "تولید و جمع‌آوری شعر و شعارسازی معنوی" قبل از حرکت‌های جهادی تشکیل و در مناسبت‌های مختلف یک شعر ویژه در مراسمات کانون جهادی هم‌خوانی شود.

❖ **اخیراً بارها امام‌خامنه‌ای نسبت به گسترش غیر اصولی، رشته‌های علوم انسانی همچون مدیریت، هشدارهای جدی داده‌اند^۱ علت دغدغه^۱ ایشان چیست؟**

۱. ما بخصوص در زمینه علوم انسانی، برخلاف آنچه که انتظار می‌رفت و توقع بود، حرکت متناسب و خوبی نکرده‌ایم، بلکه مفاهیم گوناگون مربوط به این علم را — چه در زمینه اقتصاد و چه در زمینه‌های جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و سیاست — به شکل وحی مُنزل از مراکز و خاستگاه‌های غربی گرفته‌ایم و به‌صورت فرمولهای تغییر نکردنی در ذهنمان جا داده‌ایم و بر اساس آن می‌خواهیم عمل و برنامه خودمان را تنظیم کنیم! گاهی که این فرمولها جواب نمی‌دهد و خراب درمی‌آید، خودمان را ملامت می‌کنیم که ما درست به‌کار نگرفته‌ایم؛ در حالی‌که این روش، روش غلطی است. ما در زمینه علوم انسانی احتیاج به تحقیق و نوآوری داریم. مواد و مفاهیم اساسی‌ای هم که بر اساس آن می‌توان حقوق، اقتصاد، سیاست و سایر بخشهای اساسی علوم انسانی را شکل داد و تولید و فرآوری کرد، به معنای حقیقی کلمه در فرهنگ عریق و عمیق اسلامی ما وجود دارد که باید از آن استفاده کنیم. البته در این قسمت، حوزه و استادان مؤمن و معتقد به اسلام می‌توانند با جستجو و تفحص، نقش ایفا کنند. این‌جا از آن‌جایی است که ما باید به تولید علم برسیم. (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار جمعی از استادان دانشگاه‌های سراسر کشور ۱۳۸۲/۰۸/۰۸)

جهان‌بینی اسلام و غرب در حوزه انسان‌شناسی و علوم انسانی همچون مدیریت، اختلافات بنیادین فراوانی با یکدیگر دارند، ریشه این اختلاف به رنسانس و ظهور عصر مدرنیته باز می‌گردد که غرب به علت خرافه‌گرایی کلیسا، کلام راستین ادیان را نیز رها کردند و انسان خلیفه خداوند را به یک‌باره به حیوانی پیشرفته همچون حیوانات دیگر تنزل دادند و اصل اولی آنها به جای خدا محوری، انسان محوری و کسب منفعت بیشتر گردید.

از منظر نظریه پردازان غربی، مدیریت، یعنی سود اقتصادی بیشتر، افزایش تولید و انباشتن سرمایه.^۱ در این دیدگاه، هرگز از روز واپسین، تکالیف الهی و رفتار وظیفه‌گرا سخنی مطرح نمی‌شود.

رفع موانع:

حواس ظاهر، عقل و قلب، دریافت‌کنندگان خداخواهی و کمال‌طلبی انسان هستند و هر گونه خطا در دریافت یا تطبیق مصادیق، ارتباط مستقیم با موانع پذیرش در این سه ورودی فهم خواهد داشت، که ظلم، کفر، اسراف، گناه علنی، شهوت پرستی، شبهات فکری مثال‌های از این موانع است.^۲

۱. به نظر تیلور، طراح نظریه (مدیریت علمی)، فایده اساسی به کار بردن سیستم مذکور (سیستم مدیریت علمی) بالا بردن سطح تولید است که با جلوگیری از اتلاف وقت کارکنان و صرفه جویی در کار ماشین و وسایل تولید، از طریق حذف عملیات زائد و هماهنگی امور مختلف تولیدی، حاصل می‌شود. (اقتداری، علی محمد، سازمان و مدیریت، ص ۱۳).

۲. رک: محمدی ری شهری، محمد، مبانی شناخت.

اصل پنجم: شکوفاسازی مخاطب

❖ اردوهای جهادی بهترین فرصت برای خودشناسی و شکوفایی معنوی جوانان و نوجوانان است، چگونه مدیر نیروها را در راستای این شکوفایی قرار دهد؟

دو وظیفه مهم مدیران اردوها که اصل حاکم بر همه امور اجرایی است، شکوفایی معنوی مخاطبان و کرامت نیروهاست.

الف - شکوفایی معنوی:

انسان در یک نگاه کلی دارای دو دسته ویژگی می‌باشد.

اول: زیبایی‌ها، توانمندی‌ها و دارایی‌ها

دوم: زشتی‌ها، فقرها و کمبودها

حرکت‌های جهادی به‌ویژه اردوهای جهادی فرصت‌های طلائی هستند که انسان با شناخت خود در کارگاه انسان‌سازی، مسیر فردای خود را پایه‌ریزی نماید.

مدیران در فراهم‌سازی این شکوفایی و از سویی، خودشناسی بسیار نقش تاثیرگذاری دارند برای مثال مدیرانی که فرصت خالی و زمان خلوت برای نیروهای خود نگذارند و پیوسته اردو را به تلاش عمرانی رو به جلو می‌خوانند، از این اصل مهم، فاصله گرفته‌اند.

انسان موجودی است که جوششِ درونی او، پر پرواز آسمانش خواهد شد، و او را خلیفه خدا می‌نماید.^۱

اردوهای جهادی کارگاهی انباشته از ابزارهای پیچیده با اهدافی رفیع و افقی وسیع برای انسان است که تنها با اندکی تفکر و خلوت، از درون، ندایی رسا را خواهد شنید که فریاد می‌زند: ای انسان! تو در این جسم‌ظاهری و خوراک و پوشاک و... خلاصه نشده‌ای بلکه کمی بالاتر را نیز بنگر که ملکوت آسمان‌ها انتظارت را می‌کشد.^۲

دریافت فطری بشر در خلوت اردوهای جهادی

۱ - رجوع به فطرت،^۳ انسان را به بی‌نهایت‌طلبی می‌رساند و

۱. «وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَ يَسْفِكُ الدِّمَاءَ وَ نَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَ نُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ؛ (به خاطر بیاور) هنگامی را که پروردگارت به فرشتگان گفت: «من در روی زمین، جانشینی [نماینده‌ای] قرار خواهم داد.» فرشتگان گفتند: «پروردگارا! آیا کسی را در آن قرار می‌دهی که فساد و خونریزی کند؟! (زیرا موجودات زمینی دیگر، که قبل از این آدم وجود داشتند نیز، به فساد و خونریزی آلوده شدند. اگر هدف از آفرینش این انسان، عبادت است)، ما تسبیح و حمد تو را بجا می‌آوریم، و تو را تقدیس می‌کنیم.» پروردگار فرمود: «من حقایقی را می‌دانم که شما نمی‌دانید.» (بقره، ۳۰).

۲. مومنون، ۱۲ - ۱۴؛ سجده، ۷ - ۹؛ حجر، ۲۸ - ۲۹؛ ص، ۷۱ - ۷۲؛ رک: مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۶۰، ص ۳۸۳؛ قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، ج ۲، ص ۹۱؛ مصباح، محمد تقی، مشکات، ج ۱، ص ۳۴۳ - ۳۴۴؛ مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۲، ص ۲۶۹.

۳. رک: مصباح، محمد تقی، خودشناسی برای خودسازی، ص ۷۰؛ مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، ج ۳، ص ۴۶۶ - ۴۷۰؛ مصباح، محمد تقی، خداشناسی، ۳۶ - ۳۷.

طلب بی‌نهایت، نشان از وجود چنین کمالی برای انسان است از این رو من در خود می‌یابم که موجودی مستمر و مداوم هستم و با مرگ پایان نمی‌پذیرم و پای در ابدیت دارم.^۱

۲ - درک "چه هستم" مرا به درک "چه باید باشم" (هدف یا کمال متناسب با من) رهنمون می‌سازد و پای‌درخاک‌داشتن، دشوار و بال‌گشودن آسان می‌گردد.^۲

راه کارهای تقویت شکوفایی معنوی مخاطبان:

۱. برگزاری جلسات شبانه با محوریت خودسازی در برنامه‌های اردویی. مانند قرائت فرازی از کتاب "چهل حدیث" حضرت امام خمینی، کتاب "گناهان کبیره" شهید دستغیب یا کتاب "انسان و ایمان" شهید مطهری، به صورت گزینشی در بین نماز مغرب و عشا در طول اردو.

۲. برگزاری مراسم احیاء ماهیانه در دانشگاه‌ها.

۳. تشویق به خلوت، شب‌زنده‌داری و درون‌گرایی با اعلام

۱. قال علی علیه السلام: «إِنَّمَا خُلِقْتُمْ لِلْبَقَاءِ لَا لِلْفَنَاءِ وَإِنَّكُمْ فِي دَارِ بُلْعَةٍ وَمَنْزِلِ قُلْعَةٍ؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: بدرستی که شما خلق کرده نشده‌اید مگر از برای باقی بودن نه از برای فانی شدن و بدرستی که شما در خانه بلع‌اید و در جایگاه قلعه مراد این است که شما آفریده نشده‌اید مگر از برای آخرت که خانه بقا و پابندی است نه از برای دنیا که دار فنا و زوال است» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۱۳۳).

۲. صفایی، علی، حرکت، ۱۷ - ۳۹.

ساعت خاموشی متناسب.

۴. نماز شب به عنوان مستحبی ارزشمند از طریق مسابقه‌ی

کتاب‌خوانی

۵. برگزاری برنامه‌های جمعی که موجب تقویت میل‌های فطری

می‌گردد برای مثال شعرخوان‌گروهی، مدح‌خوانی

شبانہ، جشن و عزاداری در مناسبت‌ها، قرائت سوره

یس صبحگاهی و قرائت سوره‌واقعه شبانه به صورت

دسته جمعی و...

ب - کرامت:

مدیران موفق با نیروهای زیرمجموعه خود، با کرامت

سخن می‌گویند چراکه این رفتار علاوه بر تقویت اعتماد

به نفس نیروها، باعث شکوفایی و احساس تشخیص مذهبی آنان

می‌شود و این گونه نیروها به لباس جهادگری احساس تعلق بیشتری

خواهند کرد.

کرامت از سه محور قابل بررسی می‌باشد:

۱. کرامت و عزت^۱ انسانی در مرکز توجه آموزه‌های دینی:

برآیند آموزه‌های دینی (آیات و روایات) تاکید بر ایجاد زمینه‌ها

۱. عزت در مقابل ذلت است (مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ج ۸،

و عوامل عزت‌نفس و زدودن عوامل ذلت‌نفس است^۱ همچنین ترسیم مسیر درست عزت‌یابی^۲ و تبیین حقیقت آن،^۳ گویای نقش پررنگ کرامت، در دست‌یابی به فضائل و کمالات انسانی است.

۲. شیوه تربیتی عزت‌بخشی و عزت‌آفرینی: از اصلی‌ترین روش‌های تربیتی اهل‌بیت (علیهم‌السلام) در مسیر اصلاح فرد و جامعه، شیوه عزت‌بخشی و عزت‌آفرینی بوده‌است. چراکه همه فضیلت‌ها در زمینه کرامت، شکوفا می‌شود و همه رذیلت‌ها بر پایه حقارت شکل می‌گیرند. بنابراین مهم‌ترین اساس تربیت، کرامت‌بخشی به انسان‌ها و پیراستن آنها از

۱. «مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَ مَكْرٌ أُولَئِكَ هُوَ يُبَيِّرُ؛ کسی که خواهان عزت است (باید از خدا بخواهد چرا که) تمام عزت برای خداست؛ سخنان پاکیزه به سوی او صعود می‌کند، و عمل صالح را بالا می‌برد؛ و آنها که نقشه‌های بد می‌کشند، عذاب سختی برای آنهاست و مکر (و تلاش افسادگرانه) آنان ناپود می‌شود (و به جایی نمی‌رسد)» (فاطر، ۱۰)؛ قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَ تَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَ تَعَزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُدَلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛ بگو: «بارها! مالک حکومتها تویی؛ به هر کس بخواهی، حکومت می‌بخشی؛ و از هر کس بخواهی، حکومت را می‌گیری؛ هر کس را بخواهی، عزت می‌دهی؛ و هر که را بخواهی خوار می‌کنی. تمام خوبیها به دست توست؛ تو بر هر چیزی قادری» (آل عمران، ۲۶). رک: محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمة، باب العزة (موجبات العز، ما ینبغی فی الدعاء لطلب العز) و باب الذلّة (لا ینبغی للمومن أن یدل نفسه، مایورث الذل، اذل الناس).

۲. رک: فاطر، ۱۰؛ محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمة، باب العزة (من یده العز و الذل، من اعترز بغير الله).

۳. رک: همان، باب تفسیر العز.

حقارت نفس است.^۱

۳. ارتقاء شخصیت انسان در پرتو کرامت نفس: احساس کرامت و

عزت مندی در لایه‌های متعددی از شخصیت انسان مؤثر است.

۱. ایجاد رفتارهای کریمانه

۲. ممانعت از رفتارهای پست.^۲

۳. ایجاد قوت حرکت، استحکام و صلابت به گونه‌ای

که مرگ شرافت‌مندانه را بر زندگی توأم با حقارت

ترجیح دهد.^۳

۴. مسئولیت‌پذیری در برابر این همه استعدادها و امکاناتی که در

اختیار انسان قرار داده شده است.

۱. حضرت حسین علیه السلام گوید از پدرم از مجلس رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسش کردم، فرمود: «کان رسول الله صلی الله علیه و آله لا یجلس و لا یقوم الا علی ذکر. لایوطن الاماکن و ینهی عن ایطانها. و اذا انتهی الی قوم جلس حیث انتهی به المجلس و یامر بذلک. یعطی کل جلسائه بنصیبه، لایحسب ان احدا اکرم علیه منه. من جلسه او قاومه فی حاجة صابره حتی یکون هو المنصرف. و من ساءله حاجة لم یرده الا بها او بمیسور من القول. قد وسع الناس منه بسط و خلقه، فصار لهم ابا. و صاروا فی الحق عنده سواء. مجلسه مجلس حلم و حیاء و صبر و امانة، لا ترفع فیه الاصوات، و لا تؤبن فیه الحرام، و لا تنئی فلناته، متعادلین یتفاضلون فیه بالتقوی، متواضعین، یوقرون فیه الکبیر، و یرحمون فیه الصغیر، و یؤثرون ذاللحاجة، و یحفظون او یحوظون الغریب» (حکیمی، علی، محمد رضا محمد، الحیاة، ج ۲، ص ۳۸۸ - ۳۸۹).

۲. قال علی بن محمد علیه السلام: «مَنْ هَانَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ فَلَا تَأْمَنُ شَرَّهُ؛ امام هادی علیه السلام فرمودند: هر که برای خود شخصیت و ارزشی قائل نشود، از گزند او آسوده خاطر نباش» (حرانی، حسن بن علی بن حسین بن شعبه، تحف العقول، ص ۴۸۳).

۳. امام حسین علیه السلام می‌فرماید: «ما هون الموت علی سبیل نبیل العز و احیاء الحق، لیس الموت فی سبیل العز الا حیاة خالدة، و لیست الحیاة مع الذل الا موت الذی لایحیاة معه» (الشوشتری، القاضی نورالله، احقاق الحق و ازهاق الباطل، ج ۱۱، ص ۶۰۱).

راه‌کار تحقق اصل کرامت سازنده

۱. برگزاری "جشن اردو اولی‌ها" قبل از هر اردوی جهادی که زمینه‌ساز تقویت اعتماد به نفس نیروها و احساس تشخیص و تعلق به لباس جهاد خواهد بود.
۱. معرفی جهادگران موفق و اعطاء جوایز در سطح دانشگاه، استان و حتی در سطح ملی، مانند جایزه ملی "جهادگر راهبر" در عرصه‌های موفق فرهنگی، علمی، اختراعی، اقتصادی و....
۲. تشویق جهادگران پرتلاش در یکی از برنامه‌های رسمی، در حین اردوهای جهادی به منظور ایجاد خودباوری، روحیه اعتماد به نفس و عزت نفس.
۳. با نیروهای زیرمجموعه، کریمانه سخن گفتن و گرمی داشتن آنها.

❖ با عنایت به اصل مهم شکوفایی مخاطب، مسئولین چگونه باید نیروهای خود را ارزیابی نمایند؟

ارزشیابی عملکرد نیروها، از جمله ابزارها و وسایل لازم و مؤثر مدیریت منابع انسانی گروه جهادی است که با استفاده صحیح از این ابزار، هدف‌ها و ماموریت‌های گروه با کارایی مطلوب، تحقق خواهد یافت.

تفاوت بنیادی مدیریت جهادی با اندیشه‌های مدیریتی عصر حاضر در نوع ارزشیابی و روش تحقق آن می‌باشد. برای مثال ارزشیابی غربی تنها بر اساس ارزیابی‌های بازرسان و تصاویر ضبط

شده توسط دوربین‌ها می‌باشد ولی در اردوهای جهادی با عنایت به انگیزه الهی همه نیروها، ملاک ارزشیابی، تقویت انگیزه‌های معنوی و شکوفایی درونی مخاطبان است و از این رو ارزشیابی به صورت کاملاً نامحسوس و فردی خواهد بود و هرگونه ارزشیابی توسط مسئولین با رعایت این نکته ظریف می‌باشد. بیان سیره اهل بیت علیهم‌السلام درباره ارزشیابی، بازخورد بالایی در عمل به این فرضیه ایجاد خواهد کرد.

"خودارزیابی" که در منابع و متون اسلامی با عنوان "محاسبه نفس" مطرح گردیده، به صورت برنامه‌ای مهم و روزانه برای هر فرد توصیه شده است تا جایی که اگر روزی بر انسان بگذرد و او از این برنامه غفلت نماید و در یک محاسبه دقیق، به ارزشیابی اعمال و رفتارهای خود نپردازد، در زمره پیروان پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل بیت علیهم‌السلام آن حضرت به شمار نمی‌آید.^۱

۱. قال الکاظم علیه‌السلام: «لیس منا من لم یحاسب نفسه فی کل یوم، فان عمل خیرا استزاد الله منه و حمدالله علیه، و ان عمل شرا استغفر الله منه و تاب الی؛ امام موسی کاظم علیه‌السلام می‌فرماید: از ما نیست کسی که هر روز به محاسبه و ارزشیابی کارهای خود نپردازد. پس اگر کار نیکی انجام داده است، از خداوند متعال فزونی آن را بخواهد، و خدا را بر موفقیتی که به دست آورده است سپاس گوید؛ و اگر کار زشتی را مرتکب شده است، از خداوند، آموزش آن را خواهد و توبه نماید» (مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۷۰، ص ۷۲).

اصل ششم: اصل رفتار اخلاق مدار

❖ چگونه حرکت‌های جهادی محل رویش انسان‌های بزرگی همچون امام خمینی(ره)، امام موسی صدر، شهید چمران و بسیاری دیگر از نیروهای کارآمد و متعهد گردیده‌است؟

خودسازی واقعی در میدان آزمون حقیقی، شکل خواهد گرفت و هرگز با خانه‌نشینی و انزوا، کسی لیاقت یآوری اولیاءالهی را پیدا نخواهد کرد، حرکت‌های جهادی بهترین بستر، برای ظهور مدیران و نیروهای کارآمد و متعهد است چرا که گروهی از جوانان متخصص در این حرکت‌ها گرد هم جمع می‌شوند و تنها برای رضایت خداوند، پرچم‌دار جریان حق و عدالت می‌گردند، در مدیریت‌های مسئولین و ولایت‌پذیری نیروهاست که حسادت‌ها و عجب‌ها خودنمایی می‌کند، غرورها و خودخواهی‌ها رخ می‌نمایند و پرده‌ای از درون آدمی را به تصویر می‌کشد و آن‌گاه است که "جهاد اکبر" در وسط میدان "جهاد اصغر" و وظیفه جهادگرمخلص می‌گردد.

قرآن کریم حرکت مجاهدانه به‌سوی خداوند را در گام اول

۱. قال رسول الله ﷺ: «لَيْسَ فِي أُمَّتِي رَهْبَانِيَّةٌ؛ پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در امت من رهبانیت نیست. (رهبانیت یعنی ترک دنیا که در میان مسیحیان وجود دارد)» (صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، الخصال، ج ۱، ص ۱۳۸).

درکنار دیگران و دوشادوش افراد هم‌اندیش می‌داند^۱ از این رو مدیر حرکت جهادی می‌کوشد تا از اصل شایسته‌رفتاری بهره‌گیرد و از فرصت ارتباط نیروهای هم‌اندیش و هم‌انگیزه در تعالی نیروها و پیشبرد اهداف استفاده نماید.

❖ برای ایجاد رابطه سازنده با دیگران، توجه به چه اصول رفتاری ضروری است؟

شایسته‌سالاری به معنای بهره‌گیری مدیر از مسئولین و معاونین شایسته که در ذیل برخی از ویژگی‌های آنان ذکر می‌شود:

۱ - عدالت^۲

۲ - درایت^۳

۱. «قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَنَّيْ وَأَفْرَادِي ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ» بگو: «شما را تنها به یک چیز اندرز می‌دهم، و آن اینکه: دو نفر دو نفر یا یک نفر یک نفر برای خدا قیام کنید، سپس ببینیدشید این دوست و همنشین شما [محمد] هیچ

گونه جنونی ندارد؛ او فقط بیم‌دهنده شما در برابر عذاب شدید(الهی) است!» (سبا، ۴۶)

۲. قال علیؑ: «وَلْيَكُنْ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَيْكَ أَوْسَطُهَا فِي الْحَقِّ وَأَعْمَهَا فِي الْعَدْلِ؛ مولای متقیان علیؑ می‌فرماید: باید محبوب‌ترین کارها نزد تو اموری باشد که معتدل‌ترین آن‌ها در حق، و فراگیرترین آن‌ها در عدالت باشد» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۴۲۹).

امام علیؑ آن قدر دقیق و عمیق بود که می‌فرماید: «به خدا سوگند اگر هفت اقلیم را با آنچه زیر آن‌ها است به من دهند تا خدا را نافرمانی کنم و یک پوسته جو را از مورچه ای به ناروا بستانم، چنین نخواهم کرد» (همان، نامه ۵۳).

۳. از پیامبر اکرم ﷺ نیز نقل شده که فرموده‌اند: «از خطر بروز فقر بر امت اسلامی بیمناک نیستند، بلکه نگرانی ایشان از بابت تدبیر نادرست است؛ به همین جهت نیز مقرر داشتند که هرگاه در مسافرت جمعی، تعداد افراد به سه نفر رسید، یکی از آن‌ها مدیریت گروه را بر عهده‌گیرد و برنامه سفر و مسیر را با مشورت دیگران مشخص کند»

۳ - امانتداری^۱۴ - صداقت^۲۵ - صرفه‌جویی در اموال عمومی^۳

۱. قال علی علیه السلام: «ثم لا تدع ان يكون لك عليهم عيون من اهل الامانة و القول بالحق عند الناس؛ امام علی علیه السلام فرمودند: پس فروگذار مکن که باید بر آنان، بازرسان مخفی از میان کسانی که در میان مردم به امانتداری و حقوقی شناخته شده اند بگماری!» (حرانی، حسین بن علی بن حسین بن شعبه، تحف العقول، ص ۱۲۹).

قال علی علیه السلام: «اری ان تبعث قوما من اهل الصلاح و العفاف، ممن یوثق بدینه و امانته، یساءل عن سیرة العمال و ما یعملون فی البلاد؛ به نظر من باید به گروه جهادی از اهل صلاح و عفاف که به دینداری و امانتداری آنان اطمینان داری، مأموریت دهی تا در مورد سیره و شیوه عمل کارگزاران و نیز کارهایی که آنان در شهرها انجام می‌دهند، تحقیق و بررسی کنند» (الخراج، ص ۱۲۸).

۲. قال علی علیه السلام: «ثم لا تدع ان يكون لك عليهم عيون من اهل الامانة و القول بالحق عند الناس؛ امام علی علیه السلام فرمودند: پس فروگذار مکن که باید بر آنان، بازرسان مخفی از میان کسانی که در میان مردم به امانتداری و حقوقی شناخته شده اند بگماری!» (حرانی، حسین بن علی بن حسین بن شعبه، تحف العقول، ص ۱۲۹).

۳. قال علی علیه السلام: «أدقوا أفلانکم - و قاربوا بین سطورکم - و احدثوا عنی فضولکم و اقصدوا قصد المغانی - و ایاکم و الایاکار - فإن أموال المسلمین لنا تحتمل الأضرار؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند: قلم‌هایتان را تیز کنید، و سطرهایتان را نزدیک هم بنویسید، از زیاده نویسی بپرهیزید، منظورتان را کوتاه تر بیان کنید. مبادا زیاده نویسی و پرحرفی نمایید؛ زیرا اموال مسلمانان زبانی را بر نمی‌تابد!» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۷۳، ص ۴۹).

امام علی علیه السلام پیش از سفارش دیگران به صرفه‌جویی در بیت‌المال، و بیش از همه کسانی که مخاطب آن حضرت هستند، خود در مصرف بیت‌المال دقیق بود، و از هر گونه اسراف پرهیز می‌کرد. صرفه‌جویی آن حضرت در بیت‌المال مسلمانان به حدی است که حاضر نشد برای پاسخگویی به کسانی که شب هنگام برای کار خصوصی به او مراجعه کرده بودند، از نور چراغ بیت‌المال استفاده کند. در منابع تاریخی نقل شده است که شیئی طلحه و زبیر برای پاره‌ای از مسائل شخصی خود، خدمت امام علی علیه السلام رسیدند. امام در آن حال مشغول رسیدگی به امور بیت‌المال بود. وقتی آن دو وارد شدند، آن بزرگوار چراغ بیت‌المال را خاموش کرد و فرمود تا از خانه اش چراغ دیگری بیاورند؛ و حاضر نشد تنها چند دقیقه از نور چراغ بیت‌المال برای مسائل شخصی استفاده شود. (محمدی ری شهری، محمد، موسوعه الامام علی بن ابی طالب علیه السلام، ج ۴، ص ۲۲۱).

۶ - آینده‌نگری^۱

۷ - پرهیز از شتاب‌زدگی و سستی^۲

۸ - قاطعیت^۳

❖ رفتار مدیران جهادی از چه ویژگی‌هایی سرمنشأ می‌گیرد؟

۱- معرفت

منظور از معرفت، مجموعه توانایی‌های شناختی، ادراکی و ذهنی مورد نیاز مدیران است. بدین لحاظ کلیه ویژگی‌هایی که با عناوین علم، هوش، ذکاوت، بصیرت، حکمت و حافظه، در منابع سه گانه -

۱. قال علی علیه السلام: «عقل الناس انظرهم في العواقب؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: خردمندترین مردم، عاقبت اندیش ترین آن‌هاست» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غررالحکم و دررالکلم، حدیث (۳۳۶۷). قال علی علیه السلام: «من نظر في العواقب سلم من النوائب؛ مولی‌الموحدين علی علیه السلام فرمودند: کسی که در عواقب کار بیندیشد، از گرفتاری‌ها در امان باشد» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غررالحکم و دررالکلم، ح ۱۰۹۳۵)

قال علی علیه السلام: «ایاک و العجلة بالامور قبل اءوانها و التسقط فيها عند امکاتها، او اللجاجة فيها اذا تنكرت او الوهن عنها اذا استوضحت، فضع كل امر موضعه و اوقع كل امر موقعه؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: پرهیز از شتاب در انجام دادن کارها قبل از رسیدن وقتشان؛ و سستی و اهمال در کارها آن‌گاه که انجام دادن کاری ممکن است؛ و از لجاجت در اموری که مبهم است؛ و ضعف و سستی در اموری که روشن است. پس هر کاری را در جای خودش قرار بده، و هر کاری را در وقت خود انجام ده» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۵۳).

۳. قال علی علیه السلام: «لا تجعلوا علمکم جهلا و یقینکم شکا، اذا علمتم فاعملوا و اذا تیقنتم فاءقدموا؛ New folder/moderiat_alavi/footnt01.htm - link33 مولای متقیان علیه السلام فرمودند: علم خود را به جهل، و یقین خویش را به شک تبدیل نکنید. وقتی دانستید عمل کنید و زمانی که یقین کردید اقدام نمایید» (همان، حکمت (۲۷۴).

قرآن، سنت و آرای اندیش‌مندان مسلمان - ذکر شده‌است، در این محور قابل بحث و بررسی است.

۲- مهارت

مهارت، عبارت است از توانایی‌های رفتاری، که شایسته و بایسته مدیریت موفق است. مهارت در سه عرصه ذهن، روح و جسم هویدا می‌گردد؛ به عبارت دیگر، انسان دارای رفتارذهنی (مانند تفکر، یادآوری، استدلال و...)، رفتار روحی (مانند دوستی، دشمنی، تصمیم، امید و...) و رفتار جسمی (مانند دیدن، شنیدن، گفتن و...) است. مهارت، توانایی ناشی از تجربه و کار است.

۳- اخلاق

اخلاق، عبارت است از مجموعه‌ای از توانایی‌های روحی و قدرت نفسانی مورد نیاز مدیران. در این محور، کلیه ویژگی‌هایی که با عناوین عدالت، انصاف، شجاعت، تواضع، صداقت، حلم، تقوا، امانت و خیرخواهی ذکر شده، قابل توجه و بررسی است.

راه کارهای تحقق رفتار اخلاق‌مدار

۱. تشکیل کارگاه "قوانین خدا در هستی" که در آن دانشجویان موظف می‌شوند تا نمونه‌هایی از سنت ابتلا و امتحان الهی

- برای آزمون صبر^۱ که برای خودشان اتفاق افتاده است را تحقیق و تدوین کنند.
۲. تبلیغ آثار مبارک صبر در طاعت، معصیت و مصیبت بصورت بنر و بروشور و... در دانشگاه‌ها.
۳. برگزاری مسابقات "کاپ صبر" در رشته‌های مختلف ورزشی به این شیوه که در هر رشته به فرد یا تیمی که در فراز و نشیب‌های حساس مسابقات از خود بردباری بیشتری به خرج داده است. جوایز ارزنده اهدا شود.
۴. الگوسازی و تبلیغ جلوه‌های رفتاری قهرمانان صبر و بردباری در زمینه‌های مختلف و به شیوه‌های گوناگون، بویژه امامان معصوم علیهم‌السلام و علمای ربانی و شهدای گران‌قدر.^۲
۵. تشکیل گروه‌هایی به نام "جمع صبورانه" که در آن صبر

۱. «أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِرِينَ؛ آیا چنین پنداشتید که (تنها با ادعای ایمان) وارد بهشت خواهید شد، در حالی که خداوند هنوز مجاهدان از شما و صابران را مشخص نساخته است؟!» (آل عمران، ۱۴۲).

۲. شواهد: «فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ؛ پس صبر کن آن گونه که پیامبران «أولو العزم» صبر کردند، و برای (عذاب) آنان شتاب مکن» (احقاف، ۳۵).
«وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ؛ و اسماعیل و ادريس و ذا الكفل را(به یاد آور) که همه از صابران بودند» (انبیاء، ۸۵).
«وَ خُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنَتْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ؛ (و به او گفتیم:) بسته‌ای از ساقه‌های گندم (یا مانند آن) را بگیر و با آن (همسرت را) بزن و سوگند خود را مشکن! ما او را شکيبا يافتيم؛ چه بنده خوبی که بسیار بازگشت‌کننده (به سوی خدا) بود!» (ص، ۴۴).

۱. واستقامت در امور را با هم تجربه کنند.^۱
۶. تقویت ایمان به آخرت و معادباوری^۲ و گذرا بودن دنیا^۳ و موقتی بودن مشکلات با استفاده از راهکارهای ارائه شده در جزوه^۴ مربوطه.
۷. برگزاری نشست گفت‌وگو با عنوان "سختی‌ها، راه رشد و شکوفایی" با بحث حول این محور که در صورت صبر بر سختی‌ها و بلاهای وارد شده بر انسان در طول زندگی، چه استعدادهای فراوانی در فرد شکوفا می‌شود.^۴ در این مورد می‌توان از تجارب‌عینی خود دانشجویان نیز استفاده نمود.^۵

۱. «وَ اصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا؛ با کسانی باش که پروردگار خود را صبح و عصر می‌خوانند، و تنها رضای او را می‌طلبند! و هرگز بخاطر زیورهای دنیا، چشمان خود را از آنها برنگیر!» (کهف، ۲۸)

۲. «وَلْيَبْلُغُوا بَشِيرًا مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِيرًا الصَّابِرِينَ، الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ؛ قطعاً همه شما را با چیزی از ترس، گرسنگی، و کاهش در مالها و جانها و میوه‌ها، آزمایش می‌کنیم؛ و بشارت ده به استقامت‌کنندگان! آنها که هر گاه مصیبتی به ایشان می‌رسد، می‌گویند: «ما از آن خدائیم؛ و به سوی او بازمی‌گردیم!» (بقره، ۱۵۵ - ۱۵۶).

۳. قال حسین بن علی علیه السلام: «صَبْرًا بَنِي الْكِرَامِ فَمَا الْمَوْتُ إِلَّا قَنْطَرَةٌ يَغْبُرُ بِكُمْ عَنِ الْبُؤْسِ وَالضَّرَاءِ إِلَى الْجَنَانِ الْوَأَسْطَةِ وَالتَّعْبِ الدَّائِمَةِ فَأَبْكُمُ بَكَرَةً أَنْ يَنْتَقِلَ مِنْ سَجْنٍ إِلَى قَصْرِ» (معانی الأخبار، ص ۲۸۸).

۴. قال رسول الله صلی الله علیه و آله: «إِنَّ الْبَلَاءَ لِلظَّالِمِ أَدْبٌ وَ لِلْمُؤْمِنِ امْتِحَانٌ وَ لِلنَّبِيِّاءِ دَرَجَةٌ وَ لِلْأَوْلِيَاءِ كَرَامَةٌ؛ رسول اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: گرفتاری و بلا برای شخص ستمکار ادب است و برای مومن مایه امتحان و برای انبیا (ترفع) درجه و برای اولیا کرامت است» (همان، ص ۱۱۳).

۵. قال الصادق علیه السلام: «إِنَّ فِي الْحُجَّةِ مَنَزَلَةً لَا يَلُغُهَا عَبْدٌ إِلَّا بِالتَّوْبَةِ فِي جَسَدِهِ؛ امام صادق علیه السلام می‌فرماید: جایگاهی در بهشت است که بنده جز با توبت بداند نمی‌رسد» کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۲۵۵.

۸. تقویت مسأله عبادت و نیایش و به‌ویژه نماز در مدارس روستا، برای پیوند معنوی بیشتر با خداوند متعال و در نتیجه تقویت صبر و مقاومت در برابر سختی‌ها.^۱

۹. برگزاری "اردوهای عجز" در شرایط سخت^۲ برای دانشجویان در جهت مقابله با مشکلات و برخورد عاقلانه و صبورانه در حرکت‌های جهادی.

۱۰. داستان و یا فیلمی و یا... در اختیار مخاطب قرار می‌گیرد که مشتمل بر وجود بحران‌های مختلف برای شخصیت داستان است. با نیمه‌کاره گذاشتن داستان از مخاطب می‌خواهیم بهترین راه‌کار برون‌رفت از بحران را به شخصیت داستان معرفی کند و اگر داستان را تمام شده در اختیارش قرار می‌دهیم از وی می‌خواهیم که عملکرد او را نقد کند.^۳

۱۱. آشنایی با داستان زندگی نامۀ شخصیت‌هایی که با مشکلات مختلفی در طول زندگی مواجه بوده و در نهایت با سربلندی از آنها گذشته‌اند با استفاده از ابزارهایی چون نمایش فیلم، نقل داستان، ساخت تئاتر از زندگی این افراد و... .

۱۲. ملاقات با کسانی که در زندگی با مشکلات جدی مواجه

۱. «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ.» بقره، ۱۵۳.

۲. قال موسی بن جعفر علیه السلام: «يُسْتَحَبُّ غَرَامَةُ الْعُلَامِ فِي صِغَرِهِ لِيَكُونَ حَلِيمًا فِي كِبَرِهِ» (حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۴۷۹).

۳. این کار باعث می‌شود مخاطب به طور مجازی شیوه مواجه با مشکلات را تجربه کند.

هستند مانند ملاقات از جانبازان آسایشگاه، معلولان، نابینایان، ناشنویان، بیماران روانی، معلولین ذهنی و همچنین ملاقات با خانواده‌های این افراد.

۱۳. از آنجا که تقویت بیش مخاطب در تمام عرصه‌های زندگی او مؤثر است؛ هر آنچه باعث تقویت ایمان مخاطب می‌شود در تحقق این هدف مؤثر است. مؤمنی که رقت قلب داشته‌باشد در هنگام مواجهه با موقعیت عفو به راحتی می‌تواند با دیگران، با مهربانی و عطوفت رفتار کند. به این منظور، شرکت در مراسم عزاداری و هیات مذهبی، زیارت حضرات معصومین علیهم‌السلام، به مخاطب کمک می‌کند.

۱۴. ایجاد فضاهایی که می‌توان تمرین کنترل خشم و عفو و گذشت کرد؛ مانند: ورزش، به خصوص ورزش‌هایی مثل فوتبال که احساس حق‌کشی و... به بازیکنان دست می‌دهد.

۱۵. شرکت در ورزش‌های باستانی (زورخانه) موجب ترویج روحیه جوانمردی و مردانگی در بین دانشجویان می‌گردد. پیشنهاد می‌شود هفته‌ای یک جلسه، دانشجویان به زورخانه بروند و در فضای معنوی حاکم بر آن به ورزش بپردازند.

۱۶. سرکشی به نیازمندان و کمک به آنها به صورت گروهی و

فردی.^۱

۱۷. دیدار از خانواده زندانیان که از روی خطا مرتکب جرمی شده و اکنون خانواده آنها بدون سرپرست مانده است.

۱۸. ایجاد ارتباط نزدیک دانشجویان جهادی در قالب طرح "حضور صالحان" با الگوهای ماندگار مثل جانبازان، علما و فرهیختگان مومن و تشکیل نشست ولایت در حضور آنان، به منظور الگوسازی مثبت، ایجاد بینش عمیق پس از تحریک گرایشات و شنیدن مقامات اهل بیت علیهم السلام از نفوس تاثیر گذار.

۱۹. در اجرای تمام برنامه‌های فرهنگی، آموزشی و معرفتی از روش‌ها و آداب اهل بیت علیهم السلام استفاده گردد و نسبت به آن اطلاع‌رسانی شود چراکه حضور رفتارهای اهل بیت علیهم السلام در زندگی، بهترین مقدمه احساس نیاز به شناخت است و زیبایی رفتاری اهل بیت علیهم السلام الگوهای ماندگار جهادگران خواهد شد.

از باب نمونه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

الف - پذیرایی جلسه کانون جهادی در روز جمعه، انار باشد و برگه روایات استحباب خوردن انار در روز جمعه توزیع شود.

ب - بر سر سفره غذای هیئت، نمکدان‌هایی گذاشته شود که روی آن روایت استحباب خوردن نمک در اول و آخر غذا نوشته

۱. این روحیه که از سیره حضرات معصومین الگو گرفته است یکی از بهترین راههای ایجاد این هدف در مخاطب می‌باشد.

شده باشد.

ج - قرار دادن برگه‌ای با عنوان "نکات سر سفره‌ای" در پلاستیک قاشق و چنگال آن‌گونه که دسترسی به قاشق تنها با باز کردن برگه امکان پذیر باشد.

د - طرحی از بسم الله سر سفره قرار داده شود.

اصل، مهم: بصیرت اجتماعی

❖ چه دانش‌های مورد نیاز مدیر جهادی می‌باشد؟

معرفت و دانش از شرایط ضروری مدیران است، ولی هرگز مراد از آن، "مطلق دانستنی‌ها" نیست. فیزیک، شیمی، ریاضی، فلسفه و حتی فقه، عامل توفیق فیزیک‌دان، شیمی‌دان، ریاضی‌دان، فیلسوف و فقیه در مدیریت و زمام‌داری نمی‌گردد. مراد از لزوم معرفت برای مدیران، دانش و آگاهی‌های ویژه‌ای می‌باشد که به مهم‌ترین آنها اشاره می‌کنیم:

۱- دین‌شناسی:

آشنایی با نمودار کلی اندیشه اسلامی، آگاهی نسبت به علوم پایه شریعت، عبارت از اعتقادات، احکام و اخلاق^۱ که این موارد حداقل‌های مورد نیاز برای مدیر اردوی جهادی است.

۱. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّمَا الْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ آيَةٌ مُحْكَمَةٌ أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ وَمَا خَلَاهُنَّ فَهُوَ فَضْلٌ؛ پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: در حقیقت علم سه دسته است: آیه محکمه (علم عقاید)، فریضه عاده (علم اخلاق) و یا سنت قائمه (علم احکام) و غیر از این سه علم بقیه علوم فضل و زیاده‌اند» (کلینی، ابو جعفر، اصول کافی، ج، ص ۳۳).

۲ - مدیریت عمومی:

در دانش مدیریت عمومی، آگاهی‌های مورد نیاز در زمینه مبانی، اصول، اقسام و روش‌های برنامه‌ریزی، سازماندهی، هماهنگی، هدایت و رهبری و نظارت، به دست می‌آید. مدیری که از آگاهی‌های مذکور بی‌بهره باشد، گرفتار آزمون و خطا و در نتیجه، دچار چالش‌های مختلف خواهد شد.

۳ - قوانین و مقررات:

مدیران در هر رشته و رده‌ای از مدیریت، نیازمند به شناخت موارد حقوقی و قانونی مرتبط با نوع مدیریت خود هستند. اگر مدیری عهده‌دار مدیریت اردوی جهادی است، باید در رابطه با آیین‌نامه‌ها و مقررات مصوب دولت در حمایت از بسیج‌سازندگی و اردوهای جهادی اطلاعات لازم را کسب نموده و برای تامین منابع مالی آگاهانه عمل نماید.

۴ - مخاطب‌شناسی:

اولین گام برای تاثیرگذاری فرهنگی، شناخت صحیح از مخاطب است.^۱

۵ - جذاب‌سازی ارتباط:

راه جذب حداکثری جهادگران، اهالی، جوانان و نوجوانان

۱. رک: جزوات مخاطب‌شناسی مرکز پژوهش اردوهای جهادی.

بستگی به توانمندی مدیر در ارتباط با آنان دارد. از این رو دانش مدیران نسبت به این علم، تاثیرگذاری چشمگیری در انتقال پیام گروه پیدا می‌کند.

راه کارهای تحقق اصل بصیرت اجتماعی:

۱. فتح خاکریز دانشگاه: تشکیل گروه مدافعان اندیشه ولایت با عنوان "خاکریز دانشگاه" که اهداف طرح در ذیل ذکر می‌گردد:

- الف - ایجاد فضای مبارزه اعتقادی در درون دانشجویان.
- ب - آماده سازی دانشجویان جهت پاسنگویی کارآمد.
- ج - تقویت شخصیت خدمت گذاری به اسلام.
- د - شکوفایی بصیرت دانشجویان.
- هـ - فراهم شدن آمادگی علمی لازم در عرصه شبهات و هجمله‌های فرهنگی دشمنان داخلی و خارجی.

برای دستیابی به این اهداف با تبلیغات وسیع، از علاقمندان به طرح، ثبت نام شود^۱ و برای اعضا کارت عضویت صادر گردد. از مهمترین اقدامات این گروه برگزاری دوره آموزشی "دفاع از ولایت" می‌باشد.

۲. برگزاری "سلسله نشست‌های شبهه و پاسخ" با هدف ایجاد نیاز درونی نسبت به کسب اطلاعات دینی و شناخت

۱. یکی از اهداف مهم، همین ثبت نام است که ایجاد تعلق به این گروه می‌کند

- اولیاء‌الهی و ایجاد احساس دفاع از دین.
۳. برگزاری "مسابقه سوال برتر" که به بهترین سوالها در عرصه بصیرت و معرفت جوایزی اهدا شود. هدف از این طرح، ایجاد تفکر و سوال، تقویت روحیه پرسش‌گری و ایجاد انگیزه در کشف شناخت‌های تازه می‌باشد. برای اجرای آن جعبه بزرگ و زیبایی در مکانی مناسب قرار می‌گیرد.
۴. شبهات جدید و بروز رسانه‌های دشمن شناسایی شده و در قالب مسابقه "شبهات ولایت" برگزار می‌گردد.
- تذکر: سوالات پرسش‌نامه به گونه‌ای تنظیم گردد که با کمال دقت پاسخ در خود پرسش‌ها باشد؛ زیرا هدف ایجاد معما نیست بلکه ایجاد احساس توانمندی در پاسخ است.
۵. در مناسبت‌های ویژه مثل اعیاد و یا شهادت اولیاء‌الهی برنامه «اعتکاف علمی بصیرت» به ویژه برنامه‌های علمی و معرفتی برگزار شود.

فصل سوم

اصول جریان سازی حرکت های جهادی

اصول جریان‌سازی حرکت‌های جهادی

❖ دست‌یابی به آرمان بلند حاکمیت جهانی معنویت و عدالت نیازمند جریان‌سازی اجتماعی است که حرکت‌های جهادی گامی در راستای این جریان‌سازی می‌باشد، برای تحقق صحیح این حرکت‌ها رعایت چه اصولی لازم است؟

در این فصل به اصول مدیریت جریان‌سازی اجتماعی در راستای آرمان اردوهای جهادی ذکر خواهد شد که فهرست آن عبارت است از: - ایجاد جنبش هدف‌گرا - کادرسازی شخص - برنامه‌ریزی کارآمد - گزینش تخصصی - سازماندهی نیروها - کادرسازی عمومی - اجرای درایت مدار - نظارت و کنترل - پیگیری اهداف

اصل هشتم: جنبش‌سازی هدف‌گرا

❖ جنبش‌های بزرگی همچون اردوهای جهادی در راستای آرمان کلان حکومت جهانی عدالت و معنویت، چه هدف‌های میان‌مدتی را دنبال می‌کند؟

اردوهای جهادی جنبشی وسیع و فراگیر در راستای آرمان کلان خود می‌باشد و دارای اهداف بلندی است که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

- الف - پیام‌رسانی فرهنگی
- ب - شکوفایی روستا
- ج - تمرین مدیریت اسلامی

تمرین مدیریت

بازیابی الگوی عملیاتی اداره جامعه براساس تعالیم شریعت دارد، که شیوه مدیریت پیامبر اعظم ﷺ، حضرت علی ؑ و اهل بیت ؑ الگوی مناسبی برای این نوع مدیریت خواهد بود که می‌توانیم برای نمونه به نامه حضرت علی ؑ به مالک‌اشتر در نهج البلاغه که سند رسمی سازمان ملل نیز می‌باشد^۱ مراجعه نمایم.

۱. سایت منبع غدیر است (ghadie.ca)

امام خامنه‌ای می‌فرمایند: در بعد ارائه الگوی زندگی اسلامی توجه به این نکته لازم است که باید معیارها و شاخصه‌های دینی در طراحی ساختارهای حکومتی و مدیریت جامعه ملاک قرار گیرند، چرا که اگر بخواهیم براساس الگوهای رایج حرکت کنیم نظام از هویت اسلامی خود تهی شده و نتیجه‌ای جز انحلال آن در پی نخواهد داشت.

اگر ما این اشتباه را می‌کردیم و بکنیم که در مسئله حکومت و مدیریت جامعه، ملاک و معیار اسلامی را فراموش بکنیم و به سمت همان فرم‌های رایج دنیا برویم، معنای جامعه اسلامی از بین خواهد رفت. این نقطه‌ها تعیین کننده است.^۱

از این رو اردوهای جهادی فرصتی است طلائی برای:

الف - تمرین کارگامی مدیریت اسلامی توسط کارگزاران فردای نظام که همان دانشجویان و فرهیختگان امروز دانشگاه‌ها بوده و بهترین مکان برای این کارگاه، اردوهای جهادی دانشجویی می‌باشد.

ب - تکمیل زیرساخت‌های علمی بومی و تولید علم از دریچه

شریعت

هماهنگی میان مهندسی فرهنگی نظام با مدیریت جهادی

مهندسی فرهنگی نظام عبارت است از طرح‌نوسازی و بازسازی

کلان نظام؛ دستگاه‌ها و سیاست‌ها و قوانین و سازوکارها برای

۱. رهبر معظم انقلاب، حدیث ولایت، ج ۵، ص ۲۶، ۲۰/۴/۱۳۶۹

تحقق فرهنگ آرمانی هر جامعه و نظامی براساس اهدافی که دنبال می‌کند خود را مهندسی و مدیریت می‌کند.

بنابراین مهندسی فرهنگی جامعه و نظام هم به معنای رویکرد طرح و مهندسی کلان نظام همراه با سازمان‌ها و سیاست‌ها و قوانین و سازوکارها به سوی اهداف فرهنگی است.^۱

تردیدی نیست که اصلی‌ترین ره‌آورد انقلاب اسلامی تحول فرهنگی در جامعه و جهان بوده است هرچند تحولات اجتماعی و اقتصادی و سیاسی را نیز دنبال داشته اما تحول فرهنگی براساس آموزه‌های دینی، مهم‌ترین ره‌آورد آن شمرده می‌شود از همین رو شالوده ساختار نظام جمهوری اسلامی را اهداف فرهنگی می‌سازد.

در این میان یکی از ارگان‌هایی که متناسب با نقشه و هدف کلی نظام، طراحی و مهندسی شده است؛ اردوهای جهادی می‌باشد و برای دستیابی به سمت آرمان این حرکت بزرگ، تشکیل یک مرکز سیاست‌گذاری علمی، ضروری است.

❖ یکی از دغدغه‌های مدیران حرکت جهادی تنها نماندن در بحران‌ها و مشکلات پیش رو می‌باشد، برای پیشگیری از بروز چنین اتفاقی چه باید کرد؟

کادر شخصی تشکیل دهند: مسئولین حرکت، پیش از

۱. رک: سازمان بسیج دانشجویی، آسیب‌شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی،

ثبت‌نام عمومی برای گروه جهادی لازم است با گفتگوهای چهره به چهره با نخبگان و نیروهای هم‌فکر، کادر شخصی و به عبارتی جنبش کوچکی را ایجاد نمایند که همه اعضای محدود این جنبش با یکدیگر پیمان هم‌عهدی داشته باشند و پس از آن اقدام به عضو گیری عمومی نمایند.

مسئولین اصلی حرکت از هم‌اندیشان و کادر شخصی باشند: مدیران و رهبران بزرگ در سازمان‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و صنعتی، دانشجویان و معاونانی برجسته دارند. مثلاً جانشین حضرت موسی علیه السلام، هارون برادر او بود که وی نیز به مقام پیامبری رسید. استمرار رسالت حضرت عیسی علیه السلام برعهده حواریون ایشان بود که از نزدیک‌ترین یاران او محسوب می‌شدند.

جانشین پیامبر و مشاور همیشگی او نیز حضرت علی علیه السلام بود که در مقام امامت و خلافت قرار داشت.^۱

مدیری که هدایت و سرپرستی گروه جهادی را به خود وابسته می‌سازد، در بلندمدت گرفتار بحران شده و فرو می‌پاشد؛ چون سرانجام، مدیر کنار می‌رود و در غیاب او کسی نمی‌تواند گروه جهادی را اداره نمایند.

۱. «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ؛ سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده‌اند؛ همانها که نماز را برپا می‌دارند، و در حال رکوع، زکات می‌دهند» (مائده، ۵۵).

راه کارهای کادرسازی شخصی:

۱. طرح دوستی مسئولانه با عنوان طرح "با هم بریم بهشت" که در این طرح با احیای فرهنگ "عقد اخوت" اعضا متعهد می‌شوند، در هر شرایط یک‌دیگر را یاری نمایند.
۲. برگزاری جلسات هم‌اندیشی در فضایی صمیمی با ارتباط چهره به چهره.
۳. بهره‌گیری از علائق مشترک نیروهای نخبه و جذب این افراد به گروه جهادی.

❖ هدف‌گرایی در جریان‌سازی به چه معنا بوده و چه ضرورت و اهمیتی دارد؟

تفاوت برنامه‌ریزی جهادی با برنامه‌ریزی‌های مدیریتی دیگر، نیاز به بسترسازی اجتماعی و ایجاد جنبش جمعی نسبت به تحقق یک آرمان مقدس است.

احساس نیاز گروهی به تحقق اهداف، عنصر اصلی برنامه‌ریزی جهادی است و برنامه‌ها برای دستیابی به آن طراحی و سپس اجرا می‌شوند. تمام کارها و وظایف مدیران گروه‌جهادی، اعم از برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، سازماندهی و کنترل، به منظور دستیابی به این اهداف است. از این رو اهداف، مبنای برنامه‌ریزی، و هسته اصلی تمام وظایف و کارهای مدیران می‌باشد و همچنین اهداف، به فعالیت‌ها، تلاش‌ها و حرکت گروه‌جهادی جهت می‌دهد.

بیان روشن نقشه کلان اهداف و مطالبه حرکت در راستای آن، سیره عملی امیر مؤمنان حضرت علی علیه السلام در دوران کوتاه حکومت ظاهری‌شان می‌باشد.

برای نمونه در نامه‌ای حضرت علیه السلام به استاندار خویش، مالک اشتر نخعی اهداف اصلی و مطالبات حاکمیت را بیان نموده و شرح و وظائف او را نیز متذکر می‌شوند.^۱

از آنجا که امکانات و منابع محدود است، مسئولان جهادی ناگزیر هستند با در نظر گرفتن منابع، امکانات و توانایی‌های خود و با توجه به شرایط مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، هدف یا اهداف مشخص و روشنی را برای حرکت خود، تعریف نمایند^۲ تا تمام فعالیت‌ها و تلاش‌ها در جهت دستیابی به آن چشم‌انداز باشد، در ذیل به علل اهمیت این اصل می‌پردازیم:

راه کار تحقق هدف‌گرایی در حرکت‌های جهادی:

برگزاری "همایش دانشجویی دکترین جهادی نسل سوم" به

۱. قال علی علیه السلام: «هذا ما امر به عبدالله علی امیر المؤمنین مالک بن الحارث الاشر فی عهده الیه حین و لاه مصر، جباية خراجها و جهاد عدوها و استصلاح اهلها و عمارة بلادها؛ امام علی علیه السلام فرمودند: این فرمان بنده خدا، علی، امیر مؤمنان، به مالک بن حارث اشتر است، هنگامی که او را والی مصر گردانید، تا خراج آن دیار را گرفته، و با دشمنان آن بیکار کند، و کار مردم را سامان داده و شهرهای آن را آباد سازد» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه‌ی ۵۳).

۲. قال علی علیه السلام: «ان راءیک لا یتسع لکل شیء ففرغه للمهم؛ مولی الموحدین علی علیه السلام می‌فرماید: همانا اندیشه تو گنجایش همه چیز را ندارد؛ پس آن را برای چیزهای مهم فارغ نگه دار» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۵۷)

منظور بستر سازی برای ایجاد حرکت جهادی و مطالبه‌گری دانشجوی در فضای انقلاب اسلامی.

این همایش ملی و سراسری خاستگاه جریان عظیمی خواهد بود که هر سال با یک موضوع جدید و فعال در فضای دانشجویی اعلام موجودیت خواهد کرد. در این همایش چند روزه که از مدت‌ها قبل، مقدمات آن فراهم می‌شود، نخبگان علمی دانشجویی از سراسر کشور و حتی کشورهای اسلامی دیگر حضور پیدا می‌کنند و به ارائه اندیشه‌ها، تشکیل کمیسیون‌ها و اتاق گفتگو و... خواهند پرداخت.

الف) تعیین مسیر حرکت گروه جهادی

تمام فعالیت‌های گروه جهادی، در راستای تحقق آرمان بلندی می‌باشد که همه گروه، تلاش می‌کنند به آن دست یابند. بر این اساس، آرمان و هدف، تعیین کننده مسیر حرکت و جهت اصلی گروه جهادی خواهد بود، و نتیجه نهایی و مقصود پایانی از تمام برنامه‌ریزی‌ها، رسیدن به آن چشم‌انداز می‌باشد.^۱

۱. حضرت علی علیه السلام در تبیین اهمیت و ضرورت تعیین هدف، یکی از دلایل ضرورت آن را ایجاد انگیزه در افراد دانسته و می‌فرماید: «بقدر الهمم تكون الهموم؛ تلاش‌ها و کوشش‌ها به اندازه اهداف و همت‌ها است» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تیمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۴۲۷۷).

راه کارهای تحقق تعیین مسیر حرکت گروه جهادی:

بازخوانی مولفه‌های جنبش جهادی با رویکرد محوریت ضوابط الهی در اداره جوامع بشری عوامل محرک جامعه از دیدگاه اسلامی. تنظیم و نگارش کتاب بسترسازی جامعه مهدوی در حرکت‌های جهادی. تشکیل و تاسیس فصلی تازه در مجموعه حرکت‌های جهادی، با گرایش سیاسی، اجتماعی و با محوریت آموزش و پژوهش قواعد و عوامل حرکت جامعه از دیدگاه اسلامی.

ب) تمرکز تلاش‌ها

هر گروه جهادی، منابع و امکانات محدودی دارد که هر منبع برای رسیدن به یک دسته از اهداف می‌تواند هزینه شود. وقتی که هدف‌های معین و روشنی برای گروه جهادی تعریف شود، تمام تلاش‌ها معطوف به آن اهداف می‌شود، و فعالیت‌های گروه جهادی در جهت دستیابی به اهداف مورد نظر متمرکز خواهد شد. تمرکز تلاش‌ها و فعالیت‌ها به منظور دستیابی به اهداف خاص، گروه جهادی را از پراکنده‌کاری نجات می‌دهد، و راه روشنی را برای حرکت آن مشخص خواهد کرد.^۱

۱. حضرت علی علیه السلام در موارد متعددی ضرورت تمرکز بر کارهای مشخص و پرهیز از پراکنده‌کاری را تذکر داده است. آن حضرت در یکی از بیانات خویش بر این مورد می‌فرماید: «دع ما لا یغنیک و اشتغل بمهمک الذی ینجیک؛ آنچه را برای تو مهم نیست واگذار؛ و به کار مهمی مشغول باش که موجب نجات تو خواهد شد» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۷۷).

راه کارهای تمرکز تلاش‌ها:

۱. با توجه به آن که تمامی ارکان و عوامل اصلی جامعه در حرکت‌های جهادی وجود دارند می‌توان با الگو برداری از مبانی جامعه‌شناسی اسلامی آن‌ها را در ارکان جامعه به‌طور جداگانه پیاده نمود و با مدل‌سازی "جامعه مهدوی" مقدمات ظهور حضرت ولی عصر (ارواحنا له الفداء) را فراهم نمود.

۲. مسابقه پیامک والاترین آرمان.

۳. مسئولین جهادی به صورت نمادین برای لشکر مهدوی ثبت‌نام کرده و برای این گروه برنامه‌های آموزشی معرفتی ویژه‌ای فراهم‌شود.

هدف از طرح "اردوگاه یاوران" ایجاد شخصیت دینی و احساس یآوری امام عصر، احساس نیاز به مطالعه جهت دفاع کارآمد در جنگ نرم و ایجاد روحیه دفاع از جایگاه امام عصر می‌باشد.

ج) تعیین چارچوب برای تصمیم‌گیری

تعریف و تعیین اهدافی روشن و مشخص برای گروه جهادی باعث خواهد شد که مدیران گروه جهادی، مبنای مشخصی برای تصمیمات خود داشته و روش‌های مناسب و مطلوبی اتخاذ نمایند.

د) تعیین میزان پیشرفت

یک هدف روشن و قابل سنجش که دارای مراحل زمان‌بندی شده‌ای نیز می‌باشد یک عملکرد استاندارد را خواهد ساخت، و به

مسئولان و جهادگران این امکان را می‌دهد که میزان پیشرفت خود را ارزیابی نمایند.

❖ چه اهدافی می‌تواند جریان‌ساز باشد و انگیزه لازم را برای حرکت گروه و برنامه‌ریزی سازنده، ایجاد نمایند؟

از آن جا که هدف، در گروه‌جهادی، نقشی محوری برعهده دارد و هدایت و راهبری کلیه تلاش‌های فرد و گروه‌جهادی را بر عهده خواهد داشت، بایستی دارای خصوصیات و ویژگی‌هایی باشد که بتواند این نقش مهم را به بهترین شکل در گروه ایفا کند. برخی از این ویژگی‌ها و خصوصیات که در سخنان ارزشمند امام علی علیه السلام مورد توجه قرار گرفته عبارتند از:

الف) هدف، آرمانی و کلان باشد:

نگاه بلند و کلان به آرمان و چشم‌انداز، انگیزه افراد برای تلاش و کوشش بیش تر را افزایش می‌دهد.^۱

۱. قال علی علیه السلام: «هموم الرجل علی قدر همته؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند: تلاش و کوشش آدمی به اندازه هدف اوست» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۱۰۰۵۹).
قال علیه السلام: «من کبرت همته کبر اهتمامه؛ امام متقیان علیهم السلام می‌فرماید: هر کس که هدفش بزرگ باشد، تلاش و کوشش او بسیار خواهد بود» (همان، حدیث ۷۸۵۰).
قال علیه السلام: ینبغی اءن یکون التفاخر بعلی الهمم؛ امام علی علیه السلام فرمودند: سزاوار است که تفاخر، در عالی بودن اهداف باشد» (همان، حدیث ۱۰۹۵۳).
قال علیه السلام: «انما سرة الناس اولو الاخلام الرغیبة و الهمم الشریفة؛ امام علی علیه السلام فرمودند: همانا بزرگان مردم، صاحبان عقل‌های ژرف نگر و گسترده، و دارندگان اهداف و همت‌های شریف هستند» (همان، حدیث ۳۹۱۴).

(ب) شفاف و روشن باشد:

حضرت امام علی علیه السلام به عنوان مدیر معصوم و موفق پس از برگزیدن کارگزاران خویش اهداف انتخاب آنان را به صراحت بیان می‌فرمایند.^۱

(ج) بر اساس واقعیات خارجی باشد:

دست یافتنی بودن هدف و واقع بینی نسبت به آن، یکی از ویژگی‌های مهم اهداف حرکت جهادی است. اهدافی که برای گروه جهادی انتخاب می‌شوند، باید به گونه‌ای باشند که با امکانات و توانایی‌های گروه تناسب داشته، و امکان دستیابی به آنها برای گروه وجود داشته باشد، زیرا اهدافی که در تعیین آنها، امکانات و توانایی‌های گروه و مدیران آن، مورد توجه جدی قرار نگیرد، نه تنها کمکی به رشد و پیشرفت حرکت جهادی نمی‌کنند، بلکه می‌توانند مانعی بزرگ در راه حرکت گروه جهادی باشد و تاثیرات منفی بر عملکرد گروه جهادی بگذارد.^۲

۱. رک: رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۲. قال علی علیه السلام: «عشرة یفتنون اءنفسهم... و الذی یطلب ما لا یدرک؛ امام علی علیه السلام فرمودند: ده گروه خود را به رنج و بلا گرفتار می‌سازند؛ ... و کسی در پی چیزی است که دست نیافتنی باشد» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۷۳، ص ۱۵۹).

راه کارهای تحقق اصل جنبش‌سازی هدف‌گرا:

توجیه نیروها نسبت به اهداف کلان حرکت‌های جهادی با بهره‌گیری از اردوهای آموزشی، برگزاری همایش، تابلو نماهای دیواری، بروشور و فال‌کارت‌های جیبی.

۱. تشکیل "جنبش بصیرت" جهت غبار زدایی از میدان جنگ‌نرم و تجهیز جهادگران برای مقابله با جریان‌های فکری باطل. این جنبش موظف به تهیه و توزیع دوهفته‌نامه‌ای کوچک و کم حجم می‌باشد که در آن به نقد جدی احزاب، مکاتب، فرقه‌های منحرف، هم‌دستان استکبار و... پرداخته می‌شود.

۲. تهیه جزوات و بروشورهای مختلف در زمینه "آسیب‌های برخی حرکت‌های جهادی" و توزیع در بین جهادگران.

۳. برگزاری همایش "جبران‌سازی و مطالبه‌گری دانشجویان برای رفع مشکلات حوزه‌های مختلف جهادی" در راستای تمرین اقدام به موقع در راستای اهداف دینی.

۴. «جنبش وبلاگ‌نویسان جهادی» برگزار گردد و برای شور بیشتر در بین جهادگران، مسابقه برترین وبلاگ‌های جهادی برگزار و بهترین و پرمحتواترین وبلاگ در این عرصه برگزیده شود.

۵. برگزاری نشست‌های صمیمانه با مدیریت و تبلیغات کانون جهادی، پس از نمازهای جماعت با عنوان خانواده مهدوی،

جوان عاشورایی، نشانه‌های دوران آخر الزمان، یاوران موعود، شباهت‌ها و تفاوت‌های یاران و دشمنان امام حسین و حضرت مهدی (اروحنا فداه)، نشست مهدویت و... جهت ایجاد جنبش آرمان‌خواهی نسبت به حکومت مهدوی.

۶. برگزاری اردوهای کوچک مثل دیدار با خانواده شهدا، جانبازان و ایثارگران معنوی.

۷. دعوت از مخاطبان ابتدایی نشست‌ها برای استمرار حرکت شهدا برای رسیدن به آرمان مهدوی و حاکمیت جهانی عدل و معنویت.

۸. تشکیل "جنبش یاران" به منظور شناسایی نیروی انسانی آماده به مبارزه با اقدامات جبهه باطل، تجهیز نیروهای حاضر در خط مقدم مواجهه با دانشجو و انگیزه‌بخشی برای مطالبه تحول در حرکت‌های جهادی. در این روش، اساتید فعال، اندیشمندان و دل‌سوز استفاده می‌گردد و با برگزاری نشست‌های چهره به چهره، جنبش تاثیر گذاری شکل می‌گیرد و به واسطه جلسات و همایش‌هایی سازماندهی شده و با ارائه محتوای ناب و اطلاعات جدید ایشان برای مقابله و اقدامات مناسب تقویت می‌گردند. با آماده کردن یک سایت یا نشریه اختصاصی این سازماندهی و حمایت محتوایی مستمر باشد.

۹. تشکیل گروه مدافعان اندیشه ولایت با عنوان "خاکریز

دانشگاه^۱

۱۰. تشکیل کمیته دانشجویی "جهاد خبر رسانی". تجربه نشان داده است ارائه هدف‌مند اطلاعات، نقش مهمی در ایجاد حساسیت و یا حساسیت‌زدایی از فضای عمومی جامعه خواهد داشت. نمونه عینی این واقعیت در رویکردی که رسانه‌های دنیای استکبار در پیش گرفته اند مشاهده می‌گردد. در حال حاضر و با توجه به ضعف دستگاه‌های خبری موجود در پوشش اخبار جهان اسلام، جامعه ما دچار نوعی بی‌خبری و به دنبال آن بی‌تفاوتی نسبت به وقایع و اتفاقات دنیای اسلام می‌باشد از این رو به نظر می‌رسد هر کانون جهادی در هر نقطه از کشور دست به کار طراحی مدلی جهت رصد، پیگیری و تحلیل این وقایع باشد و با تعریف خروجی‌های جهادگران، زمینه‌ها و زمزمه‌های حساسیت‌آفرینی را بوجود آورد.

۱۱. دفاع علمی از کارآمدی نظام اسلامی و بیان آنکه کارآمدی نظام ریشه در مدیریت رهبران عادل و دین‌شناس دارد و با حاکمیت ولی معصوم بی‌شک کار آمد تر خواهد شد که قالب پوستر مقایسه‌ای تاثیر گذار خواهد بود برای مثال رشد علمی ایران همراه با آمار معتبر با کشورهای همسایه یا قبل از انقلاب مقایسه شوند.

۱. رک: راهکارهای تحقق اصل بصیرت اجتماعی، راهکار اول.

۱۲. مجازی‌شدن ارتباطات، آسیبی است که سلامت اجتماعی را به خطر می‌اندازد و برخوردی حکیمانه می‌طلبد، از این رو ایده تبلیغاتی "زندگی واقعی" که نقطه مقابل "زندگی مجازی" است در قالب تک برگه‌های طنز پیشنهاد می‌شود.

اصل نهم: برنامه‌ریزی کارآمد

❖ گام نخست در مدیریت گروه جهادی چیست؟

برنامه‌ریزی، گام نخست در تشکیل گروه جهادی و از ارکان مدیریت است که از جمله وظایف اصلی مدیران جهادی به‌شمار می‌آید، برنامه‌ریزی، نقشی اساسی در موفقیت و پیشرفت گروه دارد.

مدیر خردمند پیش از شروع هر حرکت و اقدام موثری، برنامه‌ریزی دقیق خواهد کرد.^۱

حضرت امام علی علیه السلام جلوگیری از اشتباه، افزایش بهره‌وری، مقابله با تهدیدات، کمک به تصمیم‌گیری اثر بخش، ایجاد آرامش درونی، کمک به حل مشکلات گروه و مصونیت از پشیمانی را از آثار برنامه‌ریزی می‌دانند.^۲

برنامه‌ای می‌تواند مقدمات موفقیت و پیشرفت گروه جهادی را

۱. قال علی علیه السلام: «ادل شیء علی غزارة العقل حسن التدبیر؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: بهترین دلیل بر کمال عقل، خوب برنامه‌ریزی کردن است» (آمدی، عبدالواحد، غررالحکم و دررالکلم، حدیث ۳۱۵۱).

۲. رک: همان.

فراهم‌نماید که بر اساس اصول منطقی، زمان‌مند^۱ و متناسب با امکانات و شرایط گروه طراحی شده‌باشد. برنامه‌ریزی غیر اصولی و نامتناسب، نه تنها کمکی به پیشرفت گروه جهادی نخواهد کرد، چه بسا باعث شکست، ناکامی و حتی فروپاشی گروه می‌گردد.^۲

تعریف برنامه‌ریزی :

برنامه‌ریزی به معنای فرایند تعیین اهداف و راه‌های مناسب برای به دست آوردن آن اهداف می‌باشد و ادامه حرکت هر مجموعه منسجم و تاثیرگذاری تنها زمانی از نقشه اهداف کلان منحرف نخواهد شد که دارای برنامه‌ای دقیق و علمی باشد. برنامه‌ریزی دارای چهار رکن اصلی است:

ارکان برنامه‌ریزی:

- ۱ - تعیین اهداف.
- ۲ - پیش‌بینی راه‌های دستیابی به آنها.
- ۳ - زمان‌بندی در اجرا.
- ۴ - فراهم‌سازی بودجه‌ها و هزینه‌ها.

۱. قال علی علیه السلام: «وامض لكل يوم عمله فان لكل يوم ما فيه؛ امام علی علیه السلام فرمودند: کار هر روز را در همان روز انجام بده؛ زیرا هر روز کاری مخصوص به خود دارد» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۵۳).

۲. قال علی علیه السلام: «سوی التدبیر، سبب التدمیر؛ برنامه‌ریزی کردن، موجب هلاک و فروپاشی است» (آمدی، عبدالواحد، غررالحکم و دررالکلم، حدیث ۵۵۷۱).

❖ آیا سخن مسئول گروه جهادی ما درست است که: زیبایی حرکت‌های جهادی در عدم برنامه‌ریزی آن است و پیش‌بینی، باعث کاهش توکل می‌شود؟

توکل به خداوند متعال و خدا محوری یکی از اصول مهم مدیریت جهادی است^۱ ولی این اصل به مفهوم چشم‌پوشی از اختیار انسان و وظیفه‌شناسی او در همه مسائل ندارد، خداوند سرنوشت هر مجموعه انسانی را به دست خود آنان سپرده است^۲ و توکل مرحله‌ای پس از انجام وظیفه عقلی و شرعی است، در سفری پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مرکب خود را به درختی بستند، عده‌ای از ایشان پرسیدند پس توکل چه می‌شود ایشان فرمودند: با توکل زانوی اشتر ببند.^۳ برنامه‌ریزی یکی از سیره‌های قطعی اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام می‌باشد و در روایات فوائد فراوانی برای آن ذکر شده است.

فوائد برنامه‌ریزی در نگاه اهلبیت عَلَيْهِمُ السَّلَام:

۱ - جلوگیری از اشتباه و لغزش^۴

۱. رک: فصل دوم، اصل خدا محوری.

۲. «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ؛ خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملتی) را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند» (رعد، ۱۱).

۳. مطهری، مرتضی، داستان و راستان، حکایت ۱۱۱.

۴. قال علی عَلَيْهِ السَّلَام: «التدبير قبل الفعل يؤمن العثار؛ امام علی عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند: تدبیر و برنامه‌ریزی قبل از کار، باعث مصونیت از لغزش و خطا است» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم،

حدیث ۱۴۸۲).

- ۲ - افزایش بهره‌وری^۱
- ۳ - مقابله با تهدیدات^۲
- ۴ - کمک به تصمیم‌گیری اثر بخش^۳
- ۵ - آرامش درونی^۴
- ۶ - کمک به حل مشکلات گروه‌جهادی^۵
- ۷ - مصونیت از پشیمانی^۶

۱. قال علی علیه السلام: «لا فقر مع حسن تدبیر؛ امام علی علیه السلام فرمودند: با برنامه‌ریزی نیکو، فقر (و کمبود امکانات) وجود نخواهد داشت» (همان، حدیث ۱۰۹۲۰).
- قال علی علیه السلام: «التقلیل مع التدبیر ابقی من الكثير مع التبذیر؛ امکانات کمی که با تدبیر مورد استفاده قرار گیرد، از (امکانات) بسیاری که با اسراف همراه باشد ماندگار است» (همان، حدیث ۱۹۴۸).
- قال علیه السلام: «حسن التدبیر ینمی قلیل المال و سوء التدبیر یفنی کثیره؛ امام علی علیه السلام فرمودند: برنامه‌ریزی خوب، مال (و امکانات) کم را افزایش می‌دهد، و برنامه‌ریزی بد اموال (و امکانات) زیاد را از بین می‌برد» (همان، حدیث ۴۸۳۳).
۲. قال علی علیه السلام: «بالنظر فی العواقب تو من المعاطب؛ مولای متقیان علی علیه السلام فرمودند: با نگرستن در پیامدها (ی کارها)، ایمنی از هلاکت‌ها حاصل می‌شود» (همان، حدیث ۴۸۳۳).
۳. قال علی علیه السلام: «اصل العزم الحزم و ثمرته الظفر؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند: اساس تصمیم‌گیری، دور اندیشی؛ و نتیجه آن پیروزی است» (همان، حدیث ۳۰۹۵).
۴. قال علی علیه السلام: «النظر فی العواقب تلقیح للقلوب؛ مولای متقیان علی علیه السلام می‌فرماید: آینده‌نگری (و برنامه‌ریزی) برای آینده‌اطمینان و آرامش دل‌ها را به همراه دارد» (حکیمی، محمد رضا، محمد، علی، الحیاة، ج ۱، ص ۱۶۲).
۵. قال علی علیه السلام: «الا و من تورط فی الامور من غیر نظر فی العواقب فقد تعرض لمفدحات النوائب؛ امام علی علیه السلام فرمودند: همانا کسی که بدون عاقبت‌اندیشی در کارها وارد شود، قطعاً خود را در معرض مصیبت‌ها و مشکلات سنگین قرار داده است» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۲۷۷۷).
۶. قال علی علیه السلام: «التدبیر قبل العمل یؤ من الندم؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: برنامه‌ریزی قبل از انجام کار، از پشیمانی در امان نگه می‌دارد» (همان، حدیث ۱۴۱۷).

الف - پیش‌بینی خردگرا

❖ برای پیشگیری از آزمون و خطا و تکرار اشتباهات در تصمیم‌گیری‌ها رعایت چه اصولی ضروری است؟

حرکت‌های جهادی رو به تکامل است و مدیران و مسئولان گروه‌های جهادی همواره تلاش می‌کنند تا کارآیی و اثربخشی گروه را افزایش دهند و به رشد و توسعه لازم دست یابند. برای رسیدن به این مقصود، فعالیت‌های متعددی در گروه انجام می‌شود؛ لیکن توجه به این نکته ضروری است که قبل از انجام دادن هرگونه فعالیت، به ویژه فعالیت‌های ابتکاری و نو، پیامدها و عواقب ناشی از آن فعالیت، به خوبی پیش‌بینی شود تا اگر اثر بخشی، کارآیی و توسعه گروه را در پی داشت، به اجرا و انجام آن اقدام شود؛ و اگر برای گروه جهادی کم اثر است و یا دارای پیامدی نامطلوب و غیرمناسب می‌باشد، از انجام دادن آن خودداری گردد؛ و یا به گونه‌ای برنامه‌ریزی شود که پیامدهای نامطلوب آن به حداقل رسیده و یا از بین برود.^۱

برنامه‌ریزی بدون پیش‌بینی، نتیجه موفق و مؤثری در پی نخواهد داشت برنامه‌ریزی خردمندانه و نظم‌گرا بهترین روش برای تعیین جهت حرکت گروه جهادی به سوی آینده است که پیش‌بینی دقیق و علمی عامل اصلی آن می‌باشد.

۱. قال علیؑ: «إذا همت بامر فاجتنب ذمیم العواقب فیه؛ حضرت علیؑ فرمودند: آن گاه که تصمیم به کاری گرفتی، از پیامدهای ناگوار آن بپرهیز» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۷۶).

پیش‌بینی، مطالعه و حدس‌زدن اوضاع و شرایط آینده و محاسبه آن‌هاست، و معمولاً بر اساس سه‌عامل مهم شکل می‌گیرد:

الف - اطلاعات نیروهای شناسایی منطقه‌نیازمند حمایت جهادی

ب - آمار رسمی مراکز استانی،

ج - بینش و تجربه شخصی مدیران و روحانیون حرکت در خصوص حوادث و رخدادهای آینده.

امام علی (ع) در موارد متعددی بر اهمیت و ضرورت پیش‌بینی و دوراندیشی تأکید نموده و از اقدام به حرکت‌های سطحی و محاسبه نشده بر حذر داشته‌اند. آن حضرت پیش‌بینی را عامل اصلی برطرف نمودن مشکلات پیش‌رو می‌دانند.^۱

فواید پیش‌بینی

۱ - پیش‌گیری از حیرت در بحران‌های پیش‌رو: اگر مدیران گروه جهادی، مشکلات و مسائل آینده را پیش‌بینی نموده و برای مقابله صحیح با آن‌ها روش‌های مناسبی در نظر گرفته باشند، هنگام بروز مشکلات خود را نمی‌بازند و سر در گم نخواهند شد؛ و با اتخاذ تصمیمات خردمندانه از این مشکلات عبور خواهند کرد.

۱. قال علی رضی الله عنه: «من نظر فی العواقب سلم من النوائب؛ مولی الموحدین علی رضی الله عنه فرمودند: کسی که در عواقب کار بیندیشد، از گرفتاری‌ها در امان باشد (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، حدیث ۱۰۹۳۵).

قال علی رضی الله عنه: «لا یدھش عند البلاء الحازم؛ علی رضی الله عنه می‌فرمایند: دور اندیش و آینده نگر، هنگام بلا و مصیبت سرگردان و مهوت نمی‌ماند» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم، ص ۴۷۵).

۲ - پیش‌گیری از نواقص احتمالی: گروه‌های جهادی همواره فرصت‌ها و تهدیداتی پیش رو دارند. که شناخت آنها و ارزیابی نقاط قوت و ضعف گروه، میزان ضربه‌پذیری حرکت را کاهش می‌دهد و باعث نجات از گرفتاری‌ها خواهد شد.^۱

❖ چگونه برنامه‌های آینده را پیش‌بینی و برای آن برنامه‌ریزی نماییم؟

مدیر موفق تنها زمانی می‌تواند در مسیر حرکت، با شتاب بیشتر، اشتباه و خسارت کم‌تر، روح آرام‌تر و امیدفراوان‌تر، به کام‌یابی و پیروزی دست‌یابد که آینده را به خوبی بشناسد و برای هر لحظه‌اش برنامه‌ای مناسب پیش‌بینی کرده باشد.

مدیران آینده‌نگر، همیشه از زمان جلوتر بوده و نیازها و مشکلات کار را بررسی می‌کنند و امکانات لازم را از پیش تدارک می‌بینند؛ در نتیجه، میزان کام‌یابی آنان بیشتر می‌باشد.

اجرای تمام مراحل پیش‌بینی مدیر را به نقطه هدف نزدیک‌تر خواهد نمود.

طرح و راه‌کار پیش‌بینی:

- ۱ - مدیر کارآموز: مدیران قبل از مسئولیت، در اردویی معاون باشند.
- ۲ - دوره تربیت مدیر جهادی: در مرکز مستقل، مدیران

۱. قال علی علیه السلام: «راقب العواقب تنج من المعاطب؛ امام علی علیه السلام می‌فرماید: مراقب پیامدها باش. تا از گرفتاری‌ها نجات یابی» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۷۶).

آموزش ببینند.

❖ مسئولان حرکت‌های جهادی برای پیش‌بینی کار آمد چه مراحل را لازم است طی کنند؟

۱) اصل کسب اطلاعات کارآمد: اطلاعات در هر گروه جهادی، از منابع با ارزش، و دارای اهمیت ویژه‌ای است. میزان موفقیت و اثر بخشی گروه‌های جهادی و مدیران آن‌ها در فعالیت‌های مختلف، از جمله تصمیم‌گیری، تعیین خط مشی، برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل، به توانایی آنان در جمع‌آوری اطلاعات و سازماندهی، توزیع، پردازش و کنترل آنها بستگی دارد. از این رهگذر لازم است گروه‌شناسایی جهت بررسی محیط بسیار پیچیده و متغیر منطقه هدف، اقدام نماید و درباره عوامل تاثیرگذار محیطی، اطلاعات مورد نیاز خود را به دست آورند و در اختیار مدیران و مسئولان بخش‌های گوناگون حرکت، قرار دهند. حضرت امام علی علیه السلام از تشکیلات اطلاعاتی بسیار کارآمد و دقیقی برخوردار بوده است. ایشان همواره عده‌ای را به عنوان ماموران اطلاعاتی در نقاط مختلف معین می‌کرد تا اطلاعات لازم را در حوزه شناسایی مناطق و نظارت بر کارگزاران، جمع‌آوری نمایند و در اختیار ایشان قرار دهند.^۲

۲) تجربه‌گرایی: اهل بیت علیهم السلام عامل موفقیت نیروهای تاثیر گذار را

۱. قال علی علیه السلام: «مَنْ عَمِلَ عَلَى غَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُهُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُ؛ امام علی علیه السلام فرمودند: کسی که بدون دانش لازم، کاری انجام دهد فسادش بیشتر از اصلاحش خواهد بود» (همان، ص ۲۰۸).

۲. رک: رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۷۱، ۴۳، ۳۱، ۵۳، ۳۶۱.

در بهره‌گیری آنان از تجربه دیگران می‌دانند^۱ و آثار ارزشمندی برای کسب تجربه از نخبگان و گذشتگان ذکر می‌نمایند که برخی از آنها در ذیل بیان می‌شود:

(الف) موفقیت در دستیابی به اهداف مورد نظر.^۲

(ب) انتخاب بهترین و مناسب‌ترین راه‌کارها.^۳

(ج) پختگی بیشتر نظرات مسئول حرکت.^۴

(د) ملاک و معیاری برای ارزیابی آینده.^۵

(ه) کاهش احتمال خطا و اشتباه یا بالعکس افزایش موفقیت پیش‌بینی‌ها.^۶

(۳) مشاوره تخصصی: قرآن کریم و روایات اهل بیت مشورت با

۱. عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عليه السلام قَالَ: «كَانَ أَكْثَرُ عِبَادَةِ أَبِي ذَرٍّ رَحْمَةً اللَّهِ عَلَيْهِ خَصَلَتَيْنِ التَّفَكُّرَ وَالِاعْتِبَارَ؛ امام صادق عليه السلام فرمود: بیشتر عبادت ابی‌ذر - خدایش رحمت کند - تفکر و عبرت گرفتن بود» (صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، الخصال، ترجمه فهری، ج ۱، ص ۴۹).

۲. قَالَ عَلِيُّ عليه السلام: «مَنْ حَفِظَ التَّجَارِبَ إِصَابَتْهُ أَعْمَالُهُ؛ حضرت علی عليه السلام فرمودند: آن کس که تجربه‌ها را حفظ کند (و بموقع از آن‌ها بهره گیرد) کارهایش به نتیجه صحیح رسد» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۴۴).

۳. قَالَ عَلِيُّ عليه السلام: «ثَمَرَةُ التَّجْرِبَةِ حَسَنُ الْإِخْتِيَارِ؛ حضرت علی عليه السلام می‌فرمایند: ثمره تجربه، گزینش نیکو است» (همان، حدیث ۴۶۱۷).

۴. قَالَ عَلِيُّ عليه السلام: «سُظْرَاءُ الرَّجُلِ عَلِيُّ قَدْرُ تَجْرِبَتِهِ؛ امام علی عليه السلام می‌فرمایند: اندیشه و نظر هر فرد به اندازه تجربه او است» (همان، حدیث ۵۴۲۶).

۵. قَالَ عَلِيُّ عليه السلام: «مَنْ يَجْرِبُ يَزِدُّ حِزْمًا؛ امام متقیان عليه السلام فرمودند: هر کس که تجربه کند، دوراندیش‌تر می‌شود» (همان، ص ۴۴۴).

۶. قَالَ عَلِيُّ عليه السلام: «الظَّفَرُ بِالْحِزْمِ وَالْحِزْمُ بِالتَّجَارِبِ؛ حضرت علی عليه السلام می‌فرمودند: پیروزی و موفقیت به دور اندیشی، و دور اندیشی به داشتن تجربه‌هاست» (همان)

متخصصان را باعث کارآمدی و خطای کمتر می‌دانند^۱

راهکار:

تجربیات خود فرد یا گروه جهادی کافی نیست بلکه باید از تجربیات افراد و گروه‌های جهادی دیگر، به ویژه گروه‌های جهادی مشابه نیز استفاده کرد و در پیش‌بینی‌های مربوط به گروه‌های جهادی، آنها را نیز به عنوان یکی از ملاک‌ها و معیارهای پیش‌بینی مورد توجه قرار داد.

ب - تصمیم‌گیری

❖ عناصر کلیدی در تصمیم‌گیری چیست؟

تصمیم‌گیری به معنای برگزیدن یک راه از میان راه‌حل‌ها با نگاه خردورزانه و آینده‌نگر است.^۲

۱. «و شاورهم فی الأمر؛ و در امر (حکومت و مدیریت) با آنان مشورت کن» (آل عمران، آیه ۱۵۹). قال علی رضی الله عنه: «مَنْ شَاوَرَ ذَوِي الْعُقُولِ اسْتِضَاءَ بِنَوَارِ الْعُقُولِ؛ امام علی رضی الله عنه می‌فرماید: هر که با خردمندان مشورت کند، به نور خرد آنان روشنی یابد» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غررالحکم و درر الکلم، ترجمه محمدعلی انصاری، ص ۶۷۰).
- قال رضی الله عنه: «مَنْ شَاوَرَ الرَّجَالَ شَارَكَهَا فِي عُقُولِهَا؛ امام علی رضی الله عنه فرمود: هر که با مردان (آگاه) مشورت کند، در عقل‌هایشان شریک شود» (همان).
- قال رضی الله عنه: «مَنْ عَمِلَ عَلَى غَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُهُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُهُ؛ امام علی رضی الله عنه می‌فرماید: کسی که بدون دانش لازم، کاری انجام دهد، فسادش بیشتر از اصلاحش خواهد بود» (همان، ص ۲۰۸).
۲. قال علی رضی الله عنه: «إِذَا اقْتَرَعَ الْعَزْمُ بِالْحَزْمِ كَمَلَتِ السَّعَادَةُ؛ امام علی رضی الله عنه فرمودند: هنگامی که تصمیم با دور اندیشی همراه شود، سعادت کامل گردد» (همان، حدیث ۵۴۲۴).
- قال رضی الله عنه: «رَأَى الْعَاقِلُ يَنْجِي؛ نگاه خردورزی اندیشمند، باعث نجات او می‌شود» (همان، حدیث ۴۰۶۷).

سیره عملی امام علی علیه السلام در تصمیم‌گیری

امام علی علیه السلام زمانی که می‌خواستند در مورد مسأله‌ای تصمیم‌گیری کنند، آن را به دقت سنجیده و جوانب مختلف و زوایای گوناگون و عواقب و پیامدهای احتمالی آن را مورد بررسی قرار داده و هنگامی که مسأله به خوبی برای آن حضرت تبیین می‌شد، تصمیم لازم و مناسب را در مورد آن اتخاذ می‌کردند.^۱

۱. آن حضرت در یکی از خطبه‌های خود، نحوه تصمیم‌گیری در مورد یک مسأله را این گونه بیان می‌کند: «و لقد ضربت اءنف هذا الامر و عينه، و قلبت ظهره و بطنه فلم اءرلى فيه الا القتال او الكفر بما جاء محمد صلى الله عليه؛ من اين كار(مناسبات خود با معاويه) را به خوبی بررسی کرده و سنجیدم و درون و برون، و پشت و روی آن را ژرف دیدم؛ به این نتیجه رسیدم که راهی جز جنگ کردن و یا کافر شدن نسبت به آنچه محمد - که درود خدا بر او باد - آورده است، ندارم.» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۸۴).

همچنین در یکی دیگر از خطبه‌ها، فرایند تصمیم‌گیری خویش را این گونه بیان می‌فرماید: «و قد قلبت هذا الامر بطنه و ظهره حتى منعى التوم فما وجدتهى يسعنى الا قتالهم او الجحود بما جاء به محمد صلى الله عليه و آله و سلم، فكانت معالجة القتال اهون على من معالجة العقاب، و موتات الدنيا اهون على من موتات الآخرة مسأله را زیر و رو کردم؛ و همه جهاتش را سنجیدم، تا جایی که خواب را از چشمانم ربود، دیدم چاره‌ای نیست جز این که یا با آنان به مبارزه برخیزم و یا آنچه را محمد - که درود و سلام خدا بر او باد - آورده است، انکار کنم. تن به جنگ دادن آسان‌تر است از این که تن به کيفر پروردگار دهم؛ و از دست رفتن دنیا و رنج این جهان، برایم سهل‌تر از کيفر آن جهان و از دست رفتن آخرت است» (همان، ص ۹۱).

اصل دهم: گزینش تخصصی

❖ حرکت‌های جهادی عرصه‌های متنوعی دارد که لازمه پوشش این تنوع عرصه‌ها وجود متخصصین در هر عرصه است، برای دستیابی به نیروهای متخصص چه اصولی رعایت شود؟

از وظایف اصلی و مهم مدیر، گزینش و انتخاب منابع انسانی کار آمد برای گروه جهادی است. انتخاب درست و مناسب افراد برای مشاغل مختلف در گروه جهادی ضرورتی انکارناپذیر است؛ چراکه نیروهای انسانی بازوان فکری و اجرایی گروه جهادی، و رکن مهم دستیابی به اهداف هستند، و موفقیت در انجام دادن وظایف و مأموریت‌های مورد نظر با استفاده از خدمات افراد شایسته و توانمند امکان‌پذیر است.

بنابراین، در صورتی که گزینش و انتخاب نیروها به صورت مناسب انجام نشود و افراد بدون شایستگی و توانمندی برگزیده شوند؛ نه تنها گروه جهادی را در دستیابی به اهداف و انجام دادن وظایف سازمانی یاری نمی‌دهند، بلکه خود به عنوان مانعی بزرگ بر سر راه موفقیت گروه خواهند بود، و باعث به هدر رفتن فرصت‌ها و هزینه‌های ارزشمند گروه می‌شوند.

از سویی دیگر وجود نیروهای ناکارآمد و دور از هنجارهای حرکت، چه بسا حتی گروه را از آرمان کلان خود باز دارد و آسیب‌های جبران‌ناپذیری به تاثیرگذاری فرهنگی وارد نماید. حضرت علی علیه السلام با الگوپذیری از قرآن کریم^۱ ملاک گزینش نیروها را بر اساس تخصص و تعهد آنان می‌دانند.^۲

بهترین، و شایسته‌ترین فرد برای اداره امور مختلف از نگاه امام علی علیه السلام، کسی است که از یک‌سو تخصص لازم در مورد آن مسئولیت را داشته باشد، و از سویی دیگر از ویژگی‌های مثبتی مثل دین‌داری، پاکی و صلاحیت خانوادگی، حیا و امانت‌داری بهره‌مند باشد.^۳

راه کارهای تحقق اصل گزینش تخصصی

۱. برگزاری کارگاه آموزش چگونگی عضویت در گروه (نقش، وظایف و حقوق اعضا)
۲. تدوین جزوه گروه‌شناسی (آشنایی با سازوکارهای تشکیل، حفظ و توسعه گروه)

۱. انبیاء، ۱۰۵.

۲. قال علی علیه السلام: «قول علی امورک خیرهم؛ امام علی علیه السلام فرمودند: پس کارها را به بهترین آنان واگذار کن» (همان).

۳. قال علی علیه السلام: «و توح منهم اهل التجربة و الحياء، من اهل البيوتات الصالحة و التقدم فی الاسلام؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: از میان آن‌ها افرادی را که اهل تجربه، و حیا و پاکدامنی، و از خانواده‌های شایسته بوده، و در اسلام پیشگام ترند، انتخاب کن» (همان).

۳. تخصصی کردن عملکرد دانشجویان در روستاها بر مبنای رشته‌های تحصیلی.^۱
 ۴. برپایی دوره آموزش "گروه داری و راهبرد آن"
 ۵. گزینش با تدبیرترین‌ها: تقسیم کار و انتخاب نیروها از بین اعضا با توجه به توانمندی‌ها و علایق افراد صورت بگیرد. تدبیر پیران، بالاتر از شمشیر جوانان است.
 ۶. گزینش بر اساس توانمندی‌ها: در اجرای هر عملیاتی، افرادی باید به کار گرفته شوند که برای آن کار مناسب باشند. استفاده از افراد نالایق، هر برنامه‌ای را با شکست مواجه می‌سازد.
 ۷. برگزاری آزمون‌های روانشناسی برای کشف استعدادها
- راهبری و مدیریت و زمینه‌سازی برای تقویت آنها.

۱. حضرت علی علیه السلام درباره وحدت و هماهنگی علم و عمل می‌فرماید: علم و عمل دارای پیوندی نزدیک (و دارای هماهنگی) هستند.

اصل یازدهم: سازماندهی

یکی از اساسی‌ترین وظایف مدیران در گروه‌های جهادی سازماندهی است. گستردگی و پیچیدگی حرکت‌های جهادی ضرورت و اهمیت سازماندهی را دوچندان کرده است. سازماندهی اهداف کلان و مأموریت اصلی گروه جهادی در قالب هدف‌های جزئی‌تر، و وظایف و فعالیت‌های ریزتر و مشخص‌تر، تعریف می‌کند، و دستیابی به اهداف گروه جهادی را امکان‌پذیر می‌نماید. در سازماندهی، وظایف، اختیارات و مسئولیت‌های واحدها و افراد مختلف مشخص شده و نحوه هماهنگی و ارتباط بین آنها معین و مشخص می‌گردد.

سازماندهی نوعی نظام مدیریتی است که از سلیقه‌گرایی در اداره حرکت جلوگیری می‌نماید، در این نظام وظایف هر فرد در گروه جهادی معین است، و مشخص می‌گردد چه کسی مسئول نتایج مورد انتظار در هر عرصه است. در این صورت موانع ناشی از ابهام و عدم اطمینان در مورد وظایف و مسئولیت‌ها برطرف می‌گردد، و از کم‌رنگ‌نمایی و اختلاط مسئولیت پیشگیری می‌شود. امیر مومنان علی علیه السلام در سازماندهی کلان مجموعه مدیریتی خویش، همواره به

این اصل مهم توجه داشته و با تقسیم کار و ایجاد هماهنگی، به سازماندهی امور اهتمام ویژه داشتند، و یکی از فلسفه‌های سازماندهی را امکان پیگیری و مواخذه خطا کار می‌دانستند.^۱

❖ برنامه‌ریزی‌های دقیق برای حرکت‌های جهادی ممکن است وقت زیادی را از جهادگران بگیرد و چه بسا وظیفه اصلی دانش آموزان، دانشجویان و طلاب که تحصیل علم است دچار آسیب‌های شود، در این رابطه چه راه‌کاری توصیه می‌شود؟

یکی از اصول مرتبط با سازماندهی، اصل کادرسازی شایسته است که به دو صورت محقق می‌گردد:

۱- کادرسازی شخصی: انتخاب افراد هم‌فکر به عنوان معاونین از بین اعضای گروه. حضرت علی علیه السلام با توجه به لیاقت‌های عمر بن ابی سلمه مخزومی، فرماندار بحرین، نامه‌ای به او نوشته و او را به عنوان یکی از اعضای کادر اصلی سپاهیان می‌گمارند.^۲

۱. قال علی علیه السلام: «و اجعل لكل انسان من خدمك عملا تاخذ به فانه احري الا يتواكلوا في خدمتك؛ برای هر یک از نیروها خود کاری را تعیین کن، تا او را نسبت به همان مورد مواخذه کنی. این کار باعث می‌شود که آنان کارهای را به یکدیگر واگذار نکنند» (رضی، سید محمد، نهج‌البلاغه، نامه ۳۱).

۲. دوست دارم در این جنگ با من باشی؛ زیرا تو از دلاورانی هستی که در جنگ با دشمن، و برپا داشتن ستون دین، از آنان یاری می‌طلبیم؛ ان شاء الله. (نهج‌البلاغه، ترجمه شهیدی، نامه ۴۲)

۲- کادرسازی عمومی: گام نخستین امام علی علیه السلام پس از دستیابی به حکومت، کادرسازی بین نیروها بود. ایشان با ملاک تعهد، مدیریت و درایت افراد را با اختیارات لازم منصوب می‌کردند و بدون هیچ درنگی، پیوسته آنان را کنترل نموده و در صورت تخلف، به سرعت آن‌ها را عزل، و فرد دیگری را جایگزین آنان می‌کردند.

از این رو با الگوگیری از روش ایشان، لازم است مدیران، وظائف را بین تمام گروه در قالب مسئولیت‌های مختلف تقسیم کنند و وظیفه ابتدایی مدیر فرماندهی و نظارت کلان بر آن‌ها باشد که در ذیل برخی وظائف و مسئولیت‌های مهم ذکر می‌گردد:

۱. مسئول اردو:

در مراحل مقدماتی که شورای مرکزی اردو شکل می‌گیرد یکی از جهادگران، که دارای ویژگی‌های لازم مدیریتی است، به عنوان مسئول اردو انتخاب می‌شود، و عهده دار این وظائف می‌گردد:

الف) نظارت هماهنگی بر اداره اردو.

ب) تعیین مسئولین داخلی اردو و تقسیم وظایف.

ج) مرجع رسیدگی، مشورت و تصمیم‌گیری‌های نهایی.

د) نظارت و ارزیابی فعالیت نیروها.

ه) رایزنی با مسئولین منطقه‌ای و استانی جهت تقویت کارآمدی

اردو.

۲. مشاور فرهنگی مدیر

استفاده از مشاورهٔ مبلغین با تجربه درکنار مدیر و نیروهای جهادی، می‌تواند ما را در دستیابی به افق کلان اردوهای جهادی موفق گرداند.^۱

۳. مبلغین:

روحانی یا مبلغهٔ خواهر، معمولاً نقش مدیریت معنوی اردو را بر عهده دارند. وظایف مبلغ با توجه به دوعرصه، مخاطب دانشجویی و اهالی در دو بخش، قابل طرح است.

الف) درون‌گروهی: ایجاد انگیزه، نشاط معنوی، رابطهٔ صمیمی با دانشجویان و آموزش یا جهت‌دهی پیام‌رسانی فرهنگی به جهادگران از وظایف مبلغ به شمار می‌رود.

ب) برون‌گروهی: برپایی نمازجماعت، پاسخ‌گویی به مسائل دینی و اجتماعی اهالی، برگزاری مراسم‌ها و کلاس‌های آموزشی (احکام، اخلاق، عقاید) با مشارکت دانشجویان، برگزاری نشست‌های مهارت‌های زندگی، حل اختلافات میان اهالی، مشاوره‌های دینی و فرهنگی، مشارکت در فعالیت گروه‌های جهادی جهت ایجاد اعتماد

۱. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «کسی از شما که سرپرستی کاری را عهده‌دار شود، اگر خداوند خیر او را بخواهد، مشاور شایسته‌ای برایش قرار می‌دهد تا اگر (کاری یا امری) را فراموش کند، او را یادآور شود و اگر به یاد داشته باشد، به او کمک کند» (رضی، سید محمد، نهج‌البلاغه، نامه ۵۳).

اهالی و هم‌بستگی گروه‌ها، شناسایی میزان آگاهی مذهبی مردم روستا از جمله، وظایف برون‌گروهی مبلغین محسوب می‌شود.

۴. مدیر داخلی:

- الف) جانشین و بازوی اجرایی مسئول اردو می‌باشد^۱ و امور اجرایی داخل اردو را تنظیم می‌نماید.
- ب) جمع‌آوری گزارش شبانه از کلیه گروه‌ها.
- ج) برگزاری جلسات تخصصی شبانه در محل اسکان.

۵. مسئول خواهران:

- الف) مدیریت بخش خواهران.
- ب) انتقال برنامه‌ها، مشکلات و پیشنهادات به مسئول اردو.
- ج) هماهنگی کلی بین گروه خواهران و برادران.
- د) گروه‌بندی نیروها.

۶. مسئول فرهنگی:

۱. «وَ اجْعَلْ لِي وَزِيْرًا مِّنْ اَهْلِيْ هَارُوْنَ اَخِيْ اَشْدُدْ بِهٖ اَزْرِيْ وَ اَشْرِكْهُ فِيْ اَمْرِيْ كَيْ نَسْبَحَكَ كَثِيْرًا وَ نَذْكُرَكَ كَثِيْرًا؛ موسی گفت: یک نفر را وزیر من قرار ده، بوسیله هارون برادرم، نیرویم را زیاد کن و او را شریک در مأموریت من بفرما تا تو را بیشتر تسبیح کنیم و یاد نمایم» (اسراء، ۲۹)

چنانچه در این آیه مشاهده می‌شود حتی پیامبر خدا نیز نیاز به باوری از جنس خود دارد، البته این باوری برای این است که بتواند خدمت بیشتری انجام دهد، که طبق آیه این خدمت باید در راه تسبیح و ذکر خداوند باشد.

(الف) تهیه اقلام فرهنگی قبل از اردو با توجه به نتایج شناسایی.
 (ب) برنامه‌ریزی و جهت‌دهی به فعالیت‌های فرهنگی اردو در غالب همایش، ارتباط از راه‌دور با جهادگران و جلسات سیاست‌گذاری فرهنگی.

(ج) گروه‌بندی نیروها جهت کار فرهنگی در روستا.

(د) برنامه‌ریزی فرهنگی درون گروهی.

۷. مسئول آموزش:

(الف) برگزاری و پشتیبانی کلاس‌های آموزشی ویژه اهالی و جهادگران.

(ب) برنامه‌ریزی مشترک با گروه پژوهش جهت تدوین جزوات.

(ج) برگزاری دوره‌های آموزشی پیش از اردو، ویژه جهادگران و

مربیان آموزشی.

۸. مسئول پژوهش:

(الف) شناسایی اولیه منطقه قبل از اعزام جهادگران جهت تدوین

محتوای فرهنگی متناسب با نقاط ضعف فرهنگی.

(ب) آسیب‌شناسی مشکلات تمام روستاها.

(ج) حضور در تمام روستاها و پیگیری مباحث تکمیلی محتوایی،

جهت تمام گروه‌های جهادی (فرهنگی، آموزشی، عمرانی)

(د) برگزاری جلسه با مسئولین منطقه، جهت ارائه راه‌کارهای

علمی بدست آمده.

هـ) پیگیری مصوبات در رایزنی‌های اداری.

۹. مسؤل عمرانی:

الف) شناسایی کمبودهای منطقه.

ب) اولویت‌بندی کارهای عمرانی.

ج) مدیریت زمان فعالیت‌های عمرانی.

د) نظارت کامل بر کارگروه عمرانی.

هـ) برنامه‌ریزی جهت مشارکت حداکثری اهالی.

و) توجیه پیوسته نیروها به نقش ابزاری عمران، در

پیام‌رسانی فرهنگی.

۱۰. مسؤل مالی:

الف) مدیریت منابع مالی اردو.

ب) هزینه‌کردن منابع مالی با تایید مسؤل اردو.

ج) تسویه محاسبات مالی.

۱۱. مسؤل پشتیبانی:

الف) تهیه اقلام مورد نیاز همه گروه‌ها.

ب) پیگیری تغذیه جهادگران.

ج) ترابری و تامین وسیله نقلیه مناسب با توجه به وضعیت

منطقه

د) تامین و برقراری امنیت محل اسکان
ه) شناسایی مناطق ناامن و ممانعت از حضور جهادگران
به‌خصوص خواهران در آن مناطق.^۱

❖ کادر مدیریتی مسئول باید چه ویژگی‌های داشته باشند؟

حضرت علی علیه السلام خطاب به مالک اشتر، علاوه بر تخصص‌های لازم، "تعهد" مسئولین را مهم می‌دانند و ویژگی کادر مدیریتی خود را چنین برمی‌شمارند:

۱. همکار بدکاران و ستم‌کاران نباشد؛
۲. یاور و شریک گناه‌کاران نباشد؛
۳. مهربانی و دوستی‌اش با مدیر بیش‌تر باشد؛
۴. سخن حق را هر قدر تلخ باشد، به مدیر بگوید؛
۵. مدیر را از آن چه خداوند ناپسند می‌دارد، بازدارد؛
۶. پارسا و پرهیزگار باشد؛ ۸. مدیر را در کارهای ناپسند یاری ندهد.^۲

۱. رک: سازمان بسیج دانشجویی، آسیب‌شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی،

ص ۵۸.

۲. رک: رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه‌ی ۵۳.

اصل دوازدهم: تدبیر در اجرا

❖ آیا درست است که می‌گویند بسیاری از مباحث مدیریت جنبهٔ تئوری دارد و درایت در زمان اجرا کافی است؟

تجربه، بهترین روش‌های اداره و کنترل اردو را در اختیار مدیر قرار می‌دهد ولی اردوی جهادی تنها یک اردوی چندروزه نیست که فقط نیازمند اداره کردن باشد بلکه حرکت بزرگی در جریان‌سازی فرهنگی کشور است و گاهی کم‌توجهی به این تاثیرگذاری، ممکن است اردویی که به خوبی نیز اداره شده، لطمات غیرقابل جبرانی بر پیکرهٔ جریان‌سازی حکومت عدالت و معنویت وارد نماید.

اصول تدبیر در اجرا:

در این بخش،^۱ اصول حاکم بر مدیریت اجرایی اردو در زمان برگزاری مطرح خواهد شد:

قاطعیت و رحمت، تشویق و تنبیه، کلان‌نگری مدیریت بحران، همراهی مهرورزی، پاسخ‌گویی، تواضع، بردباری، انتقاد پذیری،

۱. رک، سازمان بسیج دانشجویی، آسیب شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام‌رسانی فرهنگی

رفاقت، شایسته سالاری، نشاط، تغافل و... .

۱. قاطعیت و رحمت:

❖ برخی مسئولین به علت ایجاد رفاقت صمیمانه با نیروها صلابت لازم را ندارند و برخی دیگر به علت تحکم در امر و نهی، دچار ضعف‌مقبولیت می‌شوند. برای پیشگیری، چه اصولی توصیه می‌شود؟

از درایت مسئولین موفق، به کارگیری اصل قاطعیت و رحمت است در برخی موارد لازم است مسئول اردو با صلابت سخن بگوید و یا با تخلفی برخورد نماید، از این رو مدیران موفق قاطعیت و جذبه دارند.

همان طور که خشونت برای مدیر زیبنده نیست، قاطعیت، اصل مسلم برای بالا بردن کیفیت کار و بهینه‌سازی رفتارها در گروه جهادی است.

از سویی گروه جهادی در سایه عظوفت و رحمت با مسئول همراه خواهند شد از این رو در کنار قاطعیت، عظوفت و مهربانی بجا و مناسب، بسیار مؤثر و مفید است. مدیر با به کار بردن مهر و عظوفت، از دریچه قلب‌ها وارد شده و گروه جهادی را ملامال از تعهد و فداکاری می‌کند. امیرمؤمنان علیه السلام در عهدنامه مالک اشتر بر این نکته تأکید فراوان دارند و می‌فرمایند:

"مهربانی با مردم را پوشش دل خویش قرار ده و با همه دوست

و مهربان باش.^۱

۲. تشویق و تنبیه:

❖ چگونه در زمان‌های خستگی و مشکلات فضا را تغییر دهیم؟

یکی از ابزارهای قرآن کریم^۲ و اهل بیت^۳ در مدیریت مخاطبان‌شان استفاده مکرر و پیوسته از تشویق است.

امروز تشویق و تنبیه، جزء اصول نظارتی و از سویی عامل حرکت گروه جهادی است؛ چرا که بین افراد، انواع تفاوت‌ها وجود دارد، از این رو با تشویق نیروهای کارآمدتر در جمع، اقبال عمومی را نسبت به رفتار مورد تشویق، جهت خواهیم داد البته توجه به این نکته اهمیت دارد که مرز تشویق شرطی شدن^۴ مخاطب می‌باشد.

۳. کلان‌نگری:

❖ مسئولین برخی اردوها در مواجهه با توقعات جزئی

۱. رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۲. «فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ»؛ پس هر کس هموزن ذره‌ای کار خیر انجام دهد آن را می‌بیند؛ و هر کس هموزن ذره‌ای کار بد کرده آن را می‌بیند! (زلزله ۷ و ۸).

۳. امام علی^{علیه السلام} می‌فرماید: «مبادا نیکوکار و بدکردار نزد تو مساوی باشند، زیرا در این صورت نیکوکاران در کار نیک خود، سرد می‌شوند و بدکاران، به بدی تشویق می‌شوند. هر یک از ایشان را به آن چه

گزیده است جزا ده.» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۵۳)

۴. کاری را بخاطر تشویق انجام دهد.

نیروها و مشکلات پیش‌بینی نشده، دچار سردرگمی می‌شوند. در این رابطه توجه به چه اصلی لازم است؟

میزان پذیرش نیروها از دستورات مدیر دارای ظرف محدودی است و امر و نهی پیوسته، مدیریت او را لوث و ضعیف خواهد کرد، از این رو شایسته است مدیران کارآمد، بکوشند از ظرفیت پذیرش سخنانشان در امور مهم و کلان بهره‌گیرند، حضرت امیر علیه السلام به مالک اشتر توصیه می‌کنند با امور جزئی همچون آداب و رسوم غلطی که حاکم است تا آنجا که خلاف شرع نباشد برخورد و مقابله نکند.

راه کارهای پیشنهادی برای کلان‌نگری:

۱. عدم مقابله سریع و صریح در جزئیات با نیروها (این نوع برخورد باعث قالب تهی کردن و به دنبال آن از بین رفتن شاکله گروه جهادی می‌شود)
۲. عدم دخالت مستقیم در مسئولیت‌ها در صورت تفویض اختیار به افراد.

۴. تعاون:

❖ چگونه مدیر می‌تواند همه نیروها را با خود همراه نماید؟

برخی رفتارهای مدیر روح تعاون را در کالبد اردو خواهد دمید که برای نمونه مواردی ذکر می‌گردد:

۵. پاسخ‌گویی:

مسئول موفق نباید انتظار داشته باشد، بلافاصله بعد از دستوری که می‌دهد حرفش اجرایی شود چراکه باید در ابتدا فلسفه عمل و هدف برای اعضا روشن شود.

۶. رفاقت سازنده:

رفاقت بین مسئول اردو و جهادگران، باعث اعتماد کامل دوطرفه و بالا بردن ولایت‌پذیری نیروهای زیرمجموعه می‌شود. واژه رفیق از ریشه "رفق" به معنای کسی است که بسیار مدارا می‌کند، و اطلاق رفیق به خداوند متعال نیز از این جهت است که با بندگان خود بسیار مدارا می‌نماید. کسی که بر گروه جهادی مدیریت دارد، نیازمند آن است که دیگران از او پیروی کنند، و این امر، در پرتو "رفق" میسر می‌شود.

۷. همراهی:

مدیر و مسئول، همانند نخ تسبیح، با درایت خود نیروها را در گرد خود به هم پیوند می‌دهد، مدیر باید انسان‌ها را بشناسد و بتواند با ایجاد نظام مطلوب، با آنها ارتباط درست برقرار کند. میان مدیران ابزاری که فقط به فکر تحقق هدف سازمان (بدون عنایت به نیازهای فرودستان) هستند و مدیران مؤثر (مدیرانی که رهبری نیز می‌کنند) تفاوت اساسی وجود دارد. وظیفه رهبری، حاکمیت نیست

بلکه هدایت است، رهبر نه فقط گروه‌جهادی را راهنمایی می‌کند، بلکه خود نیز جزئی از گروه‌جهادی است.

۸. شایسته‌سالاری:

❖ با توجه به گستره حرکت‌های جهادی و محدودیت زمان و نیاز به سرعت عمل فراوان، مدیر اردو چگونه مسئولین اجرایی خود را انتخاب کند؟

ملاک تفویض مسئولیت‌ها بر اساس شایستگی افراد باشد^۱ و به صفات مسئولین کارآمد توجه شود:

۱. نظم^۲

۱. امام علی علیه السلام دامنه بحث به کارگماری را به خوبی آشکار می‌سازد و بحث‌لباقت و توان و مسؤولیت را به نقد کشیده و می‌فرماید: «سستی فردی (انسان) در انجام کارهایی که به عهده او است و پافشاری در کاری که از مسؤولیت او خارج است، نشانه ناتوانی آشکار و اندیشه ویران‌گر است.» (نهج‌البلاغه، ترجمه سیدجعفر شهیدی، نامه ۶۱)

۲. نظم در چارچوب خاص گروه جهادی. (نظم، مرگ را از یاد انسان می‌برد). در اسلام، صفوف منظم نماز جماعت، نشانگر بهترین نوع سازمان‌دهی در جمع است. رسول خدا صلی الله علیه و آله خطاب به گروهی فرمود: «ای مردم، صف‌های نماز جماعت را منظم و مساوی کنید و دوش به دوش هم بایستید تا بین شما جدایی نیفتد و نامرتب نباشید که (در صورت بی‌نظمی) خدا دل‌های شما را از هم دور گرداند.» امام علی علیه السلام درباره اهمیت نظم می‌فرماید: «شما را به تقوای الهی و نظم در کارهایتان سفارش می‌کنم.» (همان، نامه ۴۷)

دستور ویژه آن حضرت درباره رعایت نظم در مدیریت، فرازی از عهدنامه مالک اشتر است که امام فرموده‌اند: «کار هر روز را در همان روز انجام ده، زیرا هر روزی کاری مخصوص به‌خود دارد.» (همان، نامه ۵۳)

۲. استقامت^۱
۳. امانتداری^۲
۴. پرهیزگاری^۳
۵. عدالت محوری^۴
۶. توانایی شناخت خویشتن^۵

۱. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «ابزار مدیریت، سعه صدر است». (نهج البلاغه، حکمت ۱۷۶)
۲. قال علی: «لا تقبلن فی استعمال عمالک و امراتک الا شفاعه الکفایه و الامانه، در به کارگیری مسئولین و مدیران تنها ملاکت کارآمدی و امانت داری باشد. (ابن ابی‌الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۲۰، ص ۲۷۶)
۳. «وَ مَنْ يُتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا؛ کسی که تقوا پیشه کند، خداوند سختی‌هایی را که برای او پیش می‌آید، آسان می‌کند» (طلاق آیه ۴).
- امام علی علیه السلام می‌فرماید: «هر کس به دامن تقوا چنگ زند، سختی‌ها و شدایدی که به او نزدیک شوند، از او دور گشته و کارهایی که بر ذائقه او تلخ آمدند، شیرین می‌گردند و موج‌های مترامی که می‌خواهند او را به کام خود بکشند، از جلوی او کنار رفته و امور مشقت‌آفرین بر او آسان می‌شود». (ابن ابی‌الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۱۰، ص ۱۸۹)
۴. امام علی علیه السلام رعایت عدالت رامایه روشنی چشم کارگزاران دانسته و می‌فرماید: «برترین روشنی چشم ولبان، برقراری عدل در مملکت است». (نهج البلاغه، نامه ۵۳). ایشان همچنین در اهمیت عدالت یادآور می‌شوند: «کسی که پس از من، سرپرستی را به عهده بگیرد، در روز قیامت در کنار صراط نگاه داشته می‌شود و فرشتگان مقرب الاهی نامه اعمال او رامی‌کشایند. اگر در میان مردم با عدالت رفتار کرده باشد، پس عدلش او را نجات می‌دهد». (ابن ابی‌الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۷، ص ۳۶)
۵. امام علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: «خدا رحمت کند کسی را که (از خود شناخت دارد) و قدر خود رامی‌شناسد و پا راز گلیم خود بیرون نمی‌گذارد» (غزیرالحکم و دررالکلم، حکایت ۴۶۶۶)
- کسی که به شناخت واقعی خود نایل نشود، مرده متحرک است و نمی‌تواند به دیگران سودی برساند. امام علیه السلام می‌فرماید: «کسی که به خودشناسی و ارزش و مقدار خویش آگاهی نداشته باشد، نابود می‌شود». (همان)
- حضرت در اهمیت و ضرورت شناخت خویش، برای مدیر واقعی، مرزبندی جدیدی برای شناخت افراد عالم و جاهل قائل می‌شود و می‌فرماید: «دانا کسی است که قدر خود را بشناسد، و در نادانی مرد همین بس که ارزش خویش را شناسد». (نهج البلاغه، خ ۱۰۳)

۷. آگاهی از تحولات اجتماعی^۱

۸. مسئولیت‌پذیری اجتماعی^۲

۹. رعایت اعتدال در امور^۳

۹. نشاط:

شادابی و سرزندگی اعضای گروه جهادی در تمامی مراحل حفظ شود به طوری که هیچگاه جهادگران احساس خستگی، سستی و بی‌حالی نکنند. این اصل بر همه رفتارها، برنامه‌ها و متصدیان انجام این ماموریت، حاکم، هدایت‌کننده و بازدارنده است.

اگرچه با وسایل نقلیه مختلفی (از حیث راه و نوع وسیله) می‌توان به مقصد رسید، ولی اصل حفظ نشاط و شادابی موجب می‌گردد که از وسیله نقلیه‌ای استفاده شود که در حفظ شادابی افراد مؤثرتر است. برای رسیدن به مقصد، راه‌هایی مختلف درپیش است، ولی باید راهی را برگزید که به نشاط مسافران می‌انجامد.

۱. امام می‌فرماید: «به خدا سوگند، از اخبار و تحولات جاری کشور بی‌اطلاع نیستم تا مراغافلگیر کنند (چون گفتار نیستم که با ضربات آرام و ملایم بر درلانه‌اش، او را بخوابانند و ناگهان به دامش اندازند)، من به طور کامل مراقب مخالفان هستم». (همان، خ ۶)

۲. قال رسول الله ﷺ: «كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ؛ همه شما موظف به رسیدگی و احساس تکلیف نسبت به یکدیگرید» (مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۳۸).

۳. امام علی علیه السلام در خطبه معروف به همام، یکی از ویژگی‌های پرهیزگاران را میانه‌روی می‌داند. همچنین در نامه‌ای به یکی از فرمانداران خود به نام عمر بن ابی سلمه ارحبی که در فارس حکومت می‌کرد، می‌نویسد: «مردم با ماهم پیمانند پس در رفتار با آنان، نرمی و درشتی را به هم آمیز و رفتاری معتدل را در نزدیک کردن و دور کردن مراعات کن». (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، خطبه ۱۹۳).

هم‌چنین در انتخاب راننده، میزان توقف‌ها و حرکت‌ها، نحوه رانندگی، تغذیه، استراحت میان راه، اردوی داخلی در بین اردوی جهادی، مراسمات درون گروهی، همراهی نیروهای شاد و پر انرژی، رعایت اصل حفظ نشاط لازم است.

۱۰. عدالت‌مداری:

❖ برخی از مدیران اردوها، مسئولین عرصه‌ها را بر اساس دوستی و آشنایی انتخاب می‌کنند، آیا این رفتار با مبانی مدیریت اهل بیت علیهم‌السلام سازگار است؟

اطرافیان و نزدیکان مدیران و مسئولان کسانی هستند که رابطه بیش‌تری با آنان دارند و بین آن‌ها رابطه دوستی یا خویشاوندی برقرار است. در داخل گروه جهادی نیز برخی افراد رابطه بیش‌تر و نزدیک‌تری با مدیر پیدا کرده و بین آن‌ها دوستی و ارتباط‌های نزدیک به وجود می‌آید. در نتیجه آنان خود را متمایز از دیگران دانسته و حقوق و امتیازات خاصی برای خود قائل می‌شوند.^۱

۱. قال علی علیه‌السلام: «إِنَّ لِلْوَالِي حَاصَّةً وَ بَطَانَةً فِيهِمْ اسْتِثْنَاءٌ وَ تَطَاوُلٌ وَ قَلَّةٌ إِنْصَافٍ فِي مُعَامَلَةٍ فَاحْسِمِ [مُؤَنَّةٌ مَادَّةٌ أَوْلِيكَ يَقْطَعُ أَسْبَابَ تِلْكَ الْأَحْوَالِ؛ همانا برای زمامدار، خواص و نزدیکانی است که خودکامه و خودخواه بوده و دست تعدی به سوی مردم دراز می‌کنند، و انصاف را رعایت نمی‌کنند؛ پس ریشه ستم آنان را با قطع کردن موجبات آن، از بین ببر» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۴۴۳).

قال علی علیه‌السلام: «وَلَا تَقْطَعَنَّ لِأَحَدٍ مِنْ حَاشِيَتِكَ وَ حَامَتِكَ قَطِيعَةً وَلَا يَطْمَعَنَّ مِنْكَ فِي اعْتِقَادِ عُقْدَةٍ تَضُرُّ بِمَنْ يَلِيهَا مِنَ النَّاسِ... فَيَكُونُ مَهْنَأُ ذَلِكَ لَهُمْ دُونَكَ وَ عَيْنُهُ عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ؛ امام علی علیه‌السلام فرمودند: به هیچ یک از اطرافیان و بستگان خود زمینی از اراضی مسلمانان واگذار مکن؛ و نباید انتظار داشته باشی با آنان قراردادی منعقد سازی که مایه ضرر سایر مردم باشد... که در این صورت سودش برای آن‌هاست و عیب و تنگ آن در دنیا و آخرت برای تو» (همان، ص ۴۴۱).

اطرافیان مدیر، تاثیر فراوانی در موفقیت یا شکست مدیر دارند. علاوه بر این‌ها افرادی که به عنوان اطرافیان مدیر شناخته می‌شوند، معرف شخصیت مدیر نیز می‌باشند، بر این اساس، رفتار مدیر باید به گونه‌ای باشد که اطرافیان در او طمع نکرده و انتظار نداشته‌باشند که وی به نفع آنها و به ضرر دیگران کاری انجام دهد.

۱۱. مدیریت بحران:

❖ گاهی حرکت‌های جهادی زندگی در شرایط سخت را می‌طلبد و مدیریت چنین شرایط به مراتب سخت‌تر است. رعایت چه اصولی در مواجهه با این‌گونه بحران‌ها لازم است؟

توجه به چند رفتار، قدرت تصمیم‌گیری را در مدیریت‌های بحران آسان‌تر خواهد کرد:

۱ - خونسردی و شرح صدر^۱

۲ - رفق و مدارا^۲

۱. قال علی علیه السلام: «آلة الرئاسة سعة الصدر؛ امام علی علیه السلام فرمودند: وسیله و ابزار ریاست (و مدیریت)، سعه صدر است» (همان، حکمت ۱۷۶).

۲. «فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِن لَّهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ؛ به واسطه رحمت الهی، نسبت به آنان نرم شدی؛ که اگر تندخوی و سخت دل بودی، از اطرافت پراکنده می‌شدند» (آل عمران، آیه ۵۹).

قال علی علیه السلام: «وإرفق ما كان أرفق و اعترم بالشدة حين لا تغني عنك إلا الشدة و اخفض للرعية جناحك و ابسط لهم وجهك و اءن لهم جانبك؛ امام علی علیه السلام می‌فرمایند: در آن جا که مدارا کردن بهتر است مدارا کن؛ اما آن جا که جز با شدت عمل کارها پیش نمی‌رود، شدت عمل به خرج ←

۳ - اعتدال و میانه‌روی^۱

۴ - تامین نیازهای ضروری نیروها^۲

۵ - دل‌جویی از کارکنان و رسیدگی به آنان^۳

راه‌کارهای تدبیر در اجرا:

۱. گروه‌شناسایی، مجموعه‌ای متشکل از مسولین فرهنگی و روحانی گروه، مسولین عمرانی، کشاورزی و دامپروری

- دهد و پر و بال (تواضع) خود را برای مردم بگستر و با چهره‌گشاد با آنان رو به رو شو، و نرمخویی با آنان را نصب‌العین خود قرار ده» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۴۶).
- قال علی علیه السلام: «واخط الشدة بضغت من اللین؛ امام علی علیه السلام فرمودند: شدت و سخت‌گیری را با کمی نرمش و مدارا در هم آمیز» (همان).
- قال علیه السلام: «وإشعر قلبک الرحمة للرعیة، و المحبة لهم و اللطف بهم، و لا تکوعلهم سبعا ضاریا تغتنم اءکلهم؛ امام علی علیه السلام فرمودند: قلب خویش را نسبت به رعیت، مملو از رحمت، محبت و لطف کن؛ و همچون حیوان درنده‌ای مباش که خوردن آن‌ها را غنیمت شماری» (همان، نامه ۵۳).
۱. قال علی علیه السلام: «علیک بالقصد فی الامور؛ حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: در کارها میانه‌رو و معتدل باش» (آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غررالحکم و دررالکلم، حدیث ۶۱۱۶).
- قال علی علیه السلام: «لاتری الجاهل الا مفرطا او مفرطا؛ امام علی علیه السلام فرمودند: جاهل را نمی‌بینی مگر این که یا افراط می‌کند یا تفریط» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، حکمت ۷۰).
۲. قال علی علیه السلام: «وإسبع علیهم الارزاق؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: بر آنان (کارگزاران حقوق و) روزی را فراوان ساز» (همان).
- قال علیه السلام: «فان ذلک قوۃ لهم علی استصلاح اءنفسهم و غنی لهم عن تناول ما تحت اءیدیههم و حجة علیهم ان خالفوا امرک او ثلموا امانتک؛ مولای متقیان علیه السلام می‌فرماید: همانا این (کار) آن‌ها را در اصلاح خویش تقویت می‌کند، و از دست‌اندازی در اموالی که زیر دست آن‌هاست، بی‌نیاز می‌سازد؛ و حجتی است بر آن‌ها اگر فرمان تو را نپذیرند و یا در امانت خیانت ورزند» (همان).
۳. قال علی علیه السلام: «تفقد من اءمورهم ما یفقد الوالدان من ولدھما؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: به‌کارهای آنان رسیدگی کن، همچنان که پدر و مادر به کار فرزندان‌شان رسیدگی می‌کنند» (همان).

می‌باشد.

۲. پس از انتخاب محل و تعریف پروژه‌ها، حضور گروه در منطقه مشروط به انجام کاری از طرف اهالی شود برای مثال پی مسجد را بکنند چراکه هدف، شکوفایی خود اهالی است تا در زمان اجرا و پس از آن پیگیری مسائل مسجد باشد.

۳. چند روز قبل از حرکت اصلی اردومسئولین عرصه‌های مختلف و جانشین مدیر(مدیر اجرایی) در منطقه مستقر شوند.

۴. شب قبل از حرکت، جلسه توجیهی لازم است.

۵. حرکت با رعایت برنامه‌های ذیل باشد: الف - حرکت از اماکن معنوی همچون امامزاده و مزار شهدا باشد. ب - آیاتی از قرآن کریم، دعای عهد، آل یاسین و... قرائت گردد. ج - سخنرانی انگیزه‌ساز انجام شود. د - توسل شور انگیزی خوانده شود - برای سوار شدن عبور از زیر قرآن در برنامه قرار گرفته باشد.

۶. مدیران موفق، پیوسته، همه تصمیماتشان در حوزه اجرا در راستای آرمانشان بر اساس عدالت است. برای مثال عدالت بین خواهران و برادران در تقسیم امکانات، محل اسکان و...

۷. برگزاری جلسات مستمر روزانه، نشست‌های جمعی شبانه با مسئولین و نیروها بر عهده مدیر است به عبارت دیگر نباید همه نیروها، پیاده‌نظام جنگ‌نرم باشند و فرماندهان لازم است

- در گوشه‌ای، اتاق فکرهای عمیق داشته باشند.
۸. اردوی جهادی نیازمند برنامه‌ریزی به‌روز و متناسب با شرایط منطقه و در عین حال متناسب با برنامه‌های کلان اردو است.
۹. مشخص کردن شرح وظایف برای هر فرد، کمک شایانی به شفافیت مسئولیت‌ها دارد.
۱۰. برنامه‌ریزی دقیق کلان، روزانه و فرد به فرد یکی از وظائف مهم مدیر است.

اصل سیزدهم: نظارت و کنترل^۱

تعیین میزان لیاقت و توانایی نیروها، از لحاظ انجام دادن وظایف و قبول مسئولیت‌های مختلف در گروه‌های جهادی نیازمند نظارت و کنترل است تا ارزشیابی حقیقی صورت گیرد، این فرایند یکی از مسائل بسیار مهم و حساسی است که گروه‌های جهادی و مسئولان، با آن رو به رو هستند و از طریق آن هر یک از نیروها و مدیران و مسئولان بخش‌های مختلف مورد سنجش و ارزشیابی دقیق قرار می‌گیرند، تا چگونگی عملکرد آن‌ها، و نیز توانمندی‌ها، استعدادها و زمینه‌های رشد و تکامل آنان بررسی و مشخص شود. به عبارت دیگر نظارت و کنترل، عامل سنجش نظام‌مند عملکرد نیروها، و تعیین شایستگی‌ها و توانایی‌ها و کاستی‌ها و ضعف‌های آنان، نسبت به مسئولیتشان می‌باشد.

حضرت علی علیه السلام با راه اندازی سامانه قوی نظارت و کنترل تمام جزئیات رفتار کارگزارانشان را کنترل می‌نمایند و در موارد لزوم، خود اقدام نمودند، در ذیل چند نمونه ذکر می‌گردد:

۱. امام علی علیه السلام فرمودند: «بر آنان ناظرانی بگمار که به تو وفادار و راستگو باشند، که مراقبت نهایی در کارهایشان، آنها را به رعایت امانت وا می‌دارد» (همان، نامه ۳۵).

نامه برای مدیریت ضعیف:

مورد دیگر درباره "کمیل بن زیاد نخعی" یکی از یاران و شیعیان خاص و از رازداران امام علی علیه السلام است. دعای معروف کمیل، که حضرت علیه السلام آن را به وی آموخته است و حکمت ۱۸۵ نهج البلاغه نشان دهنده جایگاه معنوی کمیل در نزد آن حضرت می‌باشد ولی حضرت، در مدیریت او را شدیداً کنترل کرده و در سستی‌ها، با قاطعیت با او برخورد نمودند.^۱

نامه‌ای برای دنیاطلبی قاضی:

حضرت به شریح بن حارث کندی که از قاضیان معروف و با سابقه‌ای بوده که سال‌های بسیاری به امر قضاوت اشتغال داشت.

۱. قال علی علیه السلام: «فإن تضييع المرء ما ولی و تکلفه ما کفی لعجز حاضر و راءى متبر و امن تعاطیک الغارة علی اهل قرقیسیا و تعطیلک مسالحک التی و لیناک - لیس بها من یمنعها و یرد الجیس عنها - لراءى شعاع فقد صرت جسرا لمن اراد الغارة من اعدائک علی اءولیاک غیر شدید المنکب و لامهییب الجانب و لا ساد ثغرة و لا کاسر لعدو شوکة و لا مغن عن اهل مصره و لامجز عن امیره ؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: همانا سستی انسان در انجام دادن کارهایی که بر عهده او است، و پا فشاری بر کاری که از مسئولیت او خارج است، نشانه ناتوانی آشکار و اندیشه ویرانگر است. اقدام تو در تاراج کردن مردم قرقیسیا، در مقابل، پاسداری نکردن از مرزهایی که تو را بر آن گمارده بودیم - آن جا که کسی برای حفظ آن نیست که لشکر دشمن را از آن مرزها دور سازد - اندیشه ای باطل است. تو در آن جا پلی شده ای که دشمنان تو از آن بگذرند و بر دوستانت تهاجم آورند. نه قدرتی داری که با تو نبرد کنند، و نه هبیتی داری که از تو بترسند و بگیرزند؛ نه مرزی را می‌توانی حفظ کنی، و نه می‌توانی شوکت دشمن را در هم بشکنی؛ نه نیازهای مردم دیارت را کفایت می‌کنی و نه امام و امیر خود را راضی نگه می‌داری» (نهج البلاغه، نامه ۶۱).

نسبت به خرید خانه گران در نامه‌ای او را توبیخ می‌کنند.^۱

نامه‌ای برای خیانت و بدرفتاری مدیر:

از نامه حضرت علی علیه السلام به زیاد بن ابیه^۲ چنین استنباط می‌شود که زیاد بن ابیه می‌خواست مقداری از مالیات را نزد خود نگاه‌داشته و برای حضرت نفرستد، از این رو با زیرکی خاصی به فرستاده آن حضرت می‌گوید که عده‌ای از قبیله‌های کرد سرکشی کرده‌اند و مالیات خود را نپرداخته‌اند، در حالی که زیاد بن ابیه در جمع آوری مالیات دقیق بوده و حتی بالاجبار از مردم مالیات لازم را می‌گرفت که آن‌هم از چشمان تیزبین حضرت پنهان نمی‌ماند.^۳

۱. قال علی علیه السلام: «فانظر یا شریح لا تكون اءتعت هذه الدار من غیر مالک اءو تقدت الشمن من غیر حلالک فاذا اءنت قد خسرت دار الدنیا و دار الاخرة؛ ای شریح! اندیشه کن که آن خانه را با مال دیگران یا با پول حرام نخریده باشی، که آنگاه خانه دنیا و آخرت را از دست داده‌ای» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، نامه ۳).

۲. قال علی علیه السلام: «قد بلغنی رسولی عنک ما اءخبرته به عن الاءکراء، و استکتامک اءیاه ذلک، و قد علمت اءنک لم تلق ذلک الیه الا لتبلغنی اءیاه و انی اءقسم بالله عزوجل قسما صادقا لئن بلغنی اءنک خنت من فیء المسلمین شینا صغیرا اءو کبیرا لاءشذن علیک شدة تدعک قلیل الوفیر، تقبیل الظهر؛ علی علیه السلام فرمودند: فرستاده من آنچه را درباره کردها به وی گفتم به من گفت، و این که آن را از من کتمان کرده‌ای. تو خود می‌دانی که آن را به وی نگفتمی مگر از آن که به من برسانی؛ و من سوگند یاد می‌کنم به خداوند عزوجل، سوگندی راستین، که اگر به من خبر رسد که در ثروت مسلمانان خیانت کرده‌ای، کم یا بیش، چنان بر تو سخت می‌گیرم که تو را تهیدست، درمانده هزینه عیال و خوار و پریشان حال کند!» (محمدری شهری، محمد، موسوعة الامام علی بن ابی طالب، ج ۴، ص ۱۴۲).

۳. قال علی علیه السلام: «استعمل العدل و احذر العسف و الحیف فاءن العسف یعود بالجلاء و الحیف یدعوا اءلی السیف، عدالت را به کار بند و از زور و ظلم و ستم دوری کن؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: زیرا زور و فشار، باعث می‌شود که مردم دیار خود را ترک کنند و ظلم و ستم، مردم را به شمشیر و قیام می‌خواند» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۵۵۹).

نامه برای کارگزاران اختلاس‌کننده و فاسق:

از دیگر مواردی که به خوبی نشان می‌دهد امام‌علی (ع) اهتمام خاصی به نظارت بر عملکرد کارگزاران خود داشتند، برخورد تند ایشان در اختلاس یکی از فرزندان عباس عمومی پیامبر^۱ و منذر بن جارود عبیدی^۲ است.

راه‌کار تحقق اصل نظارت و کنترل:

۱. تعیین یک ارزیاب محسوس یا نامحسوس توسط مسئول جهت ارزشیابی نیروها.

۱. قال علی علیه السلام: «كَأَنَّكَ لَا أَبَا لِعَيْرِكَ حَدَرْتَ إِلَى أَهْلِكَ تَرَأَيْكَ مِنْ أَيْبِكَ وَأُمِّكَ فَسُبْحَانَ اللَّهِ أَمَا تُؤْمِنُ بِالْمَعَادِ أَوْ مَا تَخَافُ نَقَاشَ الْحَسَابِ أَيُّهَا الْمَعْدُودُ كَانَ عِنْدَنَا مِنْ أَوْلَى الْأَلْبَابِ كَيْفَ تُسَبِّغُ شَرَابًا وَطَعَامًا وَأَنْتَ تَعْلَمُ أَنَّكَ تَأْكُلُ حَرَامًا وَتَشْرَبُ حَرَامًا؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: دشمنتم بی پدر باد، گویا میراث پدر و مادرت را به خانه می‌بری! سبحان الله!! آیا به معاد ایمان نداری؟ و از حسابرسی دقیق قیامت نمی‌ترسی؟ ای کسی که در نزد ما از خردمندان بشمار می‌آمدی، چگونه نوشیدن و خوردن را بر خود گوارا کردی در حالی که می‌دانی حرام می‌خوری! و حرام می‌نوشی» (همان، ترجمه دشتی، ص ۵۴۹).

۲. قال علی علیه السلام: «فان صلاح اءبيك غرنى منك، فاذا اءنت لاتدع انقيادا لهواك اءزرى ذلك بك. بلغنى اءنك تدع عملك كثيرا و تخرج لاهيا متنزها تطلب الصيد و تلعب بالكلاب، و اءقسم لئن كان هذا حقا لئنسبنيك على فعلك، و جاهل حال اءهلك خبير منك فاءقبل اءلى حين تنظر فى كتابى؛ حضرت علی علیه السلام فرمودند: نیکی پدرت، مرا فریب داد. پس اگر اطاعت از هوای نفست را رها نمی‌کنی، این موجب تحقیر تو در نزد من می‌شود. حال به من خبر رسیده است که تو اکثر اوقات، کار خود را رها می‌کنی و دنبال لهو و تفریح می‌روی؛ به صید می‌پردازی و با سگ‌ها بازی می‌کنی. سوگند می‌خورم که اگر این‌ها راست باشد، مسلما تو را به خاطر عملت مجازات می‌کنیم، و مردم نادان از خویشان تو، بهتر از تو می‌باشند. پس زمانی که نامه مرا مطالعه کردی به سوی من بیا!» (رضی، سید محمد، نهج البلاغه، ص ۶۱۵).

۲. توزیع فرم‌های نظرسنجی جهت عرصه‌های مختلف گروه.
۳. تشکیل جلسات با عنوان "محکمه" جهت نقد منصفانه یکدیگر.
۴. حضور فعال خود مدیر در کنار نیروها.

اصل چهاردهم: پیگیری اهداف

❖ پس از برگزاری اردوی جهادی چه وظائفی بر عهده‌ی مدیرگروه است؟

الف - استمرار ارتباط با منطقه‌ی هدف: چشم انداز میان مدت اردوی جهادی، در عرصه‌ی پیام رسانی فرهنگی، جذب اهالی و انتقال کلیات پیام انبیا در قالب اعتقادات، احکام و اخلاق است، آنچه این پیام‌ها را ماندگار می‌کند استمرار حضور جهادگران می‌باشد چرا که تغییرات فرهنگی تدریجی و آرام آرام رخ خواهد داد.

ب - نیرو سازی بومی در زمان برگزاری اردو.

ج - آسیب شناسی اردو پس از بازگشت.

د - سفر به منطقه جهت پیگیری اهداف فرهنگی.

راه کارهای تحقق پیگیری اهداف:

۱. تشکیل گروهی قبل از برگزاری اردو با هدف برگزار کنندگان طرح استمرار به این ترتیب که این گروه با نگاه استمرار طرح‌هایی را برای بازگشت گروه جهادی آغاز کنند برای مثال تشکیل هیئت نوجوانان و حمایت‌های تکمیلی از

- آن به طرح استمرار موکول می‌گردد.
۲. در زمان برگزاری اردو، نخبگان فرهنگی شناسایی می‌شوند و با معرفی به مراکزی همچون سازمان تبلیغات اسلامی، استمرار تلاش فرهنگی گروه پی‌گیری می‌گردد.
۳. دریافت شماره تماس اهالی برای استمرار ارتباط.
۴. راه اندازی سامانه پیامک و عضوگیری از همه‌ی مخاطبان (جهادگر و اهالی مناطق) و ارسال پیامک‌های مناسبی.
۵. راه اندازی روزنامه حرکت جهادی (جذاب، متنوع و پر محتوا) با هدف تقویت، استمرار حرکت، بالا رفتن بصیرت عمومی دانشجویان جهادی و گسترش فرهنگ جهادی در بین اقشار مختلف جامعه و پخش منظم در دانشگاه‌ها و روزنامه‌فروشی‌ها.
۶. کارگروه «پیگیری مطالبات و منویات رهبری» به عنوان منشور و خط مشی اصلی حرکت‌های جهادی تشکیل شود و پیرو آن اصلی‌ترین شاخص تحلیل‌ها، ارزیابی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، مطالبات ایشان می‌باشد. اقدامات ذیل در تحقق این مهم، ضروری به نظر می‌رسد:
- الف - دستیابی به سامانه ارزیابی مستمر روند تحول و تحقق منویات معظم له در حرکت‌های جهادی.
- ب - تسهیل و تسریع روند تحول در حرکت‌های جهادی از طریق بسیج ظرفیتها و منابع و انجام اقدامات تکمیلی و حمایتی در

خصوص سند تحول راهبردی حرکت‌های جهادی.

۷. سایت اینترنتی ملی جهادی، همانند تبیان سازمان تبلیغات، با طراحی زیبا و جذاب، امکانات جانبی گسترده و محتوای غنی مثل: بخش کتابخانه، باموضوعاتی همچون سیاست، اخبار، اطلاعات جامع (پیرامون گروه‌های مختلف جهادی، شناسایی روستاهای هدف و...)، پژوهش‌های جهادی، امور مبلغین اردوهای جهادی، وبلاگ و ایمیل جهادگران (فضاهایی را در اختیار جهادگران قرار دهد تا در این سایت مرجع، وبلاگ و ایمیل داشته باشند و هر ساله مسابقه وبلاگ‌نویسی برقرار شود)، هنر و ادبیات، دانلود بلوتوث‌های جدید روز.

۸. ارسال اطلاعات مفید و پژوهش‌های جدید به ایمیل جهادگران.

۹. تشکیل جنبش جهانی جهادگران آرمان خواه.

۱۰. شبکه ماهواره‌ای جهانی جهادگران آرمان خواه، با همکاری صدا و سیما برای گسترش فرهنگ جهادگران ایرانی و جنبش جهانی جهادگران.

۱۱. تبدیل محتوای کتب و مقالات و تصاویر و فیلم‌ها در قالب نرم افزار جامع جهادی.

۱۲. پویا‌نمایی و انیمیشن راه بسیار مهم و مناسبی در فرهنگ سازی از طریق تلوزیون و تلفن همراه است.

۱۳. سامانه نظر سنجی، اثر سنجی و نیاز سنجی در بدنه جنبش‌های جهادی (تحلیل وضعیت و طرح پیشنهادی)
۱۴. تألیف مجموعه کتاب‌هایی برای طرح بصیرت جهادگران با موضوعاتی همچون: تهاجم فرهنگی، ناتوی فرهنگی و جنگ نرم با هدف معرفی شگردهای فرهنگی دشمن و راه‌های مواجهه با آنان.
۱۵. احیا و پیگیری طرح تربیت جهادی

کتابنامه

۱. قرآن کریم
۲. رضی، سید محمد، نهج البلاغه، اول، قم، دار الهجرة، بی تا، وزیری، ۵۲۷ص.
۳. آمدی، عبدالواحد بن محمد تمیمی، غرر الحکم و درر الکلم، اول، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۶ش، وزیری، ۴۴۲ص.
۴. کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب، اصول کافی، چهارم، تهران، دار الکتب الإسلامیه، ۱۳۶۵ش، وزیری، ۸ ج، ۴۳۴۰ص.
۵. مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، بیروت، مؤسسه الوفاء، ۱۴۰۴ق، وزیری، ۱۱۰ج، ۳۸۹۴۲ص.

۶. پاینده، ابو القاسم، نهج الفصاحه، چهارم، تهران، دنیای دانش، ۱۳۸۲ش، ۸۶۱ص.
۷. حرانی، حسن بن علی بن حسین بن شعبه، تحف العقول، دوم، قم، اسلامی، ۱۴۰۴ ق، وزیری، ۵۱۵ص.
۸. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، اول، قم، آل البيت لإحياء التراث، ۱۴۰۹ه.ق، وزیری، ج ۲۰، ۵۶۷ص.
۹. _____، _____، الجواهر السنیه فی الاحادیث القدسیه، دهقان، ۱۳۸۸ش، وزیری، ۷۴۰ص.
۱۰. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر قمی، چهارم، قم، دارالکتاب، ۱۳۶۷ش، وزیری، ج ۲.
۱۱. محدث نوری، حسین، مستدرک الوسائل، اول، قم، آل البيت لإحياء التراث، ۱۴۰۸ق، وزیری، ج ۱۱، ۳۹۳ص.
۱۲. صدوق، محمد بن علی بن بابویه قمی، الخصال، اول، قم، جامعه مدرسین، ۱۳۶۲ش، ج ۲.
۱۳. طوسی، ابو جعفر محمد بن حسن، الأمالی، اول، قم، دار الثقافه، ۱۴۱۴ه.ق، وزیری.
۱۴. طبرسی، ابوالفضل علی بن حسن، مشکاه الأنوار، دوم، نجف، حیدریه، ۱۳۸۵ق، رقی، ۳۳۵ص.
۱۵. موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، چهارم، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(س)، ۱۳۸۶ش، ج ۲۱.
۱۶. مصباح یزدی، محمدتقی، خودشناسی برای خودسازی،

- سیزدهم، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (قدس سره)، ۱۳۸۶ش، ۱۲۸ص.
۱۷. —، —، خدا شناسی، اول، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (قدس سره)، ۱۳۷۶ش، وزیری، ۲۲۲ص.
۱۸. مطهری، مرتضی، مجموعه آثار، پنجم، صدرا، وزیری، ۱۳۷۶ش.
۱۹. —، —، داستان راستان، دهم، صدرا، ۱۳۶۷ش، ۲۶۰ص.
۲۰. —، —، یادداشت‌ها، دوم، صدرا، وزیری، ج ۴، ۱۳۸۲ش، ۶۵۰ص.
۲۱. سازمان بسیج دانشجویی، آسیب شناسی اردوهای جهادی از نمای پیام رسانی فرهنگی، اول، قم، انتشارات خادم الرضا، ۱۳۸۹ش، رقعی، ۱۴۴ص.
۲۲. حکیمی، علی، محمد رضا محمد، الحیاة، هفتم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۴۱۳ه.ق، وزیری، ج ۲.
۲۳. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، هشتم، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۵ش، وزیری، ج ۱۵.
۲۴. —، —، مبانی شناخت، اول، قم، دارالحدیث، ۱۳۷۵ش، وزیری.
۲۵. —، —، موسوعه الامام علی بن ابی طالب علیه السلام،

- اول، قم، دارالحدیث، ۱۴۲۱ ق، وزیری.
۲۶. مقدس‌نیا، سید محمد و محمدی، مهدی، آداب معاشرت، قم، مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی، ۱۳۸۶ ش.
۲۷. ذاکری، علی اکبر، سیمای کارگزاران علی بن ابی طالب امیر المؤمنین علیه السلام، قم، دفتر تبلیغات، ۱۳۷۲ ش، ج ۱.
۲۸. عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران، امیرکبیر، ۱۳۸۳ ش.
۲۹. مصطفوی، حسن، التحقيق فی کلمات القرآن الکریم، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۶۰ ش، ج ۸.
۳۰. صفایی حائری، علی، حرکت (تحلیل جریان فکری و تربیتی انسان)، قم، لیله القدر، ۱۳۸۸ ش.
۳۱. شوشتری، نورالله بن شریف الدین؛ احقاق الحق و ازهاق الباطل، قم، نشر مکتبه آیت‌الله مرعشی نجفی، ۱۳۹۳ ق، ج ۱۱.
۳۲. اقتداری، علی محمد، سازمان و مدیریت، دوازدهم، تهران، انتشارات دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی، ۱۳۵۵ ش.